

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

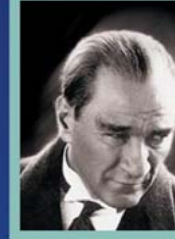
Bütün Dünya

1 EYLÜL 2008

ISSN 1301-7608

192297 SAYI: 2008/09 FİYATI: 3 YTL

**Dünyanın en
kahraman birliği
57. Alay iki kez
şehit oldu**

**Mustafa Kemal'in
annesini hafız,
babasını asker
olmasını istemişti**

**Kafka 'Yakılsın'
dediği yazılarından
bir kez daha
doğuyor**

**69 yıl önce
Avrupa Birliği ülkeleri
birbirine girdi:**

**İnsanları bölen
fay hattı
11 EYLÜL**

**73 milyon ölü
90 milyon
ağır yaralı**

**Kuran yazarak
geçimini
sağlayan
Moğol
İmparatoru**

**Kendi zekâlarına
kargalar bile
şaşıyor**

**İlk Türk operası
'Özsoy'
emirle yazıldı**

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarının güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti

11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA

Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23

www.baskentholding.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

YEREL SÜRELİ YAYIN

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Mehmet Muhsinoğlu

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu,
Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu, Necmi Tanyolaç,
Haluk Cansın, İzmir Tolga, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, Nuri Özakyol, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,
Pelin Hazar, İlker İnal, Muzaffer İzgü,
Serdar Kalkan, Özüm Larçın,
Mehmet Muhsinoğlu, Filiz Leloğlu Oskay,
Saniye Özden, Yaşar Öztürk, Erdoğan Sakman,
Songül Saydam, İzlen Şen, Cheryl Tanrıverdi,
İzmir Tolga, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,
Dr. Mehmet Uhrî, Orhan Velidedeoğlu,
Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimosa 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

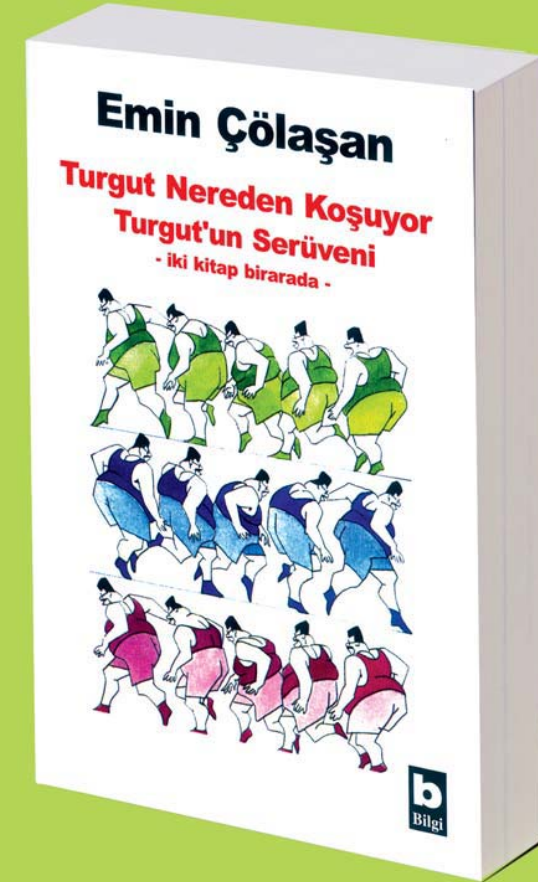
Abone Hizmetleri:

(0212) 314 0888

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayrımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 29. 08. 2008

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İÇİNDEKİLER

- 7** Mahallenin Kavgacı Çocuklarına Dikkat....
METE AKYOL
- 10** Atasözleri (III)
ORHAN VELİDEDEOĞLU
- 17** Annesi Hafız, Babası Asker Olmasını İstedi Mustafa'nın
YAŞAR ÖZTÜRK
- 22** İç Barış
ALİ NAILİ ERDEM
- 24** Türk Pasaportu Taşımının Zorlukları
GÜRBÜZ EVREN
- 27** Madalyalı Sancağın Sahipleri Var
KAYA KARAN
- 31** Züppe Bihruz Bey
KONUR ERTOP
- 36** Bir Devrim Hareketi
DOLUNAY ERTEN
- 42** "Yaşam Sahası" Uğruna Sönen Yaşamlar
MEHMET MUHSİNOĞLU
- 52** Küçük Kızların Hentbol Takımı Düşü Gerçeğe Dönüşüyor
CHERYL TANRIVERDİ
- 56** 11 Eylül
SEMRA ATAY
- 64** Ufak Tefek "Aksilikler" Sizi Üzmesin
MESUDE AKSUNGURLAR
- 66** Kuşların En Akıllısı: Karga
İZMİR TOLGA
- 69** Eylül Gelince...
METİN GÖREN
- 72** Kafka Bir Kez Daha Doğuyor
ERAY DİNÇER
- 77** "Mafia"
SONGÜL SAYDAM
- 80** Geçimini Kur'an Yazarak Sağlayan Moğol İmparatoru
ŞEBNEM ŞEN
- 83** İlginç Bir Besteci: John Cage
YÜCEL AKSOY

- 86** Yeni Öğretmenimiz
MUZAFFER İZGÜ
- 91** Balık Süt Emer mi?
ERDOĞAN SAKMAN
- 93** Senet
METİN ATAMER
- 96** Büyükada
İZLEN ŞEN
- 103** Bütün Dünya'ya Mektup Var
ECE SARAÇOĞLU
- 105** O Benim Can Dostumdur
MUSTAFA OKTAY
- 109** Bir Takvim Masalı
ALİ MURAT ERKORKMAZ
- 116** Yaşama "Dalya" Deyip, 150 Yıla Göz Diktiler
BARIŞ TARKAN
- 122** İstanbul'da Olduğumu Bilirim
İLYAS HALİL
- 125** Okumak Yaşamaktır
SADI BÜLBÜL
- 130** Matruşka
PELİN HAZAR
- 133** Bir Gece, Bir Tren ve Lizbon
ENGİN ÜNSAL
- 136** Korku Filmleri, Korkutmuyor Artık
MEHMET ÜNVER
- 142** Bankta Oturan Adam ve Yaşam
DR. MEHMET UHRI
- 146** Rasgele!
SEVİL ÇALIŞKAN

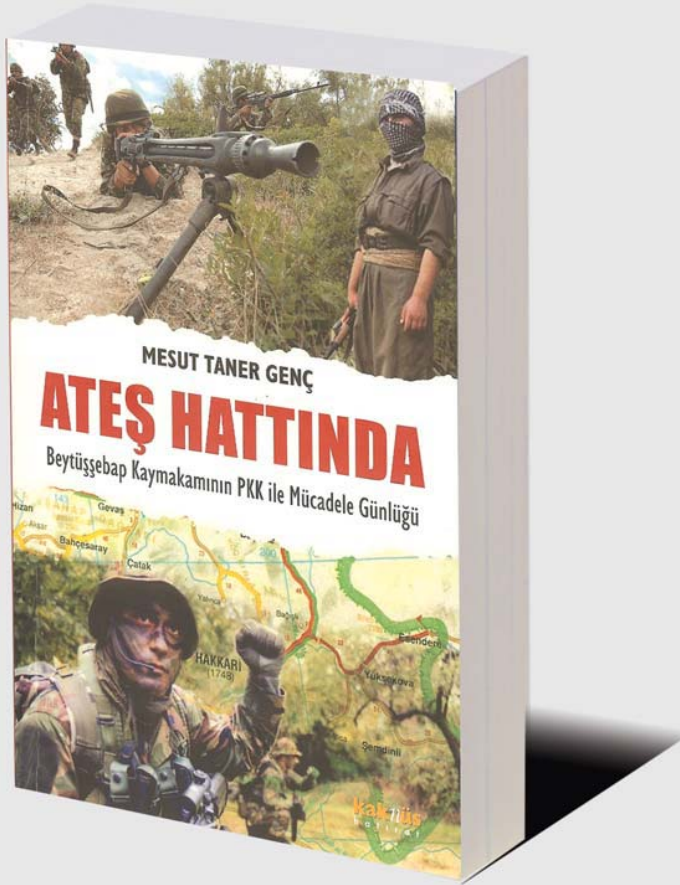
- Sizden Bize* **8**
- İlk Dersimiz Türkçe* **15**
- Eylül SuDokuları* **76**
- Bilginizi Denetleyin* **101**
- Anne ve Babalardan* **128**
- 1001 Güzel Söz* **149**

BİR AKIMLA ORTAYA ÇIKAN OYUNCAK: MATRUŞKA

- Mankafa Poldi* **150**
- Kareler ve Rakamlar* **152**
- Mantık Bilmecesi* **153**
- Satranç* **154**
- Bulmaca* **156**
- Ayın Kitapları* **158**
- Bir Fotoğraf Bin Sözcük* **160**

"Yaşam Sahası" Uğruna
Sönen Yaşamlar

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya **DAN SİZE**
Metem Akyol

MAHALLENİN KAVGACI ÇOCUKLARINA DİKKAT...

Bütün Dünya'nın bu sayısında size, 69 yıl önce yeryüzüne "Eylül'le gelen" çok önemli bir olayı anımsatıyoruz.

Bu olay, insansal açıdan bakıldığında unutulması gereken, fakat özellikle bizim, unutmamamız gereken İkinci Dünya Savaşı'dır.

"İnsanlık" sözcüğünü bu işe karıştırmak istemediğimiz için, "İnsanlık Tarihi" yerine "Dünya Tarihi" tanımlamasını kullanarak söyleyelim, "İkinci Dünya Savaşı, dünya tarihinin en barbar olayıdır." Bu kimliği, bu olayın kesinlikle unutulması için birincil nedendir ama... Kendilerini Batı uygarlığının yaratıcıları ve temsilcileri olarak tanıdığımız kimi Batılı ülkelerdeki sivil ve asker yöneticilerin, zaman zaman ne denli barbar olabileceklerini göstermesi açısından ise, özellikle bizim, kesinlikle unutmamamız gereken önemde bir nedendir.

Anne ve babalarımızın, mahallenin kavgacı çocuklarıyla arkadaşlık etmemizi yasaklayan çocukluk günlerimizdeki uyarıları bugün, ülkelerarası boyuttaki "arkadaşlık"larımızda da ciddi bir uyarı olma özelliklerini korumalıdır.

Değerli araştırmacı yazar arkadaşlarımız

Mehmet Muhsinoğlu'nun, birkaç sayfa sonra okuyacağımız yazısında ayrıntılarını da göreceksiniz; İkinci Dünya Savaşı'nın "insansal faturası"nın altındaki toplam rakamlar şöyledir:

"73 milyon ölü, 90 milyon ağır yaralı..."

Savaşın sürdürüldüğü 6 yıl içinde "kasıp kavru lan" 61 ülke, altüst edilen yüzlerce kent ve yakılan, yıkılan binlerce, milyonlarca yapı, toplam sayısını belirttiğimiz insansal ayıbın yanında, pek de önemli bir anlam taşımamaktadır.

Uygarlığın yaratıcıları ve temsilcileri olarak tanıdığımız Batılılar'ın, yakın geçmişte neler yapabildikleri, onların yakın gelecekte neler yapabileceklerinin de bir göstergesidir.

İşte o nedenle İkinci Dünya Savaşı, bir yandan çirkinliği nedeniyle kesinlikle unutmamız gereken bir olaydır, öte yandan ise, burnumuzun dibindeki "mahallenin kavgacı çocuğu"nun, beklenmedik bir anda ve mekanda, beklenmedik ne yaramazlıklar yapacağının göstergesi özelliğiyle, hiçbir zaman kulak ardı etmememiz gereken, kulaklarımızdaki bir "anne baba uyarısı"dır. •

SİZDEN BİZE MEKTUPLAR BİZDEN SİZE YANITLAR

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşebir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216-456 2729*

Sevgili Gürbüz Bey, Avrupa'yı biraz tanıdığım için yabancılarla ilgili saptamalarınızı ve yorumlarınızı keyifle okuyorum. Ama geçen gün Yves Montand ile ilgili yazınızı okuyunca sizi çok şanslı buldum. Yves Montand benim sanatçılığına (şarkıcılık ve oyunculuk) hayran olduğum bir kişidir. Sanıyorum sizin için de öyledir. Tarih size hayatınızın en güzel zenginliklerinden birini yaşatmış.

Size sevgilerimi sunar, iyilikler dilerim.

Sinan Acaarel.

Merhaba Gürbüz Bey, ben bir "Bütün Dünya" okuyucusuyum. Bazı yazılarınızı okudum ve çok beğendim. Özellikle Temmuz 2008 sayısındaki yazınızı ve Türkçe'mizin doğru kullanılması ile ilgili yazıyı... Bu postayı size göndermemin nedeni sizi bir düşünür olarak görmem. Asıl amacım ise size bir soru sormak...

Ergenekon Soruşturması ne-

dir? Bu soruşturmayı bana açıklayabilir misiniz? Bu sorumun yanıtını verebilirseniz beni gerçekten aydınlatmış olacaksınız. Eğer benim kim olduğumu merak ediyorsanız, 11 yaşındayım ve adım Berke... Cevabınızı bekliyorum. Saygılarımla,

Lami Berke Günay.

Merhabalar Gürbüz Bey, "Bütün Dünya" dergisinin yakın takipçisiyim, her yeni sayıyı büyük bir heves ve heyecanla bekliyorum. Sizin yazılarınızı da büyük bir beğeniyle okuyorum. Temmuz sayısında "Avrupa Birliği, Türkiye ve Çifte Standartlar" başlıklı yazınıza bayıldım.

Düşüncelerinizi öyle güzel cümlelere dökmüşsünüz ki, bir solukta okudum. Ve mutlu oldum; çünkü benim düşüncelerime tercüman olmuşsunuz. Bunun için ayrıca teşekkür ederim.

Yeni sayıda görüşmek üzere, saygı ve sevgilerimle,

Fatma Berber.

Sayın Muzaffer İzgü Bey, ben "Bütün Dünya" dergisini bir arkadaşımın ablası sayesinde tanımıştım. Şimdi düşünüyorum da iyi ki hayatıma girmiş bu dergi ne kadar çok şey öğreniyorum.

Sizi temmuz sayısındaki yazınız için kutluyorum. Okurken gerçekten çok duygulandım; çünkü ben de çalışan bir anneyim. Bebeğim de benim yolumu böyle gözlüyordur, daha çok küçük; ama işe giderken arkamdan bakışı beni çok etkiliyor. Gerçekten size ve Bütün Dünya Ailesi'ne çok teşekkür ediyorum. Saygı ve sevgilerle,

Betül Levent.

Bugün dersanede bir arkadaşın elinde derginizi gördüm ve hemen anladım "Bütün Dünya" olduğunu... Yani derginin iç tasarımından bile farkı göze çarpıyor. Derginin ona ait olmadığını bir arkadaşından aldığını söyledi. Derginin yayına devam ettiğini bilmiyordum gerçekten gördüğüm anda çok sevindim.

Bir zamanlar babamın getirmesini dört gözle beklediğim dergiyi, raflarda tükenmeden almak için sabırsızlanıyorum. Hepinize teşekkür ederim, emeğinize değer!

Özden Şahin.

Merhabalar "Bütün Dünya" emekçileri, derginizi uzun zamandır okuyorum. Umuyorum ki, bütün gençler okusun ve tanı-

sın sizi... "Gençler" diyorum; çünkü bu zamanın gençleri maalesef kitap okumuyor. Tanıdığım herkese sizi öneriyorum. Hatta okutuyorum, okuyanların hepsi de "Çok güzel" deyip elimden alıp okuyorlar. Elinize, yüreğinize sağlık. İyi ki varsınız ve sonsuz devamınızı diliyorum.

**Dudu Ertürk,
Ankara.**

Derginiz gerçekten çok güzel, gerek konuların seçimi, gerekse anlatımı açısından... Özellikle Türkçe'yi böyle güzel kullanan kaliteli yazarlarınız ve piyasadaki birçok dergiden daha kaliteli bir yayın sunma çabasında olduğunuz için sizleri tebrik ediyor, başarılarınızın devamını diliyorum.

**Namık İçeli,
Sivas.**

Derginizi her okuduğumda günümüzdeki yozlaşmaya verilebilecek en güzel yanıt diye düşünüyorum. İnsana insan olmanın inceliklerini, güzelliklerini anımsatan yazılarınızı beğenerek okuyorum. Hayatın anlamını derinleştirdiğiniz ve hakkını verdiğiniz için teşekkürler.

**Rahime Dedeoğlu
Bolu.**

Hayatıma yeni pencereler açtığınız için sizlere çok teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız.

Çiğdem Kusun.

TÜRK DİLİ
Orhan Velidedeoğlu

ATASÖZLERİ

Üçüncü Bölüm

Geçen iki ayın dergisinde atasözlerine, değişik yönleriyle değindim. Bu ayın yazısında da atasözleriyle karıştırılan deyimler, özdeyişler yanında uydurma atasözlerini ele alacağım.

Birkaç yıl önce aramızdan ayrılan, kişiliğine saygı duyduğum, düşüncelerine inandığım çok değerli bir çevirmen/yazar büyüğümüzün son yıllarında yazdığı “Deneme” başlıklı şu dergi yazısı beni düşündürmüştü. Diyordu ki: “Mevlana’ya mal edilen bir şiirin son iki dizesi:

Üstün olur söz bilenleri, söz edenlerden / Düşünen her kişi değerlidir diğerlerinden.

“Şair burada, söz bilenlerle söz edenleri birbirinden ayırmış; birincilere, düşünen kişilik niteliğini armağan ederek. Söz bilen kimdir? Buna, sözünü bilen de diyebiliriz. Kimdir o? Sözünü mantığa dayayan kişi. Söz edense, gelişi güzel konuşan, mantığı azat edip **ipe sapa gel-**

meyen gevezenin gevezesi. (...)

“Türkçemizde: *Söz gümüşse, sükut altındır* diye bir **deyim** var. Susmanın altın olarak değerlendirildiği bir dünya, bencil bir yaşam felsefesinin, ‘benden sonra tufan’ diyen neme lazımcı bir yaşam düsturunun iğrenç bir formülüdür. (...)

“Diyeceksiniz ki, Türkçede şöyle bir **deyim** de var: *İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşırlar...*”

Düşüncelerine inancım olan bir yazarın *Söz gümüşse, sükut altındır* ‘felsefesini’, “neme lazımcı bir yaşam düsturunun iğrenç bir formülü” olarak nitelemesini şaşkınlıkla karşıladım.

Burada *gümüş* olan söz, Mevlana’nın deyişiyle *bilinen* değil, *edilen* sözdür. Halk arasında söylenir: Kişi giyimiyle karşılanır, sözleriyle uğurlanır. Giyimiyle karşılanan kişi katıldığı toplulukta sözünü bilmez, ipe sapa gelmeyen sözler ederse, onu kimse uğurlamaz. Söz var-

dır, yüceltir; söz vardır, küçültür. Küçük düşürücü konuşma yapmaktansa susmak daha iyidir.

Ayrıca, buradaki susmakta, en büyük erdem olan **dinleme** vardır; Akdeniz çevresinin sıcak kanlı insanların hiç beceremedikleri şey: Dinleyecek; yeri, sırası geldiğinde konuşacak ve kendisini dinletecek.

Değerli yazar diyor ki: “Mantığı azat edip ipe sapa gelmeyen geveze...”

“İpe sapa gelmeyen” ya da “ipsiz sapsız” ne demek?

Bu deyimdeki “ip” organ değil, “eb/ep”tir ki “sıra” demektir. “Sap” da balta sapı değil tabi. “Sap/sab” da “söz” demektir. “İpsiz sapsız”, (Divanü Lûgat-it-Türk’ü ya da Kutadgu Bilig’i okuyanlar bilir) usul, âdap, sıra gözetmeden, ne dediğini bilmeden konuşan kişidir ki sözü gümüşe, dahası tenekeye çevirmektense susmak, dinlemek altın değerinde itibar kazandırır kişiye.

Ayrıca, sayın yazarın yazısında **deyim** diye değindiği *Söz gümüşse sükut altındır* ve *İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşırlar* sözleri, **deyim** değil, çok bilinen birer **atasözüdür**.

Emekli C. Savcısı bir yazar Cumhuriyet gazetesindeki yazısına “Atasözümüz, *Ayinesi iştir kişinin*, diyor...” diyerek başlıyor ki, bu atasözümüzün Türk-

çesi ve doğrusu: *İşi, kişinin (insanın) aynasıdır*.

Ziya Paşa, çağının gereği bunu, *Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz / Şabsın görünür rütbe-i akl eserinde* biçiminde şiirleştirmiştir.

Anadolu halkı, kendi yarattığı atasözünü *Meyveli ağacı taşlarlar* diyerek öz ve yalın bir biçimde dillendirirken bu söz Mustafa Makkâlî’nin deyişiyle üst tabakanın ağzında, Türkçe/Farsça karışımı: *Atarlar taşı elbette draht-ı meyvedâr üzre’ye* dönüşür.

Özdemir İnce (Hürriyet, 25. 2. 2007): “Bir okurum birkaç kez *Keramete kıç attırmak* **deyimini** kullandığım için kınıyor beni. Bu **deyimi** küfür sanıyor. Yarısını kullandığım **deyimin** tamamı, *Keskin zekâ keramete kıç attırır* olarak bilinir.”

Deyim olan, “bir şeyi geride bırakmak, bir şeyden üstün olmak” anlamında *kıç attırmak*’tır. *Keskin zekâ (akıl) keramete kıç attırır* deyişiyse “zeki kişi, bir işin nereye varacağını, keramet sahibi geçinen kişiden daha önce sezer” anlamında **deyim** değil, **atasözüdür**.

Atılâ İlhan (Cumhuriyet, 22. 12. 2000): “...- **atasözünün** aksine - atın önüne eti, itin önüne otu koymayacak...”

Bu söz, atasözü değil, **deyimdir**: *Ata et, ite ot vermek*.

Cumhuriyet’te bir başyazı (26. 6. 2006): “Dilimizde güzel

bir **özdeyiş** vardır; *Araba devrildikten sonra yol gösteren çok olur* derler.”

Bu söz, özdeyiş değil, **atasözüdür**: *Araba devrilince yol gösteren çok olur*.

Metin Erksan (Cumhuriyet, 24. 4. 2001): “Bir Türk **atasözü** vardır. Bu atasözü *komşudan al haberi* der.” Hayır! *Çocuktan al haberi* der.

Emre Kongar (Cumhuriyet, “Medya Notu” 21. 2. 2002): “Serdar Turgut...‘Tamam, belediye işini tam yapmıyor, ona *ığneyi* batıralım da *çuvaldızı da kendimize* batıralım ve üstümüze düşeni yapalım’ demiş. Oysa, bildiğim kadar bu deyim tam tersinedir. *İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına...* biçiminde söylenir” diye yazmış.

Ne var ki, bu söz deyim değil, **atasözüdür**: *Önce ığneyi kendine, sonra çuvaldızı başkasına batır...*

Nâbî'nin (1642-1712), “Konuşma arasında atasözü söylemeye diyecek yok; ama öyle bir söz söyle ki, gelecek nesillere senden bir atasözü olarak kalsın” anlamındaki *Sözde darb-ı mesel iradına söz yok ammâ / Söz odur âleme senden kala bir darb-ı mesel* deyişine özenerek “ya tutarsa” düşüncesiyle atasözü uyduranlar da var sanırım...

Sayın Kongar (Cumhuriyet, “Aydınlanma” 15. 3. 1999): “En

sevdiğim **atasözlerinden** biri, *Kırk katır mı istersin kırk satır mı?* sorusudur.”

Bu söz, değil atasözü, değil deyim, bir özdeyiş bile değil; bir masal tekerlemesi.

• Aydın Engin (Cumhuriyet, “Tırmık” 19. 9. 2002): Yazı başlığı: “**Atalar Sözü**: *Göç Geri Dönmez...*”;

• Yaşar Sökmensüer (Hürriyet, 17. 12. 2006): “...köpeğe, **it** demek. Ve **atasözleri**... *İt utansa don giyer*”;

• Ali Abalı (Cumhuriyet, 30. 3. 2005): “Bu vesileyle bir **atasözümü** hatırlayalım. Şöyle: *Benden bana olur ne olursa .. Başım rahat eder, dilim durursa*”;

• Mithat Tuygun (Cumhuriyet, 20. 2. 2002): Netice olarak **atasözünü** unutmayacağız. *Terörün dini imanı olmaz*.

Yazarlarının **atasözü** dedikleri bu dört sözün hiçbirini, herhangi bir sözlükte bulamadım.

Bulan bildirirse sevinirim.

Emre Aköz'de bir yazısında (Günaydın, “Ayılaşmalar” 28. 6. 2002): “Her ne kadar *Ayıyı fırına atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış* gibi bir **atasözümüz** olsa da... (Ayıyı ‘duygusuz’, ‘çıkarıcı’ bir hayvan olarak gösteren dedemizin *[atamızın]* kimliğini hep merak etmişimdir...)” diyor. (!)

Bir söz vardır: “Fransız boş kalınca babasının, Amerikalı boş kalınca dedesinin kim oldu-

ğunu araştırır”. Şükür Tanrımıza ki, biz Türklerin böyle bir sorunu olmadığı gibi, ayıyla ilgili böyle bir atasözümüz de hiç, ama hiç olmadı.

Olay, maymunlar üzerinde yapılan bir deneydir: Özel yapılmış bir kafese yavrusuyla birlikte konan maymun, kafesin tabanı ısıtıldığında yavrusunu korumak için onu kucağına alır. Isı artırılıp ta-

banları dayanılamayacak derecede yanmaya başlayınca, yavrusunu yere atıp üzerine çıkar... (!)

Yazarların atasözü, deyim ve özdeyişleri (vecizenin) karıştırma- larının örnekleri pek çok; ben birkaçını sundum. Sorarsanız, herkesin yanıtı aynı: Zaman darlığı.

Ya, okura saygı?...•

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

Üç yarış atı, *abırda kendilerini överek, sobbet ediyorlardı.*

Birinci at, “*Kırkyedi yarışa katıldım, otuzüçünde birinci geldim*” dedi.

İkinci at, *daha baskın çıktı:*

“*O da bir şey mi?*” dedi. “*Ben seksenyedi yarışa girdim, yetmişbeşinde birinci geldim.*”

Üçüncü at ise, ikisinden de ileri gitti:

“*Ben yüzotuz yarışa girdim ve yüzotuzunda da birinci geldim.*”

Abırın öteki köşesinden bir ses duyuldu:

“*Ben hepimizi geride bırakırım!*”

Tüm atlar kafalarını birden, sesin geldiği yana çevirdiler ve bir tazıyla göz göze geldiler. Tazı, atların meraklı bakışlarına aldırmadan konuşmasını sürdürdü:

“*İkiyüzden fazla yarışa katıldım ve hiç kaybetmedim*” dedi.

Atlar, şaşkın yüz ifadeleriyle tazıya bakarlariken içlerinden biri, bu şaşkınlığını dile getirdi:

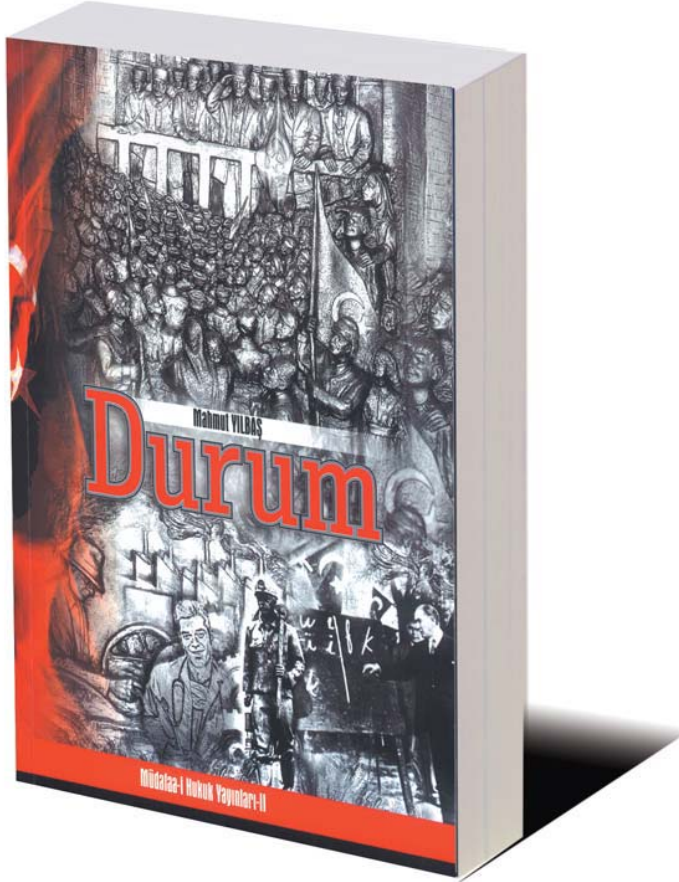
“*İnanılmaz bir olay, bu*” dedi. “*Yaşamımda ilk kez duyuyorum bir tazının konuştuğunu...*”•

Tiyatroda bir seyirci, oyun bittikten sonra yanındaki kişiye merakla sordu: “*Oyun sırasında sahneye sürekli olarak domates atıyordunuz*” dedi. “*Oysa şimdi perde kapanınca çılgınca alkışlamaya başladınız. Nedenini sorabilir miyim?*”

Öfkeli seyirci, yerden bir şey aldı ve meraklı seyirciye döndü:

“*Perdenin bir kez daha açılmasını istiyorum da, ondan alkışlıyorum*” dedi ve yerden aldığı iki domatesi gösterdi:

“*Bunlar elimde kaldı...*”•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 16'ncı sayfamıza bakınız

1. **tedbir** (arapça) –
a) erteleme b) hazırlık
c) önlem ç) gecikme
2. **serlevha** (farsça) –
a) esin b) başlık
c) serpme ç) yayılı
3. **piston** (fransızca) –
a) itenek b) çekici
c) yaylı ç) kesici
4. **müfessir** (arapça) –
a) batık b) yorumcu
c) ara bozucu ç) etkili
5. **konsantre** (fransızca) –
a) sterilize b) vadeli
c) yoğun ç) iç bükey
6. **kamufraj** (fransızca) –
a) süsleme b) zımparalama
c) cilalama ç) gizleme
7. **nizam** (arapça) –
a) tertipli b) düzen
c) işaret ç) tasarım
8. **peştahta** (arapça) –
a) sırt sileceği b) havlu
c) çekmece ç) dolap
9. **peyda** (farsça) –
a) açık b) kapalı
c) aralık ç) ortada
10. **zooloji** (fransızca) –
a) bitki bilimi b) su
mühendisliği c) hayvan
bilimi ç) nükleer teknoloji
11. **zebun** (farsça) –
a) güçsüz b) güçlü
c) eziyet ç) çile
12. **üremi** (fransızca) –
a) çoğalmak b) hastalık
c) nida ç) solumak
13. **sulta** (arapça) –
a) otorite b) unvan
c) disiplin ç) gölgelik
14. **skif** (ingilizce) –
a) kızak b) paten
c) yarış kayığı ç) sal
15. **replik** (fransızca) –
a) ilk söz b) son söz
c) final ç) giriş
16. **ayna** (farsça) – a) sırlı cam
b) market c) haber ç) terlik

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE YANITLAR

15'inci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

1. tedbir (arapça) –
c) önlem.	9. peyda (farsça) –
a) açık.
2. serlevha (farsça) –
b) başlık.	10. zooloji (fransızca) –
c) hayvan bilimi.
3. piston (fransızca) –
a) itenek.	11. zebun (farsça) –
a) güçsüz.
4. müfessir (arapça) –
b) yorumcu.	12. üremi (fransızca) –
b) hastalık.
5. konsantre (fransızca) –
c) yoğun.	13. sulta (arapça) –
a) otorite.
6. kamufraj (fransızca) –
ç) gizleme.	14. skif (ingilizce) –
c) yarış kayığı.
7. nizam (arapça) –
b) düzen.	15. replik (fransızca) –
b) son söz.
8. peştahta (arapça) –
c) çekmece.	16. ayna (farsça) –
c) sırlı cam.

Kalabalık bir arkadaş topluluğu, hafta sonu buluşup sohbet ederlerdi. Yine böyle bir günde, toplandılar. İçlerinden Ömer adlı kişi, her zaman yaptığı gibi fıkralar anlatmaya başladı. O denli komik fıkralar anlatıyordu ki, içlerinden biri dışımda hepsi, gülmekten kırılıyordu. Ötekiler merak ettiler ve ona neden gülmediğini sordular.

Yüzü bir karış asık adam şöyle yanıt verdi:

“Hepiniz biliyorsunuz ki, ben Ömer’le konuşmuyorum” dedi.

“Bu nedenle şimdi değil, eve gidince güleceğim!”•

YAKIN TARİHİMİZ Yaşar Öztürk

Annesi hafız, babası asker olmasını istedi **Mustafa'nın**

Mustafa okula gitme yaşına geldiğinde, annesi Zübeyde Hanım ve babası Ali Rıza Efendi, bu konuda ayrı görüştüler. Ali Rıza Efendi oğlunun çağdaş eğitim ve öğretim veren bir okula gitmesini istiyordu, Zübeyde Hanım ise oğlunun hafız olmasını, ilahiler okuyabilecek düzeyde “alim” olmasını istiyordu.

Zübeyde Hanım büyük bir sevinç ve istekle oğlunu mahalle mektebine gitmeye hazırladı. Sabah erkenden mahalle mektebinin hocası Hafız Emin Efendi göründü. Önde kendisi arkasında öğrencileri yürüyordu. Çocukları alıp mektebe götürülecekti. Mustafa boynunda maşallah işlemeli, içinde Elifba cüzü bulunan torbasını boynuna taktı, istemeye istemeye evin önüne gelen ikişer sıralı öğrencilerin arasında yerini aldı. Annesi ve komşu kadınlar şerbet ve tatlı ikramında bulun-

du. İlahiler söyleyen çocuklar mektebe doğru yol aldılar.

Mustafa, mahalle mektebine de, oradaki öğretim yöntemine de bir türlü ısınamadı. Hocanın tüm gücü korkutmaya dayalıydı. Çocukları dövüyor, sürekli sert ve acımasız davranışlarla onlara baskı yapıyordu. Bir gün diz çökerek Arap harflerini ezberlemeye alfabe-yi öğrenmeye çalışan Mustafa bacakları uyuşunca ayağa kalktı. Hoca çok sinirlendi. Mustafa kararlı bir biçimde ayağa kalktı:

“Şemsi Efendi okulunda ders yapılırken çocuklar diz çökmüyorlar” dedi. “Ben de diz çökmeyeceğim. Ben de oradaki çocuklar gibi oturmak istiyorum!”

Hoca onu dövmek üzereyken, öteki çocuklar da ayaklandılar:

Onlar da “Biz de diz çökmeyeceğiz” diye bağırma-yaya başladılar.

Mektepten her gün üzgün gelen Mustafa'nın bu durumu, Ali Rıza Efendi'nin canını sıkıyordu.

Eşine bir gün “Yeter hanım” de-

di ve oğlunu mahalle mektebinden aldı, kendisinin de istediği Şemsi Efendi'nin okuluna yazdırdı.

Yeni okulu 14 yıllık bir geçmişe sahipti. Okula adını veren kurucusu Şemsi Efendi Osmanlı'da çağdaş eğitimin öncülerinden biriydi.

Mustafa yeni okulunda çok seviniyordu. Burada herşeyden önce soru sorabilme özgürlüğü vardı. Hoşuna gitmeyen, onu sınırlendiren tek şey okula giderken giydirilen şalvarın üstüne sarılan kuşaktı. Şemsi Efendi kendisinden son derece memnundu. Babası oğlunun durumunu sormaya gittiği zaman, Şemsi Efendi görüşünü şöyle açıkladı:

“Çok zeki, çok meraklı bir çocuk” dedi. “Durmadan sorular soruyor. Herhalde evde de soruyordur. Sorduğu sorulardan onun akıllı bir çocuk olduğu belli oluyor.”

Mustafa için güzel günlerdi. Tam iki yıl oğlunun elinden tutup okula götürülen Ali Rıza Efendi'nin işleri bozulmaya başladı. Kısa bir süre sonra 1888'de, bağırsak vereminden öldü.

Mustafa babasını yitirdiğinde ülkede de durum içler acıydı. Ülkenin kurtuluşu için büyük umut taşıyan Mithat Paşa, Taif'te boğdurulmuştu. Alman Askeri Heyeti, Osmanlı yönetiminde yavaş yavaş egemen olmaya başlamıştı. Bir zamanlar Osmanlı'nın

gölü gibi olan Akdeniz İngiliz, İtalyan, Fransız ve Avusturya gemilerinin at oynattıkları bir alan olmuştu. Denizden kuşatılan Osmanlı demiryolu ile Ortadoğu ve Arabistan'a yol açmaya çabalıyordu. Demiryolu yapımının Almanlar'a verilmesi öteki batılı ülkeleri kızdırmıştı. Osmanlı'ya karşı Batı, yeni oyunlar tezgahlıyordu. Hınçak Ermeni Örgütü kurulmuştu. Osmanlı ülkesi bir araştırmacı ve uzman akınına uğramış, kuşaklar boyunca yan yana kardeşçesine yaşayan Rumlar, Ermeniler, Araplar ve Kürtler, Türkler'e düşman olmaya başlamıştı. Osmanlı aydınları da boş durmuyorlardı. 21 Mayıs 1889 günü İttihat ve Terakki Cemiyeti kurulmuş, Damat Mahmut Paşa, Prens Sabahattin Avrupa'ya kaçmış, Alman İmparatoru Wilhelm İstanbul'a gelerek Osmanlı üzerindeki Alman etkisini daha da yaymanın kapılarını aralıyordu.

Aile Selanik'ten ayrılmak zorunda kaldı. Mustafa, dayısının çalıştığı çiftlikte ailenin tüm uğraşlarına karşın içinde yanan okuma ateşini söndüremiyordu.

Çiftlikteki yazıcı Kamil Efendi'den ona ders vermesini istediler. Mustafa ancak üç gün dayanabildi:

“Ben böyle cahil adamlardan ders alamam” dedi.

Annesi bu kez komşuları okuma yazma bilen Hatice Hanım'dan

Mustafa Kemal annesi Zübeyde Hanım'la

oğluna ders vermesini istedi. Mustafa'nın okuma yazmadan öte bilgiye olan bir açlığı vardı:

“Ben okul istiyorum” diye dayattı.

Zübeyde Hanım, Selanik'teki görünüşü Hatice Hanım'a bir mektup gönderdi olup biteni anlattı ve “Mustafa okula gitmek istiyor, acaba sizde kalabilir mi?” diye sordu.

Mustafa'nın halası biraz huyusuz bir kadındı. Mektup gideli günler olmuş; ancak bir yanıt gelmemişti. Zübeyde Hanım oğlunu okula göndermenin başka yollarını arıyordu. Derken beklenen mektup geldi. Mustafa okula gidebilecekti. Mustafa'ya

halasının mektubunu gösterdi:

“Oğlum, halan mektup gönderdi. Mustafa'yı bizim yanımıza gönderin. Biz burada okula göndeririz onu diyor.”

Ortaokul Mustafa'nın içine sinmeyen bir yapıdaydı. Okul müdürü tüm yetersizliklerini örtbas etmek için disiplin adına sertliği ve katılığı öne çıkaran biriydi. Okulda tek etkili öğretim yöntemi benimsenmişti: Korku ve dayak. Öğretmenlerin bu yöntemi çocukların da davranışlarına yansıtıyor. Dayak yiyen, korkutulan çocuk bunu özümseyerek ken-

dinden küçüklere ve gücünün yettiklerine uyguluyordu. Sınıflarda kavgadan geçilmiyordu.

Mustafa kavgacı bir çocuk değildi. Çevreden gelen satışmalara da elinden geldiği ölçüde alırmıyordu. Teneffüslerden birinde nasıl olduysa Mustafa'nın sabrını taşıran bir olay oldu. Mustafa kendini bir kavganın ortasında buldu. Çıkan gürültü patırtıya Kaymak Hafız adında bir öğretmenin koşup müdahale etti.

Kaymağı çok sevdiği için bu lakapla anılan öğretmenin ilginç davranışları vardı. Her fırsatta öğrencileri öldürürcesine döverdi. Mustafa, Kaymak Hafız'ın bu huyunu bildiği için elden geldiğince ona dayak atma fırsatı sağlayacak davranışlardan sakınıyordu. Onu görünce terler basıyordu. Dayak atarsa ne yapacağını düşünürdü.

Kaymak Hafız, daha Mustafa'nın adını ve kavg edenlerin arasında olduğunu duyar duymaz sorup dinlemeden, anlayıp öğrenmeden Mustafa'yı dövmeğe başladı. Neresine denk gelirse gelsin vuruyordu. Mustafa kanlar içinde kaldı. Büyükannesi torununun kanlar içinde görünce bayılacak oldu:

“Yavrum! Ne oldu sana?”

Mustafa büyükannesini teselli etmeye çalıştı:

“Ben artık okula gitmeyeceğim” dedi.

Bu durum annesine bildirildiğinde, Mustafa'yı okuldan alıp mahalle bakkalının yanına çıkar veremeyi düşündüler. Mustafa okuldan ayrıldığına çok üzülüyordu:

“Ben okumak istiyorum” dedi. “Çıraklık yapıp, ticaretle uğraşmak istemiyorum.”

Mustafa okuldan ayrılmıştı; ama onun dövülmesi olayı, Kaymak Hafız'ın da sonu olmuştu. Yöneticiler, onun öğretmenlik yapamayacağına karar verdiler.

Çiftlikten dayısı sık sık geliyor, getirdiği yiyecekleri bırakıyordu. Okul sorunu yeniden gündeme geldiğinde, kız kardeşine bir öneride bulundu:

“Askeri okula verebiliriz Mustafa'yı” dedi “Ne dersin?”

Zübeyde Hanım öfkeyle karşı koydu:

“Böyle bir şey olmaz” dedi. “Görüyor, duymuyor musun olup bitenleri? Abdülhamit mektepli subayların peşine hafiyelerini taktıyor. Güvenilir olmayanları öldürtüyor. Hiçbir şey yapmasa bile bir ihbar mektubu oğlumun sonu olabilir! Ben oğlumun göz göre göre ölümüne yollayamam.”

Dayısı da dayattı:

“Mustafa artık büyüyor” dedi.

“Gittikçe daha çok masraflı olacak. Bir geliriniz yok. Nasıl okutacaksınız? Askeri okula giderse parasız okur.”

Mustafa bu konuşmayı istemeden dinledi. Aklına komşuları Kadir Bey'in oğlu geldi. Ahmet, askeri ortaokula kaydolmuş, zaman zaman da askeri elbiseleri ile eve gelip gidiyordu. Ahmet'i her görüşünde Mustafa'nın askeri okula gitme isteği yeniden canlanıyordu. Annesine uygun bir dille asker olmak istediğini söyledi.

Annesi önce tepki gösterdi; ama oğlunun okuma isteği karşısında duramayacağını da biliyordu.

Mustafa, annesine tatlı dille kabul ettirdi isteğini:

“Anne sana yük olmadan bu okulda okuyabilirim” dedi. “Bu okulda kimin oğlu olursan ol, eşit davranıyorlar.”

Zübeyde Hanım dayatmadı; ama içindekini de söylemeden edemedi:

“Ben senin asker değil, öğretmen olmanı istiyordum” dedi.

Mustafa bu kez, babasının isteğini ileri sürdü:

“Anne, biliyorsun rahmetli babam benim asker olmamı çok istemişti” dedi. “Sen kendin anlatmamış mıydın bunu bana? Hatta kılıcını, ben doğduğumda başucuma koymamış mıydı?”

Zübeyde Hanım söyleyecek başka söz bulamadı. Oğlu doğruyu söylüyordu. Yaşama veda eden eşi aklına geldi. Daha sonra asker olacağı için savaş ateşinin ortasındaki Osmanlı'nın durumunu düşündü. Nedense hep kötü, olumsuz düşünceler sarıyordu asker annelerinin yüreğini... Çocuklarına hep kötü bir şey olacak, başlarına kötü bir şey gelecek diye düşünmekten kendini alamıyordu asker anneleri... Gözyaşlarını Mustafa'dan sakladı, onun isteğini kabul etti, oğluna “Peki” dedi.

O “Peki” onayından sonrasında ise hepimiz biliyoruz. •

YasarOzturk@butundunya.com.tr

İtibarı, içinde yaşadığım ortam belirler, karakteri, inandığım doğrular...

İtibar, sandığım şeydir, karakter olduğun şey...

İtibar fotoğrafıdır; karakter ise yüz...

İtibar dışarıdan gelir; karakter içeriden...

İtibar, yeni bir topluluğa girdiğinde sabip olduğundur, karakter giderken elinde olan...

İtibarın bir anda olur, karakterin, ömür boyunca...

İtibarın bir saatte öğrenilir, karakterin bir yılda açığa çıkmaz.

İtibar mantar gibi büyür, karakter sonsuza değin sürer.

İtibar zengin ya da yoksul yapar, karakter mutlu ya da mutsuz... •

William Hersey Davis'ten

YAŞAMDAN GÖZLEMLER
Ali Naili Erdem

İÇ BARIS

Farklı görüşler zenginliğimiz olarak algılanmalı ve hoşgörü yaşamın sihirli değneği olarak kullanılmalıdır. Huzurun ve mutluluğun olduğu ülkelerde insanı insan yapan evrensel ve çağdaş değerler yaşama geçirilmiştir.

Cumhuriyet, savaşlarla bitmiş bir aydınlar kitlesinin yerine yeni bir okumuş sınıfı yaratmayı başarmışsa da cehaleti yene-memiştir. Uzunca bir süreden beri cehaletin yıkmadığı bina, yakmadığı orman, kurutmadığı göl kalmamıştır. Küllü cahilin cesur her yere saldırıyor. Sorumluluk da yok, bilim de yok.

Bu rezaletleri getirip takdir-i ilahiye bağlamanın İslam'la ilgisi yoktur. İslam, ilmi imanın önüne koymuştur. “Düşünmüyor musunuz”, “Akıl etmiyor musunuz” uyarıları Kur'an'ın bütününde ısrarla yinelenmiştir. Tanrı, “Denizleri kurutun”, “Dere yataklarına inşaat yapın”, “Trafik kazalarını çoğaltın”, “Yargıçların yerine kendinizi koyup adliye koridorlarında birbirinizi vurun” mu diyor ki, tüm bunlar takdir-i ilahiye bağlanıyor. Kur'an'ın 854 yerinde bilim

sözcüğü geçiyor. Yüce peygamberimiz “Cahillerden Allah'a sığınırım” buyuruyor.

Benim kuşağım Kur'an'la Atatürk'ü birlikte yaşamıştır. Kiblemiz bir, bayrağımız aynıydı. Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz içindik. Ne camiye gidenleri ne de gitmeyenleri ayrı tuttuk. Dinle laiklik birlikte giderdi. Bir diğeri-nin önünde değildi.

Kan tahlillerinin peşinde hiç olmadık. Hiç kimseye “Sen Süryani'sin”, “Sen Alevi'sin”, “Sen Tah-tacı'sın” demedik. Yahya Kemal'in “Süleymaniye'de Bayram Sabahı”, Necip Fazıl'ın “Sakar-ya”sı ve Nâzım Hikmet'in “Kurtuluş Destanı” ulusal beraberliğimizin muhteşem hazineleriydi. Demokrasiye henüz geçmemiştik; ama vatan da, bayrak da, ulus da bizim aşklarımızdı.

Gün geldi diplomalı, diplomasız cahillerle Tanzimat Batıcıları'nın ve kültür züppelerinin

oluşturduğu ortamı amaçlarına uygun bulanlar, halkı düşman kamplarına böldüler.

İç barış bozulmuştur. Dünler içinde “Sağcı-Solcu”, “İleri-ci-Gerici” diye yapılan parçalama şimdilerde başka adlar altında yürütülüyor. 12 Eylül öncesinde de bu oyun tezgahlandı ve beş bin evladımız kara toprağa gömüldüler. Şimdilerde de aynı öfke seli, aynı düşmanlık bulutları var.

Yirmi yıl parlamentoda bulundum. Beş kez bakan oldum. Kimlerin Türkiye'nin dostu, kimlerin düşmanı olduğunu gördüm. Ve anladım ki, Atatürk'e sevgiyi, saygıyı yok ederseniz ve İslam'ı siyasal ve ticari bir araç durumuna getirirseniz iç barış bozulur.

Farklı görüşler zenginliğimiz olarak algılanmalı ve hoşgörü yaşamın sihirli değneği olarak kullanılmalıdır. Huzurun ve mutluluğun olduğu ülkelerde insanı insan yapan evrensel ve çağdaş değerler yaşama geçirilmiştir.

Üzülerek belirtebilirim ki, anayasamızın başlangıcında yer alan ilke ve görüşler ihmale uğramış, “Yaratıcı azınlık” diyebileceğimiz aydınlar ulusal değerlerimiz yerine Batı'nın hayranlığına teslim olunca iç barıştaki tahribat ivme kazanmıştır.

Sıkılmış bir yumruk olma yerine birbirinin gözünü oycak denli kamplaşanlar bilimsel aklı red ederek hurafeleri

savunur duruma gelmişlerdir.

Bu böyle devam edemez. 1071'den buyana bu toprakları vatan kılmışız. 1919'dan buyana da çağdaşlaşmanın yollarında-yız. Herşey güllük gülistanlık olmadı; ama dünlerin hasta adamından çağdaş devletlerin seviyesine çıktık. Bir yüzyıla yakın zaman diliminin içinde isyanlara, darbelere ve müdahalelere karşın ne demokrasiden uzaklaştık ne de cumhuriyetten... Bugünlerde yine aynı birlik ve beraberliği göstermeye zorunlu-yuz. Bu gerekliliğe uyulmaz da “Bu türbanlı, bu türbansız”, “Bu abdestli, bu abdestsiz”, “Bu sizden, bu bizden”, “Bu demokrat, bu militarist” gibi ayrımların tuzacağına düşürülürse ulusa da, ülkeye de, rejime de yazık olur.

Herkesin ama istinasız herkesin ve özellikle yöneticilerin, iktidar yanlılarının, aydınların ve bürokratların katılımcı demokrasiye sahip çıkmaları koşuldur.

Kabahat ne İslam'dadır ne de demokraside... Biz ikisine de layık olmanın savaşımını yeterince ver-medik. Öncelikle cehaleti yene-medik. Kara cahilin önünü kese-medik. Şimdi eğer laik, demokrat, çağdaş, bağımsız yaşama tutkusu ve ulusal bir kültür birleşimi yaşama geçirilmezse alınacak ekonomik ve sosyal önlemler iç barışı sağlamayacaktır. •

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI
Gürbüz Evren

Türk Pasaportu Taşımanın Zorlukları

Birinci Bölüm

Sanırım 2003 yılının Şubat sonlarıydı. Avusturya Hava Yolları ile Ankara'dan Paris'e gidiyordum. Paris'e varış saatinin uygun oluşu ve bilet fiyatındaki ucuzluk nedeniyle seçtiğim bu havayolu şirketiyle yapacağım yolculukta, bildiğim birçok olumsuzluğu bir kez daha yaşayacaktım.

Sabah 10:45'te Ankara'dan hareket etmesi gereken uçak Viyana'ya gidiyordu ve biz de burada uçak değiştirip aynı havayoluyla Paris'e geçecektik. Daha önce birçok kez Frankfurt ya da Münih aktarmalı olarak "Lufthansa" ile Paris'e gittiğim için, bu tür yolculuklarda yaşananlara alışkımdım.

Büyük bir bölümünü "Gurbetçi" olarak adlandırılan vatandaşlarımızın oluşturduğu yolcuların yerlerine yerleşmesi Avusturyalı uçak personelinin çok uğraştırdı. Bu yüzden 35 dakika gecikmeli kalktık. Türkiye kaynaklı ya da

Türkiye'ye yönelik uçuşlarda çok sık rastlanan, "erken gelen oturur" anlayışına Türk havayolu şirketlerinde çalışanlar alışmıştır. Ama gel de yabancılara dert anlat. Uçuş kartında verilen yere değil de, canının çektiği cam kenarındaki koltuklara yerleşmeyi, kendisine verilmiş bir hak olarak gören yurdum insanının, koltuğun asıl sahibi geldiğinde yerinden kalkmamak için mutlaka direnişe geçmesine yabancı değildim. "Hemşerim ne olacak sanki! Sen de boş bulunduğun bir yere otur" diye akıl vermekten de geri kalmayan insanımıza kuralları anlatmaya çalışmanın, böylesi davranış biçimlerine alışmamış Avusturyalılar için ne büyük bir eziyet olduğunu söylememe de gerek yok sanırım.

Yerleşme sorunu nedeniyle gecikmeli kalkan uçağımızda, yine yurdum insanının birçok kez yabancı havayoluyla yolculuk yapmasına karşın tekrar tekrar konu edeceği yemek sorununu

yaşayacaktık. Yiyeceklerde domuz eti olmadığı anons edilmesine ve dağıtılan broşürlerde de Türkçe olarak anlatılmış olmasına karşın, Türk yolcuların bir bölümü personele konuya ilişkin sorular yöneltmeye çalışıyordu.

Her işe burnumu sokmak gibi bir huyum yok; ama yurdum insanıyla yabancılar arasında çevirmenlik yapmadan duramam. Avusturyalı hosteslerin, "Türkiye seferlerimizde kesinlikle domuz eti kullanılmayan yemekler sunuyoruz. Üstelik yemekleri de Ankara'da yer hizmetini aldığımız şirket sağlıyor. Bunlar ülkenizde hazırlanmış yemeklerdir" sözlerini, yolculara aktardığımda, ikna olduklarını pek söyleyemem. "Ben yiyorum" dediğimde, acıyan gözlerle bakarak, "Sen ye kardeşim; ama bu gâvurlara inanılmaz" diyenlere, hafiften sinirlenerek, "Madem gâvura güvenmiyorsun neden uçağına biniyorsun" diye sordüğümde, "Uçak başka, yemek başka... Hem uçak yenmiyor ki" yanıtını alınca da, "Ne haliniz varsa görün" diyerek yemeğime ve kitabıma döndüm. Yine de yolculuğun sonuna değin, çıkan her anlaşmazlıkta hosteslerin ricasını kıramayıp çeviri yapmayı sürdürdüm.

Uçağımızın Viyana'ya inişe geçtiği, yerlerimize oturmamız ve uçak körüğe yanaşıp kapılar açılmadan kalkmamamız anons edildiğindeyse biraz sonra yaşana-

cakları tahmin edebiliyordum. Uçağın piste inişiyle birlikte, öteki yolcuların şaşkın bakışları altında vefakâr yurdum insanı pilotu alkışlayacak, uçak yanaşacağımız perona doğru yol almaya devam ederken Türk yolcular yerlerinden kalkıp el çantalarını ve öteki eşyalarını toparlamaya başlayacak, hostesler heyecanla yerlerinden fırlayıp Almanca ve İngilizce "Lütfen yerinize oturun" diye uyaracak, anonslar yapılacak; ama kimse dinlemeyecek, ortalık karışacak, uçağın içi köy otobüsünden beter olacaktı.

Sanki hemen çıkmasalar, uçak kalkıp başka yere gidecekmis gibi acele edenlerin itiş kalkışını yerimden izledim. Çıkış kapısındaki kalabalık çekildiğinde, beklemeyi yeğleyenlerle birlikte, yılmaları ve yorgunlukları gözlerinden okunan personele veda edip uçaktan ayrıldım.

Transit yolculara yönelik levhaları izleyerek Paris uçağına gidecektim; ama önce pasaport denetiminden geçmem gerekiyordu. Avusturya, Avrupa Birliği ülkesi olduğu için, gideceğim ülkenin değil, uçak değiştireceğim ülkenin pasaport polisinden Avrupa Birliği'ne giriş yapacaktım. Transit yolculara ayrılmış pasaport kapılarında, her Avrupa havaalanında olduğu gibi Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pasaportlarını taşıyanlara ayrılmış kulübeler vardı.

Avrupa Birliği vatandaşları, pasaportlarını şöyle bir göstererek geçerken, “Öteki Ülkeler” yazılı 2 kulübenin önünde uzun sıralar oluşmuştu. Yanakları kırmızı, iri kıyım 2 Avusturyalı kadın görevli kendilerine uzatılan pasaportları uzun uzun inceliyor, ara sıra karşılarında duran yolcuya bakıyor, öteki yolculara da bekleme-leri gereken yerde bulunan çizgiyi işaret edip, onu aşmamalarını sert tavır ve komutlarla anlatıyordu. Afrika, Asya ve Ortadoğu ülkelerinin vatandaşlarının arasına karışmış Paris yolcusu Türkler de pasaport denetiminde ter döküyordu. Yetişmemiz gereken uçak 45 dakika içinde kalkacaktı ve salyangoz hızıyla ilerleyen işlemler yüzünden uçağı kaçırabilirdik.

Avrupa Birliği ülkelerine ayrılmış kulübelerde yoğunluk yoktu. Alacağım yanıtı bile bile sıramı arkamdaki yolcuya emanet ederek kulübelere birine yöneldim. Görevli kadına pasaportumu göstererek derdimi anlattım. Eliyle sıramı işaret ederek, “Nein! Raus!” (Hayır! Defol!) dedi. Yerime dönerken, beni izlemeye niyetlenmiş birkaç yolcunun da geri döndüğünü gördüm. İçimden beddua (dikkat edin küfür demedim) etmekten başka yapabileceğim bir şey yoktu. İlk temennim de, “Allah sizi bana muhtaç eder, inşallah” oldu. İşte ne olduysa o sırada oldu. Yanında 3 çocuk olan hamile bir Türk kadınının pasaportunu 15

dakikadır inceleyen görevli, “Almanca bilen Türk var mı?” diye seslendi. Kimseden yanıt almadığını görünce bu kez “İngilizce bilen Türk var mı?” diye sordu. Beddua tutmuştu. Hemen kulübeye gittim. Kadını çocuklarıyla birlikte pasaport denetim kulübelerinin arkasındaki bir odaya aldılar. Beni de aynı yere davet ettiler. “Çeviri yaparak polise yardımcı olurum, böylelikle ben de sıra beklemeden pasaport denetimimi yaptırım” düşüncesiyle girdiğim odada genç bir Türk kadını daha bekliyordu. Görünüşleri ve tavırları dışarıdaki görevlilerden daha sert olan biri kadın iki Avusturyalı pasaport polisi oturmam için yer gösterdikten sonra kısaca durumu anlattılar.

Cocukları olan kadın ile genç kadın Fransa’da işçi olarak çalışan eşlerinin resmi müracaatı sonucu aile birleştirme yasası uyarınca Paris’e gidiyordu. Çocuklara ilişkin belgelerde eksiklik ya da yanlışlıklar vardı. Genç kadın ise kolundaki ve boyundaki altın takılar nedeniyle sorgulanacaktı. Polislere uçağı yetişmek zorunda olduğumu anımsattım ve işim bittikten sonra bana yardımcı olup olmayacaklarını sordum. Hallederiz anlamını çıkardığım bir şeyler söylediler. Avusturyalı’nın yardımı nasıl olur birazdan görecektim. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

KİM DİYOR “57’NCİ ALAY’IN SANCAĞI ESİR ALINDI” DİYE?

MADALYALI SANCAĞIN SAHIPLERİ VAR...

Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanlığı, “Tümüyle şehit olan 57’nci Alay’ın sancağının Anzaklar tarafından tutsak alındığı ve Melbourne Müzesi’nde bulunduğu” internet yayınının yalan olduğunu kanıtıyla açıkladı.

YAZAN: KAYA KARAN

Adını tarihe "Dünya'nın En Kahraman Alayı" olarak yazdıran, Çanakkale Muharebeleri'ndeki 57'nci Alay'ın ilk komutanı olan Yarbay H. Avni Bey, eski Hava Kuvvetleri Komutanı, Parlamento üyesi, (eski Cumhuriyet Senatosu başkanı) E. Org. Tekin Arıburun'un babasıdır.

Son dönemde çeşitli kişi ve kuruluşlar tarafından yönetilen internet siteleri ya da blog sayfalarında yer alan ve zaman zaman güncellenip, elektronik posta yoluyla internette dolaştırılan iletilerde, "Dünyanın en kahraman askeri birliği" tanımıyla tarihe geçen ve tarihte ilk olarak, "iki kez şehit olan" 57'nci Alay ve onun sancağı konusunda şu dayanaksız sözüme bilgi ileri sürülmektedir:

"Halen Avustralya, Melbour-

ne Müzesi'nde sergilenmekte olan sancağın tanıtım plaketine şöyle yazmaktadır:

"Bu Alay sancağı Gelibolu savaş alanından getirilmiştir. Türk ordusunun geleneklerine göre bir alayın sancağı, alayın son eri ölmeden teslim edilemez. Bu sancak, sonuncu muhafızın da altında ölü olarak yattığı bir ağacın dalına asılı olarak bulunmuştur. Kahramanlık timsali olarak karşınızda duran bu Türk alayı sancağını selamlamadan geçmeyin."

Kimlerin ne amaçla ve hangi kaynağa dayanarak kaleme aldıkları bilinmeyen bu sözüme bilgiyi, Türk Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkanlığı ciddiye almamakta ve 57'nci Alay'ın tarihsel özgeçmişini anımsattığı bir açıklamayla bu dayanaksız sözüme bilgiyi "yok etmektedir".

Genel Kurmay Başkanlığı'nın bu açıklaması şöyledir:

"57'nci Alay'a Çanakkale Muharebeleri'nden sonra, 30 Kasım 1915'te Sultan V. Reşat'ın iradesiyle altın, gümüş imtiyaz ve harp madalyaları verilmiştir.

"Bu madalyalar, 25 Nisan 1916 tarihinde İstanbul-Şile arasında bulunan Çelebi Köyü'nün kuzeydoğusunda toplanan alayın sancağına törenle takılmıştır.

"Dolayısıyla alay sancağının Çanakkale Muharebeleri sırasın-

57'nci Alay Sancağı'na, Çanakkale Muharebeleri'nden sonra, 30 Kasım 1915'te Sultan V. Reşat'ın iradesiyle Altın-Gümüş Kılıçlı İmtiyaz, Liyakat Madalyaları, Kılıçlı Mecidiye ve Osmanîye Nişanları ile Türk Harp ve Demir Salıp Müttefik Nişanları takıldı.

da Avustralyalılar tarafından ele geçirildiği iddiası doğru değildir. Bazı yayınlarda bu sancağın bugün Avustralya, Melbourne Müzesi'nde sergilendiği iddia edilmektedir.

"Bu iddialarla ilgili Melbourne Müzesi'nin de içinde yer aldığı dört müze adına Victoria Eyalet Müzesi tarafından gönderilen cevabi yazıda, ellerinde 57'nci Alay'a ait bir sancak bulunmadığı bilgisine ulaşılmıştır."

Bilindiği gibi Albay Hüseyin Avni Bey komutasındaki 57'nci Alay, Çanakkale Savaşları'nda Mustafa Kemal'in, 'Ben size taarruz emretmiyorum, ölmenizi emrediyorum' emrini komutanından son Mehmetçik'ine değin 628 kişilik

varlığıyla eksiksiz uygulayan ve tüm şehit olan kahraman alaydır.

Simdi tümünün Çanakkale'de, Bomba Sırtı'ndaki 57'nci Alay Şehitliği'nde birlikte "uyumakta oldukları" 57'nci Alay, Çanakkale Savaşları'ndan sonra yeniden oluşturulmuş ve önce Galicya Cephesi'nde savaşmış, ardından bağlı olduğu 19'uncu Tümen ile birlikte Filistin Cephesi'nde görev başı yapmıştı.

29 Temmuz 1917-23 Eylül 1918 tarihleri arasında Filistin Cephesi'nde birçok çatışmaya katılan 57'nci Alay, Nablus Meydan Muharebesi'nde varlığının dörtte üçünden fazlası şehit ol-

57'nci Alay Şehitliği Bomba Sırtı'nda yer alıyor. 628 kahraman şehidimizin anısını yansıtan bu şehitlik, 12 Aralık 1992'de açıldı. Bu şehitliğin yapımı sırasındaki kazılarda, İngiliz Yüzbaşı Woiters ve 57'nci Alay 6'ncı Bölük Komutanı Erzincanlı Üsteğmen Mustafa Asım Bey'in iskeletleri yan yana bulundu. İskeletlerinin yanında, ikisinin de tabancaları, mermileri ve mataraları duruyordu.

duktan sonra savaş gücünü yitirmiş ve İngilizler'in eline geçmesi için önce sancağını yok etmiş, daha sonra ise "son Mehmetçik'ine değin" bir kez daha şehit olmuştur.

Bomba Sırtı'ndaki 57'nci Alay Şehitliği'nin 1992 yılında yapılan düzenleme çalışmaları sırasındaki kazılarda, İngiliz Yüzbaşı Woiters ve 57'nci Alay 6'ncı Bölük Komutanı Erzincanlı Üsteğmen Mustafa Asım Bey'in iskeletleri yan yana bulunmuştu. İskeletlerinin yanında, ikisinin de tabancaları, mermileri ve mataraları duruyordu.

Yüzbaşı Woiters'in boynun-

da, üzerinde kimliği yazılı künyesi, Üsteğmen Mustafa Asım Bey'in boynunda ise, balmumuyla korunan muskasındaki kimliği yer alıyordu.

İngiliz Yüzbaşı Woiters ve Türk Üsteğmen Mustafa Asım Bey bu şehitliğimizdeki abidenin önüne, buldukları gibi gömüldüler.

O gün defin törenine davet edilen Woiters'in ve Mustafa Asım Bey'in yakınları, o günden sonra her yıl aynı gün ve saatte, aynı yerde biraraya gelmekte, birbirlerine dakikalarca kucaklaşarak, ailelerinin ve uluslarının toprak altında yan yana yatan kahramanlarına bir çeşit selam göndermektedirler, tüm dayanaksız savlar üreten kimbilir kimlere inat...•

BÜYÜK YAPITLARIMIZ

Konur Ertop

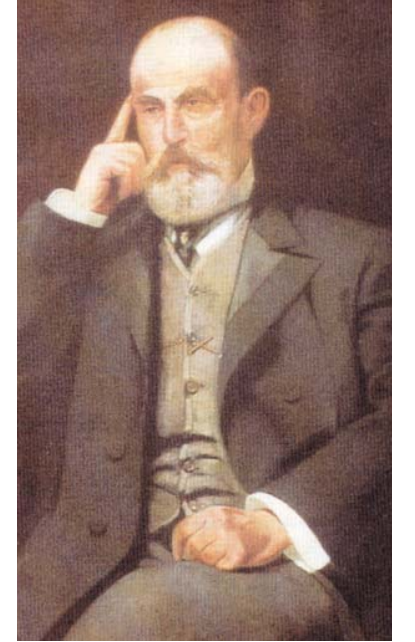
Arabası elinden giden, aşk umudu boşa çıkan

ZÜPPE BİHRUZ BEY

Recaizade Ekrem Bey yenilikçi Tanzimat edebiyatının bir temsilcisiydi. Namık Kemal, Avrupa'ya giderken "Tasvir-i Efkâr" gazetesinin yönetimini bırakacak denli ona değer veriyordu. Abdülhak Hamit ona "Örnek tutulacak, söylediklerinden ders alınacak usta" diyordu.

Mülkiye Mektebi'nde (Siyasal Bilgiler okulunda) edebiyat dersi okutan Ekrem Bey, çağdaş görüşle yazılmış edebiyat bilgileri kitabı olan "Talim-i Edebiyat"ı (Edebiyat Ders Kitabı'nı) yazmıştı. Burada ileri sürdüğü görüşler, verdiği örnekler eski edebiyat yandaşlarının sert tepkisiyle karşılandı.

Ekrem Bey, genç yazarları destekliyor, dönemin ilerisinde edebiyat ilkeleri öne sürüyordu. Galatasaray Lisesi'nden öğrencisi olan genç Tefik Fikret, onun önerisiyle "Servet-i Fünun" dergisinin başına getirildi. Böylece edebiyatımızın en önemli yenilik hareketlerinden biri başlamış oldu.

Bu yeniliğe ayak uyduranlar "Dekadan" (Çökerten, Yıkan) diye adlandırıldı. Bu genç yazarlar gelenek görenekten kopmakla, Batı öykünmeciliğiyle suçlandı. Onlara yol gösterdiği için Recaizade Ekrem'e eleştiriler yöneltildi.

Oysa Ekrem Bey'in kendisi de, yeni edebiyat akımının dergisi "Servet-i Fünun"da tefrika edilen "Araba Sevdası yahut Bihruz Bey'in Âşıklığı" romanında bu eleştirilen tutumu, köklerinden uzaklaşanları, Batı'nın değerlerini kavramayanları, gösteriş düşkünlüğünü, çalışmadan yaşamayı, har vurup harman savurmayı yeriyordu.

Yayımlandığı tarihten 25 yıl kadar önce, 1870'lerde İstanbul'daki yaşama tanıklık eden romanın başkişisi Bihruz ("İyi gün" anlamına gelir), bir valinin oğludur. Babasının uzak illerde değişen görev yerleri nedeniyle düzenli öğrenim görememiş, özel dersler almışsa da bir şey öğrenememiştir. Fransızca konuşmaya, Batılılar gibi yaşamaya, arabasıyla gezinti yerlerinde dolaşmaya meraklıdır. Bir devlet dairesinde sözde çalışmakta, annesiyle birlikte yaşamakta, babasından kalan mirası har vurup harman savurmaktadır.

Fransızca yapıtları doğru düzgün anlayamasa, sözde ders almayı sürdürse de Fransızca konuşmak için Beyoğlu'na alışveriş çıkar. Evinde çalışanlarla hatta annesiyle Fransızca konuşmaya kalkar. Çevresindekiler onun ne dediğini, ne istediğini anlayamaz: "Kapının yanında bağcı kılığında iki kişi durmuş konuşuyordu. Onlara bakarak sertçe bir eda ile: "Mon ekipaj (Arabam) dedi

ve adamların çarçabuk bir şeyler yapmalarını bekledi. Fakat herifler bu sözden hiçbir şey anlamamışlar, birbirlerinin yüzüne alık alık bakıyorlardı."

Kullandığı yabancı sözcükleri çevresindekiler başka türlü anlar, ortaoyunundaki sahnelerin benzerleri yaşanır:

"Bu pililer (buruşuklar) nedir?"

"Hani neresi kirlî? Ben görmüyorum."

"Kirlî demedim a canım pili diyorum sana... Yani buruşuk..."

"Pekiy... Söyleyelim de bir daha dikkat etsin..."

"Hem söyle, hem de yine dikkat etmezse konjediye olacağını (yol verileceğini) kendisine iyice anlat."

"Gonce diyen kim? Kim kime gonce diyor? Anlayamadım."

"Kom tü e drol! (Ne tuhaf-sın!) Gonce demiyorum, konjediye diyorum, konjediye... Kovarım demek."

"Ben artık orasını bilmem."

...

"Ööf be dadı kalfa! İnsanı çatlatacaksın."

Camlıca Bahçesi'nde gördüğü Periveş ("Peri gibi güzel" anlamındadır) Hanım'a gönlünü kaptırır. Bu güzel kadının "gönül avcısı, edalı bir yosma" olduğunu anlayamaz. Bir mektup yazıp onu sevdiğini anlatarak ertesi hafta yine parkta görüşmek istediğini bildirir.

Yeterli bilgisi olmadığı için

sözcükleri doğru kullanamaz, mektubuna almaya çalıştığı şiiri iyi seçemez, okuduklarına doğru anlam da veremez.

Gerçekte hafif bir kadın olan, arkadaşı Çengi Hanım'la gezip tozarak gününü gün eden Periveş de Bihruz Bey'i ciddiye almaz, yazdığı mektubu buruşturup atar. Bihruz'la görüşmeye de gelmez.

Bihruz'un arkadaşı Keşfi ("Gizli şeyleri bilen" demektir), Periveş Hanım'ı tanıdığını söylemiştir. Periveş'i göremediği için üzüntü çeken, içine kapanan Bihruz'a, yalan söylemekten pek hoşlanan Keşfi, genç kızın tifo-

dan öldüğünü söyler! Bihruz sevgilisine bu ölüm biçimini yakıştıramaz, aşk romanlarında anlatıldığı biçimde kızın veremden öldüğünü düşünmeye başlar. Bir gün kıydan uzaklaşan vapurda Periveş'i görüp Keşfi'ye anlatınca arkadaşı bir yalan daha kıvrarak Periveş'e çok benzeyen ablasıyla karşılaşmış olacağını söyler.

Hesapsız harcamalarda bulunan, borçlarını ödeyemeyen Bihruz'un arabasını atlarıyla birlikte

elinden almışlardır. İzmir'e gideceği yalanını söyleyen Keşfi'yi vapur kalkmadan bulup Periveş'in mezarını öğrenmeye çalışır, kayıkcı onu başka bir vapura götürüp bir sürü parasını alır.

Eve gidip gelerek sözde Fransızca'sını ilerletmesine yardım eden, asıl amacı Bihruz'dan öğrendiği denli çok para koparmak olan Fransızca öğretmeni, aşk acısı içindeki Bihruz'a romanlar taşır. Daha önce öğretmenle "Pa-

Recaizade Ekrem Bey Batı uygarlığını yanlış algılayan, yaşamını bilgisizce kendine zehir eden zavallı bir genci, yaşadığı kentin gerçekliği ortasında ustaca anlatmış, onun benzerlerine doğru yolu işaret etmiştir.

ul ile Virginie", "Kamelyalı Kadın" gibi romanları okuyan delikanlı, artık ruhsal çöküntü içindedir. Gerçeklikle düşlem arasında yaşar, elinden "Graziella", "Manon Lescaut" gibi aşk romanlarını d ü ş ü r m e z .

Amacı sevgilisinin mezarını bulup orada ona şiirler okumaktır.

Bir Ramazan günü Şehzadebaşı'nda Çengi Hanım'ın yanında Periveş'i görüp onunla konuşur. Ölen kardeşinin mezarının nerede olduğunu soran bu tuhaf gencin sözlerini yadırgayan kadın, Periveş'in kendisi olduğunu söyler. Bihruz şaşkınlık, umarsızlık içinde kalakalır:

"Nefret ve hasretin hepsine benzeyen, fakat hiçbirini olmayan,

tarifi imkânsız bir duygu, gönlünü bir anda kaplayıverdi. Bu garip duygunun etkisi altında ve bir dakika içinde hayatından, acı ve ya tatlı hiçbir zevk almaz oldu.”

Kadınlar, “Herif deli mi ne?” diye gülüşerek yürüyüp giderler.

Yanlış Batılılaşma'nın yanısıra gerçekten kopmuş aşk izleğini işleyen “Araba Sevda-sı” gerçekçi niteliğiyle Türk edebiyatında bir ilki oluşturur. Prof. Dr. Berna Moran, yapıtın Türk romancılığında iç konuşma tekniğini, hatta arada bir bilinç akımını uygulayan ilk yapıt olduğunu, bu niteliğiyle dünya yazınında da önceliği bulunduğunu ileri sürmüştür.

Bihruz'un kendi kendine konuşmaları da Fransızca sözlerle doludur:

“Niçin gelmedi acaba! Niçin?.. Ne sebeple?.. Ah! Parol (söz) tutmazlar ki... Türk kadınları ne kadar biyen edüke (iyi eğitilmiş) olsalar yine nafile!.. Hiç olmazsa bir haber göndermeli değil miydi?..”

Kahramanın ruhsal durumunu çok iyi yansıtan karmaşık düşleri de romanın dönemi için önemli yeniliklerindedir:

“Mösyö Piyer'in (Fransızca öğretmeninin) sıçrayıp haykırmasından atlar ürküyor, lando devriliyor... Landonun içinden bir çift kaplumbağa ile bir de fino köpeği çıkıyor... Derken, bindiği yağız at, kendisini boşluğa bırakarak,

altından sıyrılıyor ve havalanıp uçmaya başlıyor... Öte tarafta kaplumbağalar dans ederken fino köpeği de ‘Belle Hélène’ operasından okuduğu bir parçanın ahengine uyarak yerden yükselmeye başlıyor...

“Bunlara benzer daha bir sürü acayip şeyler... Garip garip şekiller...”

Bihruz kendini Fransızca kitaplarda yalan yanlış okuduklarına, Beyoğlu'nda gördüklerine kaptırmıştır. Evindeki, çevresindeki yaşamı beğenmez. Fransızca'nın yanında kendi dilini sö-nük, yetersiz bulur:

“Mektubun yazılışındaki yavanlığı kendi anadilindeki bilgisizliğine değil de, Türkçe'nin yetersizliğine yükleyerek öfkelen-di, kendi kendine bir hayli söyledi.”, “Türkçe'de poezi (şiir) yoktur (...) Fransızca'nın her lakırdısı güzeldir, bizimki gibi kaba değildir.”

Yerli olan herşeyi, çevresindekileri, halkı küçümser. Evdeki Osmanlıca sözlüğü bir kenara atmışken bunu “Redhouse” adlı bir İngiliz'in yazdığını öğrenince kitabı ciltletip kitaplığına koymaya kalkar.

Divan Ozanı Enderunlu Vasıf'ın dizelerini mektubuna almaya çalışmıştır. Anlamını sökemediği için, çalıştığı kalemdeki arkadaşlarına gülünç olur:

Naim Efendi: “Orasını da git şair Vasıf'a sor!..”

Bihruz Bey: “Sorayım... Fakat nerde oturur bu Vasıf şair? Ne iş yapar?”

Naim Efendi: “Karacaahmet'te... Şarkıcıdır.”

Giysilerini terzi Mir'den, şekerlemeyi Valöri'den alır. Heral'in ayakkabılarını giyer, berber İzi-dor'da traş olur.

Tatil gününde Çamlıca'daki bahçe, Bihruz'un iş yeri, limanda harekete hazırlanan yolcu vapuru, Ramazan'da Şehzadebaşı Caddesi ve benzerleri, romancının yaşamı gerçekçi bir biçimde, zengin ayrıntılarıyla dile getirdiği betimlemeler arasındadır:

“Her kafadan başka bir ses çıkıyordu. Arada bir kahveci çırakları: ‘İki şekerliiii! bir sade... Okkalı olsun... Demli tarafından üç çay... Üç de lokuum!’ diye ocakçıya sesleniyor; muhallebici, dondurmacı, leblebici, kâğıthelvacı, eğlencelik şamfıstıkçı, şekerçi, simitçi v.s. gibi, hiçbir mesire yerinden eksik olmayan satı-

cıların çeşitli bağırıp çağırmaları kulakları tırmalıyor; fena bir ke-man, adi bir lavta, soğuk bir klar-net ve bir de pörsük teften ibaret, sözüm ona, incesaz mevcut halkın yüzde doksan üç çeyreği için bedava olarak tutturduğu nefreti makamı ile bu curcunayı tamamlıyordu. Öte yanda, Çamlıca suyunun kaynağına yakın yerde çadır kuran kebabçının, kızgın ateş üzerinde mavi ve yağlı dumanları buram buram etrafa yayılan köftesinin, kebabının, ciğer tavasının, fasulye piyazının, aç mide-lerde iştah açıcı kokuları havaya karışıyor; bütün bunlar o güzelim yerin olanca letafetini bozuyor; orasına alelade bir panayıır manzarası veriyordu.”

Recaizade Ekrem Bey Batı uygarlığını yanlış algılayan, yaşamını bilgisizce kendine zehir eden zavallı bir genci, yaşadığı kentin gerçekliği ortasında ustaca anlatmış, onun benzerlerine doğru yolu işaret etmiştir. •

Omuzunda balık çantası asılı, elinde kocaman bir olta bulunan adam, balıkçıdan bir kilo istavrit istedi, parasını ödedi ve dükkanın kapısına değin gittikten sonra, balıkları tek tek kendisine doğru atmasını söyledi.

Bir kilo balığı poşete koymaya hazırlanan dükkanın sahibi, müşterisinin bu isteğine akıl erdiremedi:

“Benimle oyun mu oynuyorsunuz, beyefendi?” dedi.

Müşteri, adama bağırılmaya başladı:

“Kötü bir balıkçı olabilirim; ama asla bir yalancı değilim” dedi. “Eşime bu balıkları benim yakaladığımı söyleyeceğim...” •

Bir Devrim Hareketi

YAZAN: DOLUNAY ERTEN

Türkiye'nin ilk devlet sanatçısı Ahmet Adnan Saygun, 75 bestesi, 14 kitabı, 7 çevirisiyle çoksesli müzik tarihimizin temelini oluşturan ve sözcüğün hak edilmiş anlamıyla, "Devrimci" unvanını alan öncü bir sanatçımızdır.

Atatürk'ün isteği üzerine, bir ay gibi kısa bir sürede "Özsoy" adlı operayı besteleyen sanatçı, gece ve gündüz çalışarak tamamladığı bu çalışmasıyla "İlk Türk operasını besteleyen sanatçı" unvanının da sahibi olmuştur.

Cumhuriyet dönemi çoksesli Türk müziğinin en çok seslendirilen yapıtlarından "Yunus Emre" oratoryosunun da bestecisi olan

bu büyük sanatçımızı, onun "Özsoy" operasını bestelemesinin çok duyulmamış öyküsünü yayımlayarak, 7 Eylül'de doğumunun 101'inci yıldönümünde bir kez daha saygıyla anıyoruz.

1934 yılı, Mayıs ayı... Ankara, önemli bir konuşunu ağırlamaya hazırlanıyor. İran Şahı Rıza Pehlevi, Türkiye'ye gelecek ve pek çok merak ettiği Mustafa Kemal'in devrimlerini yerinde gözleriyle görece, inceleyecek.

Mustafa Kemal, çok önem verdiği konuşunun ağırlanması hazırlıklarıyla yakından ilgileniyordu. Bu konuda görüşmek üzere bir akşam Çankaya Köşkü'ne davet ettiği yakın arkadaşlarına içtenlikle sordu:

"Yaşamımda en çok sevinç duyduğum iki günden biri, müzik öğrenimi yapmam için devlet tarafından Paris'e gönderileceğimi öğrendiğim gün oldu, biri de benden 'Özsoy' operasını bestelemem istendiği gün oldu."

Adnan Saygun

“Şah Pehlevi’yi derinden etkileyecek bir program için neler yapmamızı önerirsiniz?” dedi. “Bana bu konudaki görüşlerinizi açıklamanızı istiyorum.”

Arkadaşları, birbirinden çok değişik önerilerde bulundular. İçlerinden kimi, bu önemli konuğu Orman Çiftliği’ne götürmeyi önerdi, kimi Merinos fabrikasını gezdirmenin daha uygun olacağını söyledi.

Mustafa Kemal, bu öneriyi ve buna benzer önerilerin hiçbirini beğenmedi:

“Bütün bunlar İran’da da var” dedi. “Onlarda olmayan öyle birşey yapmalıyız ki, farkımızı ortaya koyabilelim.”

Arkadaşları, onun aklında önemli bir önerinin saklı durduğunu anladılar. Ve bu kez, onlar kendisine sordular:

“Siz nasıl birşey düşünüyorsunuz bu konuda Paşam?” dediler.

Mustafa Kemal, tüm davetlilerini büyük bir şaşkınlığa uğratan şu düşüncesini açıkladı:

“Bir Türk operası yapacağız!..” dedi.

Sofrada evsahibi dışında herkes faltaşı gibi açılmış gözleriyle birbirine bakıyor ve hiçbir seslendirmeden; fakat hepsi içlerinden, sorular üstüne sorular soruyordu:

“Opera mı? Hem de bir Türk operası mı? Yazarımız yok, bes-

tecimiz yok, korumuz yok, sanatçımız yok, orkestramız yok... Bir Türk operası ama, nasıl, neyle, kimle?..”

Mustafa Kemal, arkadaşlarının suskunluğunu bir süre “dinledikten” sonra, önerisini değil, kararını yineledi:

“Bir Türk operası yapacağız!..” dedi.

İlk Türk operasının “doğuş” öyküsü, işte böyle başladı.

Mustafa Kemal, önemli konuğu için yazılacak ve besteleyecek operanın konusunu da kendi belirledi:

İranlılar’ın “Şeyhname”sinden esinlenerek oluşturulan bir destanın konusu, bu operanın da konusunu oluşturacaktı.

Destandaki Hakan Feridun’un ikiz oğulları Tur ile İraç’ın, doğduklarında şeytanın gazabıyla birbirlerinden ayrılmalari, ayrı yollara gidip birbirlerinden uzaklaşmaları, yüzyıllar sonra ise buluşup, kardeş olduklarını anlamaları öyküsü, iki kardeş ülke Türkiye ile İran’ın, ayrı yollara gitmelerine karşın, kardeş olduklarını bilmeleri olgusuyla eşleştirilerek işlenecekti.

Konu güzeldi de bunu, “operanın sözü” olarak adlandırılan “libretto” olarak kim kaleme alacaktı?

Aranılan yazar, iki gün sonra

Atatürk, İran Şahı Rıza Pehlevi ile Çankaya Köşkünde (16 Haziran 1934)

bulundu: Bu görev, Münir Hayri Egeli’ye verildi.

Peki, kim besteleyecekti bu librettoyu? İlk Türk operasının bestesini yapmak şerefi kime verilecekti?

“Bir çocuk vardı Paris’e gönderdiğimiz” dedi Mustafa Kemal. “Şimdi Musiki Muallim Mektebi’nde (Müzik Öğretmen Okulu) öğretmenlik yapıyor olmalı. O bu iş için yeterlidir bence...”

Çoksesli batı müziği öğrenimi yapmak üzere devlet bursuyla Paris’e gönderilen Saygun, bu öğrenimini tamamlamış, kısa bir süre önce yurda dönmüş ve şimdi de “Musiki Muallim Mektebi”nde öğretmenlik yapmaktaydı.

Mustafa Kemal’in işareti üzeri-

ne 27 yaşındaki bu genç öğretmen davet edildi ve Münir Hayri Egeli’nin librettosu verilip, kendisinden bunu bir opera olarak bestelenmesi istendi.

O anını Ahmet Adnan Saygun, yıllar sonra şöyle anlatmıştır:

“Yaşamımda en çok sevinç duyduğum iki günden biri, müzik öğrenimi yapmam için devlet tarafından Paris’e gönderileceğimi öğrendiğim gün oldu, biri de benden ‘Özsoy’ operasını bestelemem istendiği gün oldu. Birincisinde, öğreneceklerim nedeniyle çok sevinmiştim, ikincisinde ise, öğrendiklerimle ulusu-

ATATÜRK, SAYGUN VE ÖZSOY OPERASI

AHMET ADNAN SAYGUN (1910-1998)
KENDİ SEVİNDİĞİNİ ATATÜRK VE
İLK TÜRK OPERASI
ÖZSOYU ANLATIYOR

YUNUS HADİMLERİN
SİYAH KUTUPASINDAN

CD
EKLI

ma ve devlete hizmette bulunma-
cağım nedeniyle çok sevinmiştim.”
Saygun’un o günkü sevincini,
bir kuşkusu izlemiştir.

“Solistimiz yok, korumuz yok,
orkestramız yok” demiştir. “Ben bu
besteyi yapsam bile müziği çala-
cak orkestra nerede, oyunu oyna-
yacak, aryaları söyleyecek solist
nerede, koro nerede?”

Ona bu şerefli görevi iletenler,
bu “yok”ları duymamışlar, bir
“var”dan söz etmişler:

“Yalnızca bir ay zamanınız
var” demişler.

Adnan Saygun, o var olan bir
ayın gündüzlerine gecelerini de
kattı ve kendisine iki aylık bir za-
man var etti. Sonra da, “İşte ilk
operamız” dedi.

Ortada bir opera yapıtı vardı;
ama bu operayı seslendirecek so-
listler ve koro elemanları yoktu,
bir orkestra yoktu.

Orkestranın yaylı sazlar gru-
bu, İstanbul’dan Cemal Reşit
Rey’in kurmuş olduğu yaylı sazlar
orkestrası ile takviye edildi. Boru-
lu sazlar grubu da Ankara’daki
asker bandolarından sağlandı.

Koro, Ankara Kız Lisesi, İsmet
Paşa Kız Enstitüsü ve Gazi Terbi-
ye Enstitüsü Beden Terbiyesi Bö-
lümü’nün, üstelik nota bilmeyen
öğrencilerinden kuruldu. Nimet
Vahit, Nurullah Taşkıran, Semiha
Berksoy ve Halil Bedii Yönetken
de solist olarak görev aldılar.

Provalar başladığında, Riya-
seti Cumhuriyet Orkestrası Şefi Ze-
ki Üngör’ün, çalışmalarda ken-
dinden beklenen yardımı gös-
termediği saptandı.

Bu durum Mustafa Ke-
mal’e iletilindiğinde,
provaları kendisinin
de izlemek istediğini
söyledi. Türk Oca-
ğı’ndaki locasından Zeki Bey’in
genç Saygun’a çıkarttığı zorlukla-
ra bizzat tanık oldu ve kızmanın
da ötesinde, öfkelenildi.

Zeki Üngör bu davranış biçimi
nedeniyle orkestranın başından
uzaklaştırıldı, şefliğe genç müzi-
yen Saygun getirildi.

Oluşturulan “mucize”yi ve uy-
kusuz geceleri Adnan Saygun, ile-
ride şöyle yazdı:

“Ah bu çalışma!.. Zaman kı-
sa, imkanlar son derece sınırlı.
(...) Ama içimiz coşkunun. Yalnız
benim değil, bütün görev almış
arkadaşlarımın içi şevkle kaynı-

yor. Acaba o atılım üstüne atılım
yıllarında, içimizde duyduğumuz
dinmek bilmez heyecanı,
sönmek bilmez ateşi şimdiki ku-
şaklar nasıl duyuyorlardı?”

Ve “Özsoy” 19 Haziran 1934
gecesi, iki devlet adamının huzu-
runda sahnelendi.

Mustafa Kemal, bu mucizenin
yaratıcılarını o gece temsilden
sonra Çankaya Köşkü’nde kutla-
dı, ağırladı ve bu işin olamayaca-
ğına inanan kişilere duyurmak iste-
rtesine, coşkusunu salonda
yüksek sesle şöyle dile getirdi:

“Bu, bir devrim hareketidir!”

Mustafa Kemal, “Özsoy” ope-
rası başarısı nedeniyle Ahmet Ad-

nan Saygun’a özel kutlamasını
ise, ondan ikinci bir opera beste-
lemesini isteyerek yaptı.

Konu yine Mustafa Kemal’den
gelmişti. İnsanın yeniden doğuşu
fikri, bir büyük önderin yeni bir
ulusu yaratışı, yeni cumhuriyet
insanının doğuşu, Saygun’un eş-
siz müziği ile ikinci Türk operası
“Taşbebek”de canlandı.

Saygun’un genç yaşta ve tüm
olanaksızlardan olanaklar üre-
terek bestelediği bu iki Türk
operası, Mustafa Kemal’in mü-
zik devriminin en somut örnek-
leri olarak, kültür hazinemiz-
deki onurlu yerlerini bugün
de korumaktadırlar. •

Mehmet akşam eve geldiğinde eşi Ayşe’nin ağladığını gö-
rünce şaşırıldı:

“Hayrola ne oldu?” diye sordu.

Ayşe, bir yandan ağlamasını sürdürürken, bir yandan da eşi-
ni yanıtladı:

“Annen bugün bana çok ağır bir hakarete bulundu.”

Mehmet bu yanıtta çok şaşırıldı:

“Annem sana nasıl hakarete bulunabilir ki?” dedi. “Biz Anka-
ra’dayız, annem Urfa’da...”

Ayşe, elindeki mektubu gösterdi:

“Sana gönderdiği mektubu al sen de oku” dedi ve elindeki
mektubu eşine verdi:

“Mektubun sonuna, ‘Ayşe okuduktan sonra bu mektubu Meh-
met’e vermeyi unutma’ diye yazmış...” •

Hakim, sanığa döndü ve sordu:

“Davacıyı, merdivenden ittiğin doğru mu?”

Sanık, sakın bir biçimde yanıt verdi:

“Ben yalnızca bir basamak ittim, ötekilerinden kendisi düştü.” •

KÖŞEDEN BUCAKTAN
Mehmet Muhsinoğlu

“Yaşam sahası” uğruna sönen yaşamlar...

1 Eylül 1939 Cuma günü sabah saat 5:45'te Hans, arkadaşları Weber ve Otto ile birlikte, Almanya-Polonya sınırını geçiyordu. Arkalarında, kendilerini adım adım izleyerek ilerleyen ve onların hemen ardından aynı sınırı geçen 1,5 milyon Nazi askeri vardı.

Attığı bu adımların İkinci Dünya Savaşı'nı başlatacağını, 61 ülkeyi kasıp kavuracak bu ateşin, 25 milyon 173 bin 700 asker, 41 milyon 830 bin 600 sivil, 5 milyon 754 bin 400 soykırım kurbanı olmak üzere 72 milyon 758 bin 700 insanın ölümüne, 90 milyon insanın ağır yaralanmasına neden olacağını sabahın o erken saatinde elbette bilmiyordu Hans!

Arkadaşları Weber de, Otto da, hatta arkalarındaki 1,5 milyon Nazi askeri de bilmiyordu. Bu işin sonunu, o işin başladığı bu saatte yalnızca bir kişi biliyordu. O kişinin adı, Adolf Hitler'di.

Bu işin sonunda tarihe, 20'nci yüzyılın en büyük ölümcül felaketini başlatan, üstün Alman ırkının yaşam sahası iddiası uğruna, milyonlarca insanın yaşamını söndüren kişi olarak geçecek olan Hitler...

Histerik sesiyle şöyle bağırdı “Führer” tüm dünyaya:

“Bu akşam Polonya piyade askerleri, kendi topraklarımızdan bize ateş açtılar. Bu sabah saat 5:45’te buna ateşle karşılık verdik. Şu andan itibaren her bombaya, aynı biçimde kendi bombalarımızla karşılık vermeye devam edeceğiz.”

Altmışsekiz ay sürdürdü, savunma maskeli bu işgal ateşini...

Ta ki, 30 Nisan 1945 Pazartesi günü, Berlin’de yeraltı sığınagında kuşatma altında olduğu saatlerde, bir gün önce evlendiği Eva Braun’la birlikte intihar edinceye değin...

Cesetlerinin bile ele geçmesini istemiyordu. Sığınakta son emrini verdi yanındakilere:

“Daha sonra bizi yakın!”

Benzin döktüler Adolf ve Eva’nın cansız bedenlerine...

Prusyalı General ve Askeri Stratejist Clausewitz’in, ünlü sözüne göndermede bulunan Alman Tarihçi Eberhard Jaeckel’in belirttiği gibi, “Hitler savaşı, politikanın bir başka anlamda devamı olarak görmüyordu.”

“Hitler için savaş, gerçek bir politik yöntemdi!..”

Alman tarihinde Hitler’in oynadığı rol üzerindeki çalışmalarıyla tanınan, sosyal demokrat Tarihçi Eberhard Jaeckel’e göre, Hit-

ler’in tarihsel anlamda etkisi, Chernobil Nükleer Santrali’nin yol açtığı felaketle eşdeğerti.

Atatürk, henüz Hitler iktidara gelmeden, 27 Eylül 1932’de ABD Kara Kuvvetleri Komutanı Orjeneral Douglas McArthur’la Dolmabahçe’de yaptığı görüşmede, şöyle diyordu:

“Versailles Muahedesi Birinci Dünya Harbi’ne sebebiyet vermiş olan amillerden hiçbirini bertaraf edemediği gibi, bilakis dünün başlıca rakipleri arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirmiştir.

“Zira galip devletler, mağluplara barış şartlarını zorla kabul ettirirlerken, bu memleketlerin etnik-jeopolitik ve iktisadi hususiyetlerini asla nazar-ı itibara almamışlar ve sadece husumet hislelerinden mülhem bulunmuşlardır. Böylelikle bugün içinde yaşadığımız barış devresi, sadece mütarekeden ibaret kalmıştır.

“Eğer siz Amerikalılar, Avrupa işleri ile alâkadar olmaktan vazgeçmeyerek Wilson’un programını tatbikte ısrar etseydiniz, bu mütareke devresi uzar ve bir gün devamlı bir sulha müncer olabilirdi.

“Bence dün olduğu gibi, yarın da Avrupa’nın mukadderatı Almanya’nın alacağı vaziyete bağlı bulunacaktır.

“Fevkalâde bir dinamizme

malik bu disiplinli millet, üstelik milli ihtiraslarını kamçılayabilecek siyasi bir cereyana kendisini kaptırdı mı, er geç Versailles Muahedesi’nin tasviyesine tevessül edecektir.

“Avrupa’da vuku bulacak bir harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa, ne de Almanya’dır. Sadece Bolşevizm’dir. Rusya’nın yakın komşusu ve bu memleketle en çok harbetmiş bir millet olarak biz Türkler, orada cereyan eden hadiseleri yakından takip ediyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığı ile görüyoruz.”

McArthur, bunun üzerine şunları söylüyordu Atatürk’e:

“Sözlerinize tamamiyle iştirak ediyorum. Bana öyle geliyor ki, Avrupa’da başlayan bir harp, behemahal Asya’ya da sirayet edecektir. Zira büyük devletlerin Avrupa’daki mağlubiyetlerini Japon-

ya, Asya’daki emellerini tahakkuk ettirmek için bir fırsat addedecektir. Amerika şüphesiz buna bigane kalmayacaktır. Böyle bir harpte ise Rusya Asya’daki siyasi nüfuzunu genişletmeye çalışacaktır.”

“Cumhuriyet” gazetesinin “Kafkasya” dergisinden alıntı yapıp, 8 Kasım 1951’de yayımladığı ve Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları’nın da “Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, III, 1918-1937, s. 93-95”de yer verdiği bu metin, soğuk savaş döneminde çok tartışılmış, Atatürk-McArthur görüşmesinin tutanağı Çankaya’da bulunamamıştır.

Atatürk’ün, Dolmabahçe’de gözlerini sonsuza dek kapamasından 44 gün önce, 27 Eylül

Mayıs 1940'ta Rotterdam'ı alevler içinde bırakan Alman bombardımanı sonunda kentte yaşayanlardan 30 bin kişi öldü. Günümüz tarihçileri bu rakamın yalnızca 800-980 olduğunu öne sürüyor.

1938 Salı günü ABD Başkanı Franklin Roosevelt, savaş tehlikesi ve barışın korunması konusunda Adolf Hitler'e yazılı bir mesaj gönderdi.

Alman başbakanı, Çekoslovakya'nın Südetler Bölgesi'ni işgal edeceği tehditlerini savuruyordu. Roosevelt ise birkaç gün sonra yazdığı ikinci mesajında da, soruna barış içinde çözüm bulunması dileğini tekrarlıyor, ikinci bir büyük savaşın kaçınılması için Hitler'e neredeyse yakarıyordu.

Hitler, ABD başkanına gönderdiği yanıtta, Südetler'in tarihsel ve kültürel kökleri dikkate

alındığında, bölgenin Almanya'ya dönmüş olacağı görüşünü savunuyor, Avrupa'da yaygın bir savaştan, kendisinin de uzak duracağı güvencesini veriyordu.

Sonuçta Hitler uluslararası toplumun tüm çabalarını gözard ederek, Mart 1939'da Çekoslovakya'yı işgal ediyordu.

Hitler, Avrupa'yı denetim altına almak ve üçüncü Alman imparatorluğunu kurmak hedefine yönelik olarak giriştiği bu ilk deneme gibi, Polonya'yı işgaline de kimsenin ses çıkarmayacağını sanıyordu.

Ve 1939 Eylül'üne girildiğinde, Alman savaş uçakları Polonya havaalanlarını, savaş gemile-

ri ve denizaltıları da Polonya'nın Baltık Denizi'ndeki limanlarını bombalıyordu.

Bu yaygın askeri operasyonun savunma amaçlı olduğunu öne süren Hitler, İngiltere ve Fransa'yı bu iddiasına inandıramadı.

3 Eylül'de iki ülke Almanya'ya savaş ilan etti.

Bu arada, 23 Ağustos 1939'da Sovyetler Birliği ile saldırmazlık paktı imzalayan Hitler, böylece Polonya'nın Sovyetler'den yardım alma olasılığını önlüyordu. Daha sonra çarpıcı bir gerçek gün ışığına çıkacaktı:

Hitler ve Stalin yaptıkları gizli bir anlaşmayla, Polonya'yı kendi aralarında çoktan paylaşmışlardı.

Hitler daha önce, Polonya'nın işgalinin 26 Ağustos'ta başlaması emrini vermişti. Ancak, 25 Ağustos'ta saldırı emrini erteledi. İngiltere'nin Polonya'ya bir saldırı halinde yardım sözü veren yeni bir anlaşma imzaladığını öğrenmişti.

İngiltere'nin olası müdahalesini önlemek amacıyla, Hitler propaganda ve yanlış bilgi yayma çalışmalarına başladı. Doğu Polonya'da yaşayan ve Almanca konuşan nüfusa eziyet edildiğini öne sürüyordu.

Ani bir Alman saldırısından çekinen Polonya ise, genel seferberlik başlatmıştı.

Fransa ve İngiltere, hiç değilse 31 Ağustos'a kadar bunu dur-

Naziler'in savaş fabrikaları ve festival merkezi olmakla ünlü Nuremberg kenti, 20 Nisan 1945'te ele geçirildi. Savaş suçluları burada yargılandı.

durması için Polonya'yı ikna ettiler; bu iki ülke, Almanya'yı bir savaşta caydırmak üzere son çabaları da harcayacaklardı!

31 Ağustos öğle yemeğinden az sonra, Hitler ertesi gün sabah saat 5:45'te Polonya'ya saldırının başlatılması emrini verdi.

Aynı gün saat 20:00'de, Polonya üniforması giydirilmiş Nazi askerleri, Almanya'nın işgal edildiği gibi bir oyunu sahneye koymuş, sınırın Almanya tarafındaki birkaç önemsiz tesise zarar vermişlerdi.

Sahnelenen bu oyun sırasında, toplama kampından getirdikleri ve Polonya üniforması giydir-

Alman mareşalı Wilhelm Keitel, 7 Mayıs 1945'te Alman ordusunun onaylanmış teslim şartlarını, Ruslar'ın Berlin'deki genel karargâhında imzalarken...

miş oldukları cesetleri de, “olay yerinde” bırakmışlardı.

Nazi propaganda uzmanları hemen kollarını sıvadı: “Bu bağışlanamaz bir saldırganlık eylemidir!..” Ve 1 Eylül saat 5:45'te işgal başladı.

Nazi diplomatları ve propagandacıları, Batılı karşıtlarını ikna edebilmek için yoğun çaba harcıyorlardı.

Fakat 2 Eylül'de İngiltere ve Fransa, Almanya'nın 3 Eylül'e kadar geri çekilmesi, aksi durumda savaşla karşılaşacağı ultimatomu verdiler.

3 Eylül saat 23:00'te ultimatom süresi doldu ve 15 dakika sonra, Başbakan Neville Chamberlain

radyoda yaptığı konuşmayla, İngiltere'nin Almanya ile savaşa girdiğini resmen açıkladı.

Kısa süre sonra Avustralya, Yeni Zelanda ve Hindistan, İngiltere'yi izlediler.

Bu arada Fransa da Almanya'ya savaş ilan etti.

Polonya'da, Alman güçleri baş döndürücü bir hızla ilerliyordu. Nazi Almanyası'nın geliştirdiği ve “Yıldırım Savaşı” adı verilen askeri doktrin uyarınca, zırhlı birlikler düşman hatlarını yarıp geçiyor, motorize piyadeler düşmanı bölüp kuşatıyor, panzerleri hızla ilerlemeyi sürdürüyordu.

Bu arada son derece geliştirilmiş Alman Hava Kuvvetleri, Polonya'nın hava yeteneğini çö-

kertip “Yıldırım Savaşı”na destek veriyor, düşmanı terörize etmek amacıyla, Polonya kentlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin bombalıyordu.

Polonya ordusu bir milyon kişiyi silah altına alabilirdi; ancak her açıdan buna fırsat bulamadılar. Askeri birlikler güçlü bir savunma pozisyonu almak yerine, Almanlar'la çarpışmak üzere acele olarak cepheye gönderildiler ve sistematik biçimde yakalanıp yok edildiler.

Polonya komutanları hiç şansı olmayan bir strateji uygulayıp, ağır zırhlı Alman kuvvetlerine karşı, süvari birliklerini bile cepheye gönderdiler.

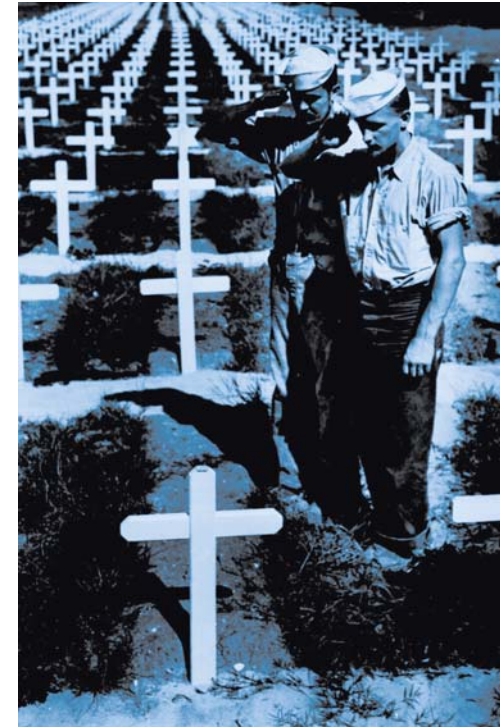
8 Eylül'de Alman kuvvetleri, işgalin birinci haftasında 225 km. ilerleyip, Varşova'nın dış mahallelerine ulaşmıştı.

Polonya silahlı kuvvetleri, Almanlar'a karşı Batı'dan bir saldırının başlayacağını, böylece uzun süre dayanabileceklerini umuyordu. Fakat 17 Eylül'de Sovyet birlikleri de Doğu'dan işgale başlayınca, tüm umutlar yok oldu.

Ertesi gün, Polonya hükümeti ve askeri liderler ülkeyi terk ettiler.

28 Eylül'de Varşova Garnizonu, acımasız Alman kuşatması karşısında teslim oldu.

O gün Almanlar ve Sovyetler, kendilerine ait işgal bölgelerini ana hatlarıyla belirleyen bir anlaşmaya vardılar. Polonya, tarihinde

İki sahil koruma askeri Japonya'nın Ryukyu Adası'ndaki çatışmada ölen arkadaşları için saygı duruşunda

dördüncü kez, çok güçlü komşuları tarafından paylaşılıyordu.

Almanya'ya savaş ilan etmiş olmalarına karşın İngiltere ve Fransa, Polonya'ya çok az yardım ettiler. İngiltere 4 Eylül'de Alman savaş gemilerini bombaladı. Başbakan Chamberlain, Almanya'nın bombalanmasına ise direniyordu.

Almanya, Polonya'yı işgali sırasında, Batı'da yalnızca 23 birliğini bırakmıştı. Fransa bunun dört misli askeri güce sahip olmasına karşın, tam saldırıya geçemedi. Almanya ile arasındaki sınırda giriştiği önemsiz kimi çatışmaları da, Polonya'nın yenilmesi üzerine sona erdirdi.

Daha sonra yaşanan 7 ay boyunca, İngiliz-Alman deniz kuvvetlerinin dramatik çatışmaları yanında, İngiltere ve Fransa geniş çaplı askeri harekâta girişmedikleri için, kimi gözlemciler tarafından sahte bir savaşı sürdürmekle suçlandılar.

Ancak, 1940 Nisan'ında Almanya'nın Norveç'i, Mayıs'ta Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve Fransa'yı işgal etmesi, savaşı şiddetlendirdi.

Haziran 1941'de Hitler, aralarındaki saldırmazlık paktını çiğneyerek, Sovyetler'e saldırdı ve Polonya'nın tümünü işgal etti.

Alman işgali sırasında yaklaşık 3 milyon Polonyalı Yahudi, Nazi kamplarında öldürüldü. Naziler bu arada Slav çoğunluğa yoğun baskı ve şiddet uygulayıp, Polonya kültürünü yok etmek amacıyla, özellikle aydınları sürgün ve infaz ettiler.

Sürgündeki Polonya hükümetinin verdiği destekle başlatılan geniş direniş hareketi, Naziler'e karşı etkili bir savaşıma girişti.

1945 yılında Polonya'yı Nazi işgalinden kurtaran Sovyetler, komünist bir hükümeti işbaşına getirdiler.

Roma'nın Haziran 1944'te düşmesi üzerine, İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinin büyük bölümü Normandiya'ya gönderilmişti.

Nisan 1945'te, tarihin kaydettiği bu en büyük askeri operasyon başlatıldı.

28 Nisan'da partizanlar tarafından yakalanan Mussolini, hemen orada idam edildi. İtalya'daki Alman birlikleri 1 Mayıs'ta, altı gün sonra da tüm Almanya teslim oldu.

Japonya'nın 2 Eylül 1945'te teslim anlaşmasını imzalamasıyla, İkinci Dünya Savaşı sona erdi.

Üstün Alman ırkının "yaşam sahası" iddiası uğruna, milyonlarca insanın yaşamını söndüren Hitler'in ve Eva'nın benzinle yakılmış cesetlerinden geriye kalanlar, Sovyet askerleri tarafından bulundu.

Ancak, Moskova politik amaçlarla bunu uzun süre dünya kamuoyundan gizledi. •

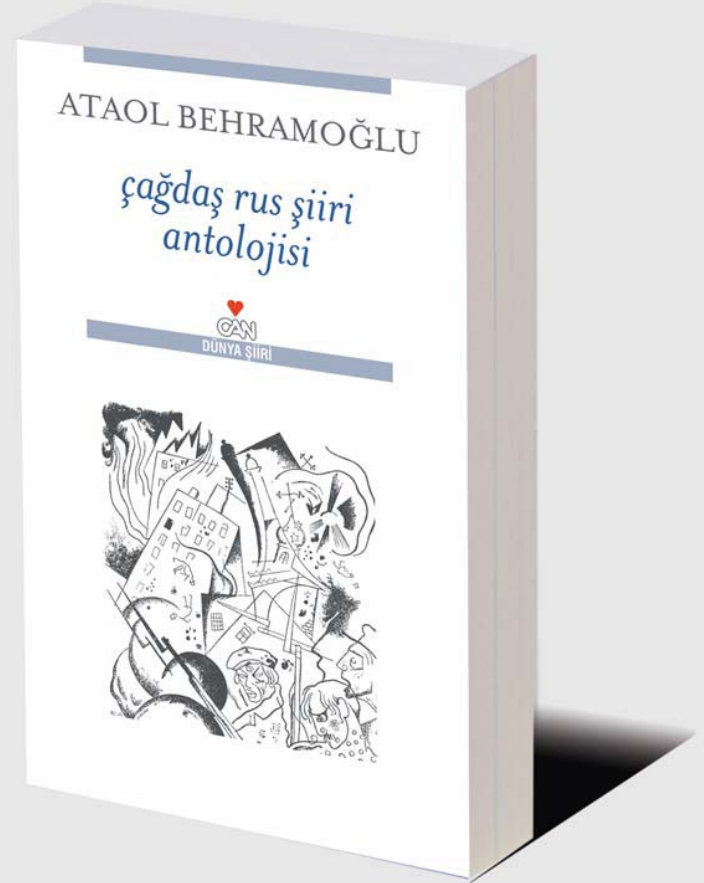
m.muhsinoglu@gmail.com

Araştırmacılar bir grup farenin bulunduğu kafese bir zil koydular ve farelerin zile her basışlarında onları beslemeye başladılar.

Bir süre sonra fareler hep birlikte zilin başına geldiler, en yaşlı fare zile bastı. Araştırmacılar peyniri getirince de genç bir dişi fareye döndü ve görüşünü yazmasını istedi:

"Not alın sekreter hanım" dedi. "Kobaylar zile basınca yine peynir getirdiler." •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BİR BAŞKA BAKIŞ
Cheryl Tanrıverdi

Küçük kızların hentbol takımı düşü gerçeğe dönüşüyor

Antalya'nın kenar mahallelerinden birinde bir grup küçük kız ve hentbol antrenörleri, engellerin onları durdurmasına hiçbir zaman izin vermediler.

Top ve ayakkabı bulmak için savaşımlarını vermeleri gerektiği zamanlarda bile Türkiye'de bir numara olmayı amaçlıyorlardı. Dersler başlamadan önce sabah erken saatlerde okullarının betondan bahçesinde düzenli olarak antrenman yapıyorlardı. Antrenörleri orada olmasa bile kızlar onun söylediklerini uyguluyorlardı. Antrenörleri on-

lara inanıyorlardı, onlar da kendilerine inanıyorlardı.

Bu yaz, düşleri gerçek oldu. Antalya'nın Başar Mahallesi'ndeki Prof. Dr. İhsan Koz İlköğretim Okulu'nun hentbol takımı Türkiye'deki öteki "küçük kızlar"ın okul takımlarıyla olan yarışta büyük ödülü aldı. Bir numara oldu!

Herşey dört yıl önce, Beden Eğitimi Öğretmeni Seda Sevin'in Okul Müdürü Sadık Özyurt'a kız

hentbol takımı kurmak istediğini söylediğinde başladı. Sevin, kurulacak takımı Türkiye'de en iyi yere getirmek istediğini de belirtmişti cesurca... Böyle bir şey söylemişti; çünkü ona göre, bir

hedef koymak ve o hedef doğrultusunda çalışmak önemliydi.

Okul parasal açıdan sınırlı oranda yardımda bulunabilse de, Özyurt, Sevin'e tam onay ve destek verdi. Sevin, ilk antrenman sezonu için bir grup oyuncu toplamaya başladı. Oyuncuların yaşları uygun olmalıydı ve hentbol oynamak isteyen kızlar olmalıydılar. 510 kişilik okulda bu önkoşullara uyan çok az kişi vardı! Sevin yine de bir takım kurdu.

Beton olan okul bahçesini temizlemesi ve antrenman alanı oluşturmak için çizgiler çizmesi gerekiyordu. Sonra da kızlara, giydikleri plastik ayakkabılar yerine düzgün birer ayakkabı almanın bir yolunu bulmak zorundaydı. Top ve gerekli eşyaları alabilmek için kredi alması gerekiyordu. İlk antrenmanları sırasında kızları izlerken onlara "At, tut, oyna, seyret" diye bağırıyordu. Onlara hentbol oynamayı öğretmeye başladı. Türkiye şampiyonluğu peşinde bir gün Antalya'dan uzaklara yolculuk yapacakları, kızların akıllarına bile gelmiyordu.

Herkesin, artan hentbol başarısını açıklamak için kullandığı sözcük "sinerji"ydi. Birlikte çalışan kızlar, antrenörleri ve okul herkesin düşleyebileceğinden daha büyük başarılar elde etmeye başladılar. Kızların ailelerinin des-

teği de önemli bir rol oynuyordu. Başkaları böyle bir şeyi denemek için bile kolaylıkla sayısız bahane bulacakken, Prof. Dr. İhsan Koz İlköğretim Okulu'nun yaklaşımı tümüyle ters biçimde oldu. Müdür Özyurt bahane değil, sorunlara çözüm arıyordu her zaman... Seda Sevin ve okuldakiler de aynı ruha sahiptiler.

Kızlar oyunculuklarını geliştirdikçe, antrenörleriyle bütünleşen bir grup oluşturmaya başladılar. Sevin onlara hentbol hakkında bildiklerini öğretmekle kalmıyor, bir yandan da okul ödevlerinin yapıldığından ve problemlerin çözüldüğünden emin oluyordu.

Belki de kızların sosyoekonomik koşulları çok iyi değildi; ancak Sevin başarı fırsatını herkes için yarattı. Kızlar da takım oyununun, sporcu olmanın ve disiplinin önemini anlamaya başladılar. Güçlükler karşısında yılmayı öğrendiler.

Kızlar çok çalıştı. Sevin de öyle... Genç hentbolcularını çalıştırmak için yorulmaksızın çalıştı. Okulu takıma olabildiğince yardımcı etse de, olanakların kısıtlı olduğunun ayırındaydı.

Gereken malzemeyi almanın bir bedeli vardı. Yolculuklar da ortaya yüklü bir fatura çıkarıyordu. En tepeye çıkan bu yolda her adım sorunlarla dolu olsa da, Sevin

*Beden Eğitimi Öğretmeni
Seda Sevin takımının başarısından
bir an olsun kuşku duymamış.*

Öğretmen, kızlarının başarılı olacağından bir an olsun kuşku duymadı. Onu dinleyen herkese “Başaracağız” diyordu. Öğretmen arkadaşlarını, ailesini, arkadaşlarını, yerel işletmeleri ve belediye görevlilerini takıma parasal destekte bulunmaları konusunda ikna etti.

Bunların karşılığı olarak, o ve küçük kızlarının takımı kazanmaya başladı. Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenlediği turnuvalara katıldılar, Antalya şampiyonu oldular. Sonra, Mersin’deki bölge turnuvasında birinci oldular. Aydın’daki yarı final maçlarında öteki 31 takımla başarılı bir biçimde savaşım verdiler. Sonunda,

şampiyonluğa ulaştıkları Samsun’a gittiler. Gittikleri her yerde ilgi çekiyor, hayranlık uyandırıyorlardı.

Zaferlerinin mutluluğu içinde şampiyonluk kupasıyla Antalya’ya döndüklerinde tüm okul onlarla övünç duyuyordu. Sınıf arkadaşları için, sıkı çalışma ve azimle neler başarılabilceğinin gerçek göstergeleri olmuşlardı. Okul Müdür Yardımcısı Feyzullah Arslan’ın da belirttiği gibi, kızların bu başarısı rastgele elde edilmiş bir şey değildi. Okul arkadaşlarına yalnızca spor alanında değil yaşam için de önemli bir ders vermiş, bir hedef belirleyip o doğrultuda planlı programlı çalışmışlardı.

Okul yönetimi hem sporun hem de eğitimin önemini belirtmekte gecikmiyor. Okul Müdürü Sadık Özyurt hentbolcu kızların üniversite eğitimi alıp eğitilmiş birer birey olduklarını görmek istiyor. Seda Sevin, bir alanda başarı elde eden bir çocuğun, bunu öteki alanlarda da elde etmeye çalışacağına inanıyor. Kızların derslerini ihmal edip etmediklerini denetliyor. Turnuvalara gittiklerinde, kızlar kitaplarını da yanlarında götürüyorlar ve derslerine çalışıyorlar.

Yetenekli birer hentbol oyuncusu olurken kızların öteki birçok yönde de değiştiklerini belirtiyor Sevin. Kendilerine güvenleri yerine gelmiş, güçlü bir sorumluluk ve disiplin duygusu edinmişler. Ufukları genişlemiş, genel kültürleri artmış. Olgunlaşıp, toplum

Hentbol takımı oyuncuları başarılarını turnuva zaferleriyle kanıtadılar.

içinde farklı durumlarda nasıl davranılması gerektiğini öğrenmişler.

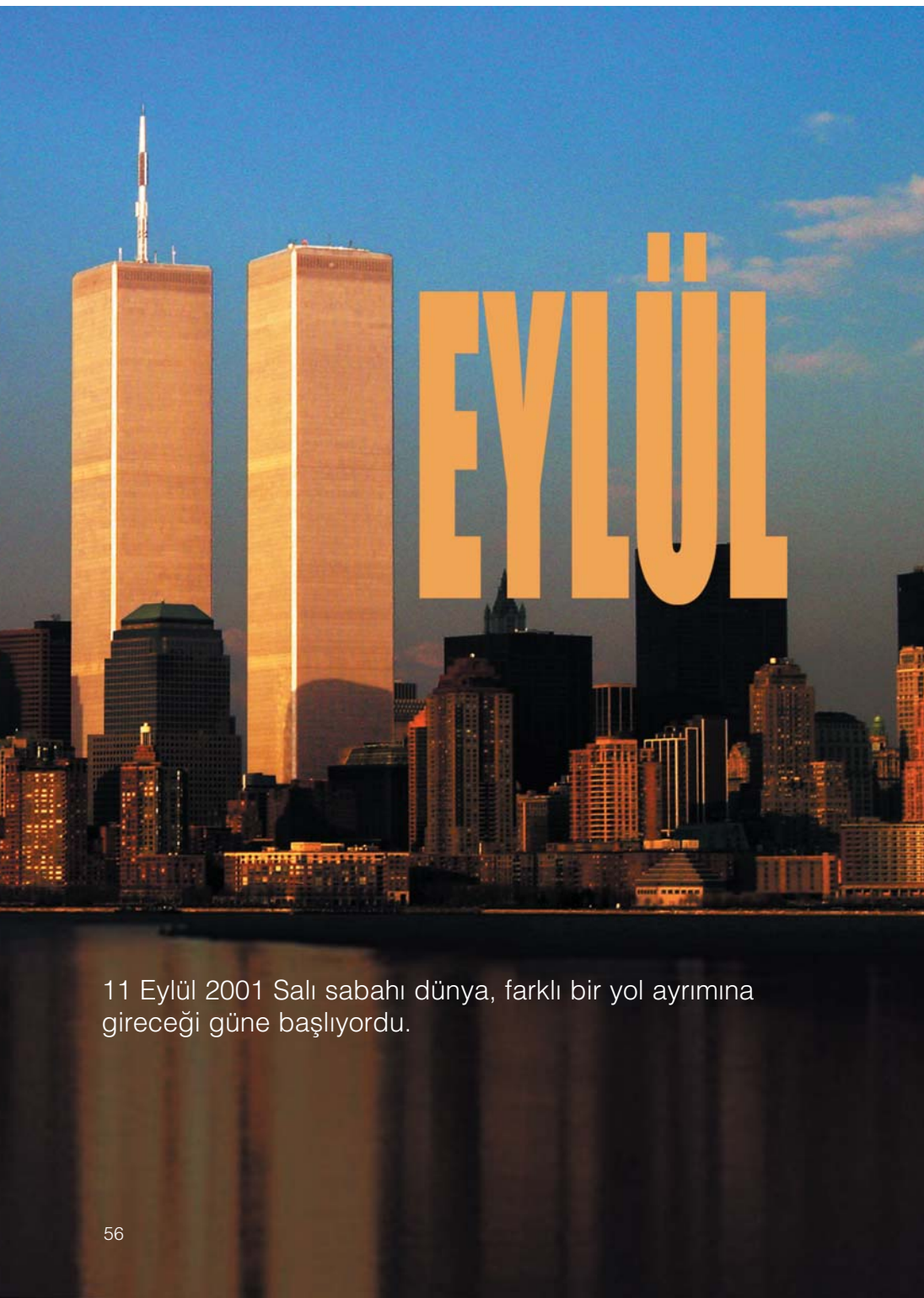
Yalnızca hentbolda değil yaşamdaki başarı için de bir madalya verecek olsaydım, bunu tüm okula verirdim. Bugünlerde birçok kimse engellerle karşılaştığında bir şey yapmamayı yeğlerken, bu okul “Hayır” yanıtını hiçbir zaman kabul etmiyordu. Çoğumuzun alışkın olduğu rahatlıklar olmadan, o denli büyük bir takım ruhu ve coşku yaratmışlardı ki, kimse onları yenemiyordu. Gelecekte elde edecekleri başarılar için içten tebriklerimizi ve en iyi dileklerimizi hak ediyorlar.

Gelecekte konuşurken Seda Sevin bana, gelişim sürecinde hentbol takımının uluslararası deneyime gereksinim duyduğunu

söyledi. 2009 yılında İtalya’da düzenlenecek olan Küçükler Dünya Hentbol Turnuvası bunun için harika bir olanak. Başvuruların bu sonbaharda yapılması gerekiyor. Her zamanki gibi işin parasal yönü büyük bir sorun. Başvuru, konaklama, ulaşım... Bunların hepsinin giderleri var. Seda Sevin nereden destek alacağını şu anda bilmiyor; ancak, o bildik iyimserliğiyle, “Bulacağız! Gideceğiz!” diyor. Geçmişteki deneyimlere bakılırsa, o bir şey söylediğinde, gerçekten tam da onu demek istiyor. Elimizden gelen her biçimde yardım etmeliyiz. Bu hentbolcu kızlar Türkiye’nin geleceği... Çağdaş, okumuş ve azimli bu kızlar desteğimizi hak ediyorlar. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanriverdi@butundunya.com.tr

11 Eylül 2001 Salı sabahı dünya, farklı bir yol ayırımına gireceği güne başlıyordu.

Ondokuz terörist doğu kıyısındaki üç havaalanında plastik maket bıçaklarıyla güvenlik denetiminden kolayca geçmiş, Kaliforniya bağlantılı dört ayrı uçağa binmişlerdi.

Bu yöne gidecek uçakları yeğlemelerinin nedeni, uzun mesafeli uçuşlar için bindikleri bu uçakların depolarının yakıtla dolu olmasıydı.

YAZAN: SEMRA ATAY

11 Eylül 2001, 08:45. “American Airlines” şirketinin 90 bin litre yakıt yüklü Boeing 767 yolcu uçağı, 11 Eylül 2001 Salı günü saat 08:45’te, 110 katlı New York Dünya Ticaret Merkezi’nin 80’inci katında, alev topu gibi kocaman bir delik açıp içeri girdiğinde, dünya politikası da farklı bir ayrıma giriyordu:

“Amerika’dan yana olanlar ve olmayanlar.”

Başkan Bush, bu işi yapan ve kendilerinden yana olmayanlara şiddetle verilecek karşılıktan

söz ederken, “Crusade” (Haçlı Seferi) ifadesini kullanıyor; ancak bunun tüm İslam dünyasını karşıya almak anlamına geleceğinin ayırdına varan diplomatlar, hemen başkanın “ağzını” düzeltiyorlardı:

“Terörle kesintisiz savaşım vereceğiz, Ortadoğu’ya demokrasi götüreceğiz!”

O “hayhuy” içinde, kimse petrolün adını bile ağzına alamazdı elbette...

Boeing 767’nin gökdelene çarptığı anda yüzlerce kişi ölüyor, bir o kadar insan üst katlarda, alevler arasında sıkışıp kalıyordu.

Binanın boşaltılmasına başlandığında, televizyon kanalları bu görülmedik “kaza” yerinden canlı yayına geçmişler, kendilerini boşluğa bırakan insanların dehşet veren görüntülerini ekranlara getirmişlerdi.

Birinci çarpımdan 18 dakika sonra, bu kez “United

Airlines” şirketinin 175 sayılı seferini yapan Boeing 767 uçağının yaklaştığı görüldü. Dünya Ticaret Merkezi’ne doğru keskin bir dönüş yapan uçak, güney kulesinin 60’ıncı katından içeri girdi.

Çarpma ve neden olduğu büyük patlama sonucu, çevredeki binalar ve aşağıdaki cadde ve so-

kaklar, tonlarca beton, toz, toprak ve cam kırığı altında kaldı.

Saat 09:03'te artık bu "kaza"nın adı kondu:

"Amerika saldırıya uğramıştı!.."

Saldırıyı Suudi Arabistan ve öteki Arap ülkelerinden gelen "İslamî teröristler" düzenlemişti. Resmi raporlara göre, kaçak Osama bin Laden'in finanse ettiği El Kaide terör örgütü, ABD'nin İsrail'e verdiği desteğin, Körfez Savaşı'na katılmasının ve Ortadoğu'da sürdürdüğü askeri konuşlanmanın intikamını almak amacıyla bu eylemi gerçekleştirmişti.

Kimi teröristler bir yıldan daha fazla Amerika'da yaşamış ve sivil havacılık okullarında uçuş

dersleri almışlardı. Ötekiler 11 Eylül eyleminden aylar önce Amerika'ya giriş yapmışlardı.

Ondokuz terörist doğu kıyısındaki üç havaalanında plastik maket bıçaklarıyla güvenlik denetiminden kolayca geçmiş, Kaliforniya bağlantılı dört ayrı uçağa binmişlerdi.

Bu yöne gidecek uçakları yeğlemelerinin nedeni, uzun mesafeli uçuşlar için bindikleri bu uçakların depolarının yakıtla dolu olmasıydı.

Kalkıştan kısa süre sonra kumandayı ele geçiren teröristler, sıradan yolcu uçaklarını güdümlü füzelere dönüştürmüşlerdi.

Milyonlarca insan New York'ta yaşananları dehşet içinde izlerken, "American Airlines" şirketi-

nin 77 sayılı seferini yapan uçağı da, Washington'un kent merkezine yöneliyor, saat 09:45'te Savunma Bakanlığı binası Pentagon'un batı bölümüne çarpıyordu.

Boeing 757'nin dolu deposundaki yakıt büyük bir patlamaya ve cehennem ateşi gibi yangına yol açıyor, dev binanın bu bölümü yerle bir oluyordu. 125 asker ve sivil personelle uçaktaki 64 yolcu o anda can veriyordu.

ABD askeri yapısının merkezine teröristlerin vurduğu bu darbeden yaklaşık 15 dakika sonra, New York'ta yaşanan dehşet, Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesinin yoğun toz ve duman bulutları arasında çökmesiyle, tam bir felakete dönüşüyordu.

Saatte 320 km. hızla esecek en şiddetli rüzgarlarda bile yıkılma-

yacak gökdelenin çelik yapısı, tu-tuşan jet yakıtının yarattığı olağanüstü ısıya dayanamamıştı.

Saat 10:30'da Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerinden ikincisi de çöktü.

Binaları boşaltmak ve üst katlarda sıkışıp kalan insanları kurtarmak için uğraşan 343 itfaiyeci ve sağlık görevlisi, 23 polis şefi, 37 liman yöneticisi dahil, yaklaşık 3 bin kişi can verdi, çoğu ağır olmak üzere 10 bin kişi yaralandı o gün...

İkiz kulelerin çökme anında yalnızca 6 kişi kurtarılabildi.

"United Airlines" şirketine ait Kaliforniya bağlantılı dördüncü uçak, 93 sayılı seferi için Newark

Uluslararası Havaalanı'ndan hareketinden 40 dakika sonra, teröristlerin denetimine geçti.

Uçağın hareketi geciktiği için yolcular, New York ve Washington'da olup biteni cep telefonlarından öğrenmişlerdi. Teröristlerin iddiasının aksine, uçağın bir havaalanına dönmeyeceğinin ayırıcına varan kimi yolcular ve uçuş ekibi, bir "isyan" planladılar.

Yolculardan Thomas Burnett Jr., telefonla eşine, "Hepimizin öleceğini biliyorum. İçimizden üç kişi bu konuda bir şeyler yapacak. Seni seviyorum canım" dedi.

Todd Beamer adındaki öteki yolcunun, "Hazır mısınız arkadaşlar? Haydi davranın" dediği,

hattı açık bir telefonda duyuldu.

Uçuş ekibinden hostes Sandy Bradshaw, eşini telefonla aradı ve mutfak bölümüne girdiğini, bir sürahiyi kaynar suyla doldurduğunu bildirdi. Son sözleri şöyleydi:

"Herkes birinci sınıf bölüme koşuyor. Gitmek zorundayım. Hoşça kal."

Yolcuların bir yangın söndürücüsüyle kokpite saldırıp, dört teröristle boğuştuğu sanılıyor.

O sırada denetimden çıkan uçak, saatte 800 kilometre hızla düşmeye başladı ve saat 10:10'da, Pennsylvania'nın batısında bir kırsal alana çakıldı. Uçakta bulunan 45 kişi öldü.

Teröristlerin planladığı hedefin ne olduğu bilinmiyor. Ancak öne sürülen teorilere göre, Beyaz Saray, meclis, başkanın Mary-

land'daki tatil yeri Camp David ve doğu kıyısındaki bir ya da birkaç nükleer enerji santrali, başlıca hedefler arasında olabilirdi.

Başkan Bush, birinci uçağın Dünya Ticaret Merkezi'ne çarptığını, Florida'da bir okul ziyareti sırasında öğrendi. İkinci bir uçağın ikiz kulelerden ötekine çarptığı haberi geldiği anda, başkan öğrencilerle birlikte sınıfta kitap okuyordu.

O sabah erken saatlerde aldığı günlük güvenlik brifinginde, olası bir terörist saldırıdan söz edilmiş, kesin ayrıntı verilmemişti. Başkan Bush, bu nedenle Sarasota, Florida'daki Booker İlkokulu'na yapacağı ziyareti erteledi.

Daha sonra bir gazeteciye söylediği gibi, çarpmanın kor-

kuç bir kaza ya da pilot hatası olduğunu düşünmüştü.

Kameralar başkanın okul ziyaretini filme alıyordu.

Beyaz Saray Şefi Andrew Card saat 09:06'da odaya girdi. Card, Başkan'ın kulağına eğilip, ikinci bir uçağın Dünya Ticaret Merkezi'ne çarptığını ve milletin, bilinmeyen bir düşmanın saldırısına uğradığını fısıldadı.

İlk anda eli ayağına dolandığı açıkça görülen Bush, kendini çabuk toparladı ve yüksek sesle kitap okuyan bir çocuğu 8-9 dakika daha dinlemeye devam etti.

Bush bir hafta sonra Beyaz Saray'da yaptığı basın toplantısında, o vahim sabah yaşadığı şoku nasıl yavaşça atlattığını şöyle açıkladı:

mu görüşürken, başkanın güvenliği için pilot uygun seyir yüksekliğinde daire çizerek uçuyordu. Nebraska'daki Offutt Hava Üssü'ne doğru ilerlemeden önce, Louisiana Hava Üssü'nde kısa süre durakladılar.

A kşam saat 18:42'de Başkan George W. Bush, güvenlik gerekçesiyle ülke sınırları içinde dolaştırıldığı uçuşu tamamlayıp, Beyaz Saray'a döndü.

Saat 21:00'de Oval Ofis'te bir televizyon konuşması yapan Bush, şunları söyledi:

“Terörist saldırılar bizim büyük binalarımızın temelini sarsabilir; fakat onlar Amerika'nın temeline dokunamazlar. Bu eylem çeliği parçalayabilir; fakat onlar Amerika'nın çelik gibi kararlılığında ufak bir çentik bile açamazlar.”

Bush, Amerika'nın vereceği askeri karşılığı, konuşmasının sonunda şöyle açıkladı:

“Bu eyleme kendini adayan teröristlerle, onları barındıranlar arasında hiçbir ayırım yapmayacağız!”

7 Ekim 2001 Pazar günü, Amerika'nın önderliğinde Afganistan'da başlatılan uluslararası

“Özgürlük Operasyonu” Taliban yönetimini devirdi ve Osama bin Laden'in terör şebekesine büyük darbe indirdi.

Taliban rejiminin işbaşında olmamasına karşın, Afganistan'daki savaşım ve daha sonra başlatılan Irak savaşı hâlâ sürüyor, Osama bin Laden ise kaçmaya devam ediyor.

Son bir 11 Eylül notu:

Amerika'nın uğradığı bu terörist saldırıdan 10 yıl önce, yine bir 11 Eylül günü, “Continental Express” şirketine ait bir nakliye uçağı Teksas'ta, Houston yakınlarında düşmüş, kazada 14 kişi ölmüştü.

Embraer 120 modeli uçağın yer bakımı sırasında, çalışma süresi dolan ekip vidaları sıkma işini yarıda bırakmış; ancak bunu yazılı rapora geçirmemişti.

Arkadan gelen ekip de raporda yer alan “yapmaları gereken işleri” yapmış, vidaların sıkılması işleminin tamamlanmadığı raporda belirtilmediği için, vidaları sıkmamıştı!

Bu 11 Eylül faciasının gerçek “faili” de, 10 yıl sonraki 11 Eylül faciasının gerçek “faili” gibi, “meçhul” kalmıştı. •

Evliliklerinin onuncu yıldönümünde kadın tüm içtenliğiyle sordu:

“Bir gün saçlarım beyazlaştığında da sevecek misin beni, canım?”

Eşi önce öptü karısını, sonra da şu yanıtı verdi:

“Bir kuşkun mu var?” dedi. “Bugüne değin sekiz renginden birini bile sevmemezlik ettim mi, saçlarının?” •

“Sınıfın ortasında küçük çocuklarla birlikte oturuyordum, bir çocuğun okuduğu öyküyü dinliyordum ve birden ayırdına vardım, ben başkomutanım ve ülkem tam bir saldırıya uğramıştı.”

Bush fotoğraf çekiminden sonra boş bir sınıfa alındı.

Gelişen haberleri okul televizyonundan izleyen başkan, yardımcısı Dick Cheney ve New York Valisi George Pataki ile telefon görüşmeleri yaptı.

Saatler 09:29'u gösterirken hâlâ okulda olan Bush, ortaya çıkan trajediyle ilgili ilk açıklamalarını burada yaptı.

Gizli servis ajanları daha sonra başkanı hızla, Sarasota Havaalanı pistinde hazır bekleyen “Air Force One” uçağına götürdüler. Bush, Washington'da Pentagon'u hedef alan üçüncü saldırıyı, havaalanına giderken yolda öğrendi.

“Air Force One” uçağına ulaştıklarında, Bush ve Başkan Yardımcısı Cheney telefonla duru-

Bush öykü sona erdiğinde, çocuklara okuma yeteneğini geliştirmelerini, daha çok okumalarını ve daha az televizyon seyretebilmelerini söyledi. Daha sonra çocuklar, öğretmenleri ve okul yöneticileri ile birlikte fotoğraf çekti.

Parlak ışıklar altında kameralar çalışırken, bir gazetecinin Başkan'a, saldırıdan haberi olup olmadığını sorduğu duyuldu. Çocukları korkutmak istemeyen Bush, kısa bir yanıt verdi:

“Daha sonra konuşacağım!”

Yarın ya da öbür gün ya da herhangi bir gün, sizin de gününüz aksiliklerle başlarsa, “Amma da şanssız bir günümdeyim” diyerek yakınmaya başlamayın hemen... Çocuğunuz o sabah ayak-kabılarını hızlı giyemediği için otobüse yetişememiş ve okula geç kalmış olabilir. Aceleyle kahvaltı ederken çay bardağını üstünüze devirmiş olabilirsiniz. Kapıdan çıkarken ayağınız kayabilir ve düşebilir, üstünüzü, başınızı kirletebilirsiniz.

Hemen başlamayın yakınmaya... Bu yazıyı aklınıza getirin ve sonra da sevinin...

Fakat bu yazıyı aklınıza getirebilmek için, onu önce okumanız gerekir. Başlayın:

Şirket genel yönetmenin oğlu o gün anaokuluna başlayacaktı. Babası okula onu kendisi götürdü ve bu nedenle de o sabah işine zamanında gidemedi...

Şirkette çalışanlar, her sabah sırayla poğaçaya getirmeye karar vermişlerdi. Poğaçaya getirme sırası o sabah John'daydı. Poğaçaları aldı; ama sabah işe geç kaldı.

Shebby'nin çalar saatinin pili o sabah bitmişti. Uyanması gereken saatte uyanamadığı için o sabah işe geç gitmek zorunda kaldı.

Kavşakta bir trafik kazası olmuştu ve yol kapalıydı. James o nedenle işe geç kaldı.

Larry soluk soluğa kalmasına karşın otobüse yetişemedi ve işine zamanında gidemedi.

Bob kahvaltıda pantolonuna reçel damlattı. Otobüs durağına gitmesi gerekirken, pantolonunu değiştirmek için yatak odasına gitti ve doğal olarak işine zamanında yetişemedi.

Gary'nin otomobilinin aküsü bozulmuştu. Otomobilini bir türlü çalıştıramadı ve işe geç kaldı.

Harry tam evden çıkarken telefonun çaldığını duydu. Geri döndü, telefonda bir süre konuşmak zorunda kaldı ve işine zamanında gidemedi.

Johnnie o sabah bir türlü boş bir taksi bulamadı ve işe geç kaldı.

Sam'in bir gün önce satın aldığı ayakkabısının topuğu vuruyordu. Tam iş yerine ulaştığında, topuğunda içi su dolu kocaman bir şiş oluşmuştu. Karşı kaldırımdaki eczaneye gitti ve bir yara bandı aldı. Fakat işine geç kalmıştı.

Tüm bu kişiler, bugün yaşıyor olmalarını, o sabah başlarına gelen bu küçük aksiliklere borçludurlar. O sabah başlarına bu küçük aksilikler gelmeseydi, hiçbiri işine geç kalmayacaktı ve işlerine zamanında gittikleri için de o sabah yaşama veda etmiş olacaktı.

Çünkü o sabah 11 Eylül günüydü ve bu kişilerin tümünün iş yerleri, New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerindeydi.

Onlar o sabah işlerine zamanında yetişemedikleri için ikiz kulelere yapılan uçak saldırısından kurtulmuşlar ve yaşamda kalabilmişlerdi.

Şimdi ne zaman bir asansöre yetişemezsem, kapıdan çıkarırken çalan telefonuma yanıt vermek için geri dönmek zorunda kalırsam ya da arabam yolda, trafiğin ortasında sıkışırsa, “Bugün aksilikler birbirini kovalıyor” diyerek yakınmıyorum.

“Aksilik” dediğimiz o ufak tefecik olaylar sayesinde kimbilir ne büyük felaketlerden kurtarılmış olduğuma inanarak hatta seviyorum bile...

Size de öneririm: Öyle anlarda, siz de benim gibi yapın...•

İkibuçuk yaşındaki küçük kızını babasına bırakan anne evin gereksinimlerini almak için dışarıya çıkmıştı.

Küçük kıza bakmak, aslında zor bir şey değildi. Küçük kız, babinin üzerinde çay seti oyuncakıyla oynarken baba da koltuğunda gazetesini okuyor, ara sıra da kızının kendisine minik plastik fincanla ikram ettiği suları çay niyetine içerek oyuna katılıyordu.

Bir süre sonra anne eve geldi. Baba, anneye sus işareti yapıp küçük kıza izlemesini istedi. Bu çok şirin hareketi annenin de görmesini istiyordu.

Anne, kızın elinde fincanla salondan çıkıp, biraz sonra içi su dolu olarak fincanı babasına getirmesini ve babanın da onu çaymış gibi içmesini seyretti. Sonra sakin bir tavırla elindekilerle mutfağa giderken eşine seslendi:

“Uzanabildiği tek su kaynağının klozet olduğunu biliyorsun, değil mi?”•

Albert Einstein'ın başarı formülü şöyleydi:

“Eğer A başarıya eşitse, başarının formülü şöyle yazılabilir:

“A = X + Y + Z.

“Burada X=Çalışmak, Y=Oynamak, Z=Çeneyi sıkı tutmaktır.”•

DÜNYANIN DÖRT KÖŞESİ
İzmir Tolga

KUŞLARIN EN AKILLISI: KARGA

Insanoğlu yeryüzünün yüzünü değiştirdikçe, kimi hayvan türleri bu değişikliğe ayak uydurmakta zorlanıyorlar. Çoğu hayvan türleri bu nedenle zaman zaman, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya geliyorlar. Kimi hayvan türleriyse, insanoğlunun bu yok etme çabalarına hızla uyum sağlayabiliyorlar ve önlerinde oluşturulan tehlikeye aldırılmayıp, direniyorlar ve yaşamlarını bildikleri gibi sürdürüyorlar.

Bu direnişçiler arasında fareler, hamamböcekleri ve kargalar, ön sırada yer alıyorlar.

Üçü de pek de fazla sevilmeyen bu hayvanlar arasında kargaları, ötekilere oranla biraz daha yakın buluyoruz kendimize... Masallarda ağızlarındaki peyniri

düşürüp, kendini de tilkinin oyunağı durumuna düşürenleriyle de, kendilerine özgü sesleriyle çocuk şarkılarında “Gaaak gaaak” diyerek yer alanlarıyla da olsa kargalar, fare ve hamamböceklerine oranla bizim daha yakınımızda yer alıyorlar.

Kargalar, olanak buldukça çöplerimizi karıştırarak da, hırsızlık yaparak da, kedi kovalayarak da yaşamımıza gagalarını sokmaktan geri kalmazlar.

Zekâsı hiç de küçümsenmeyecek denli yükseklerde dolaşan kargalar şimdi de, alet kullanabilme özellikleriyle araştırmacıların konusu oldular.

Kargaların doğal yaşamlarında alet kullandıkları uzun zamandır biliniyordu. Onlar, doğada sık karşılaştıkları bir sorun

için şu çözümü üretmişler ve bu bilgilerini “dededen toruna” kuşaktan kuşağa aktarmışlardır:

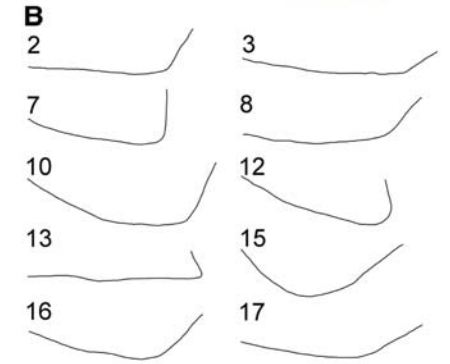
Bir karga bir deliğin içinde gagasıyla ulaşamayacağı bir kurtçuğu, çevresinde bulduğu uygun boyuttaki bir dal parçasını kullanarak rahatlıkla çıkarabilmektedir.

Kargaların alet kullanma becerileriyle ilgili olarak yapılan bir deneyde, rastlantı sonucu, sanılandan da yüksek zekâda olduklarının ayırdına varılmıştır.

Deney sırasında bir karga alet kullanmakla kalmayıp –ki yalnızca kullanmak bile hayvan dünyasında çok nadir rastlanan bir durumdur– kullanabileceği bir alet bile yapmıştır. Deney, kargaların delikten sopayla yiyecek çıkarma davranışını gözlemek için yapılacaktı. Bunun için şöyle bir düzener hazırlanmıştı:

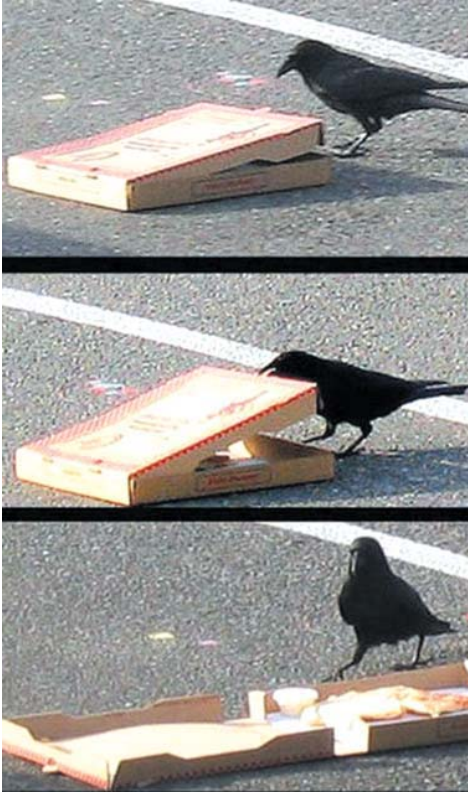
Dibine, karganın ulaşamayacağı derinlikte bir boru, borunun içinde solucan biçiminde bir et parçası, yakınlarda da, et parçasına ulaşabilecek uzunlukta bir tel parçası, yan yana konulmuşlardı. Tel parçası, o anda bir dal parçası bulunmadığı için rastlantı sonucu koyulmuştu. Bu koşullarda odaya bir karga bırakılıp, davranışları kamerayla kaydedildi. Karga ilk başta tam da beklenildiği gibi teli deliğe sokarak ete ulaşmaya çalış-

mış; fakat birkaç denemesinde de başarıya ulaşamamıştı. Bundan sonra olanlar ise beklenenin ötesinde gelişti. Karga teli delikten çıkarıp ucunu bükerek kanca biçimine getirdi, sonra da eti bu kancaya takıp rahatlıkla delikten çıkardı. Bu, denek karganın daha önce öğrendiği bir

şey değildi. Karşılaştığı soruna, zekâsıyla bir çözüm üretmişti.

Bu heyecan verici zekâ düzeyi, bir hayvan türünün başarısı için çok önemlidir. Fakat kargaların, en az bu denli önemli olan bir başka özellikleri ise, edindikleri bilgileri “karga-

daş"larına da aktarmaları, bu bilgiyi onlarla da paylaşmalarınıdır.

Onlar, edindikleri bilgileri önce birbirleriyle paylaşıp, sonra yavrularına aktararak sürekli ve hızla gelişen bir ortak akıl oluşturabilmişlerdir.

Bu duruma etkileyici bir örnek işlek Tokyo caddelerinde gözlenmiştir. Kargalar yoğun Tokyo yaşamına da ayak uydurabilmişlerdir. Pek çoğumuzun bildiği hatta tanık olduğu gibi kargalar, ceviz gibi sert kabuklu yemişleri yüksekte kayalık, asfalt gibi sert zeminlere bırakarak kabuklarını kı-

rarlar ve rahatlıkla içindeki yemişi yerler. Tokyolu bir karga için durum taşradaki hemcinslerine göre daha karışıktır. Tokyo caddeleri, yoğun trafiği nedeniyle cevizin daha kolay kırılmasını sağlayabilir. Aralıksız geçen arabalar cevizi çiğner, kargaya ise onu yemek kalır. Fakat durumun zorluğu şuradadır: Vızır vızır işleyen bir caddede karga ezilmeden cevizi yiyecek zamanı nasıl bulabilmektedir?

Yanıt çok kolay: Trafik ışıklarının renk değiştirmelerini bekleyerek...

Ceviz ışıkların hizasında caddeye atılıyor. Arabalar tarafından eziliyor. Bu sırada karga yayalarla birlikte ışıkları beklemektedir. Yayalara yeşil yanıyor ve karga takım elbiseli, döpiyesli insanlar arasında yürüyerek cevize gidiyor, afiyetle yiyor, sonra da uçup gidiyor.

Bu durum kamerayla kaydedilmiştir. Karganın bu davranışı gözlemlendikten sonra 5 km. çapında bir alandaki kargaların aynı davranışı gösterdikleri saptanmıştır. Bu keşfin yayıldığı alan belli ki henüz dar. Fakat bir kargadan bir kargaya, bir kuşaktan öteki kuşağa aktarılıp, gelecekte tüm dünyadaki kargalar tarafından uygulanır duruma gelmesi ya da dünyanın yoğun trafikli öteki kentlerindeki kargalar tarafından da keşfedilmesi hiç de "olmayacak bir iş" gibi gözüküyor. •

izmirtolga@butundunya.com

SPORUN DÜNYASI
Metin Gören

Eylül Gelince...

Eylül gelince, bir hüznün kaplar benliğimizi... Umutsuz gösteriler başlar spor dünyamızda... **Bir koca yılın son dilimi aylarını, endişe yüklü kervanlarla aşmaya çalışırız. Kuşkusuz bu böyle gelmiştir; ama böyle gitmemelidir. Kervanlara rastlantıları yüklemekten ya da "Şans" denilen olguları sporsal oluşumların tümüne göndermeden...**

S araran yapraklar rüzgarla savrulduğunda sonbaharın geldiğini anımsarız. Ve biliriz ki, "Ömür" denilen törpü biraz daha eksiltmiştir, yaşam zamanımızı... Haziran ayı günlerinin İsviçre ile Avusturya'nın futbol alanlarına indirildiği sağanak yağmurların bir doğa olayından soyutlanarak, beceri içerikli gol sağanaklarına dönüşmesinin eylül ayı düşlerinin en renkli günleri olduğunu düşleriz, mutluluk tablolarına göz gezdirirken... Ve ulusal takımımız için kurgulayacağımız tümceleri özenle seçeriz. Varlığımızın sporsal alanlarda alacağı başarılarla, en azından akılda kalacağı ya da anımsanacağını düşlediğimizde yüreğimizin sevgiyle çarptığını duyumsarız. Yaşamın sonbahar zamanından zıplayıp, dünyanın en kalabalık ülkesi Çin'i Olimpiyat Oyunları nedeniyle ziyaret ettiğimizde ulusal formalar içinde uğraş veren sporcularımızı görür, sevinir, gururlanırız. Futbol olayının beynimizi saran keyfiyle Olimpiyat Oyunları'nı başarı kulvarında yarıştırmak bilmenin olanaksızlığının içimize hüznü göndereceğini bile-

rek... Eylül ayının simgesi sararan yapraklar eşliğinde bir koşu gideriz, hedefsizliğe... Onun için hep futbol kulvarlarında gezinmek isteriz, düşlemenin bu denli sınırsız olduğunun bilinciyle...

Ozcesi, eylül gelince, bir hüznün kaplar benliğimizi... Umutsuz gösteriler başlar spor dünyamızda... Bir koca yılın son dilimi aylarını, endişe yüklü kervanlarla aşmaya çalışırız. Kuşkusuz bu böyle gelmiştir; ama böyle gitmemelidir. Kervanlara rastlantıları yüklemekten ya da “Şans” denilen olguları sporsal oluşumların tümüne göndermeden... Ve en azından ulusal bir ağızla... Yani, Avrupa Futbol Şampiyonası’nda kazandığımız başarının adını koyarak... Yani, bilek hakkıyla şansını çatıştırmadan...

Eylül gelince bunlar yaşanır sporumuzda... Tartışmayız, tartışmaktan soyutlarız kendimizi... Düşündüklerimiz önce öfke selleri olur, beyin denizimize dökülür. Sonra durulur buhar olur, uçup gider gökyüzü derinliklerine... Fırsat bulduğunda boy gösterir, gazete sütunlarıyla, televizyon ekranlarında... “Ben demiştim” diyenlerin böyle demediklerinin aslında itirafıdır, ekran zamanı... Bir sorumluluktan kaçışın eylül sonrasına gönderilen yalanıdır tüm bu “Ben demiştim” söylemleri... As-

lında kimse bir şey dememiştir. Yaşananlar, yaşatılanların inancındandır. Katkı, görev alan sporcularla onları yöneten beyin takımının yapıtıdır. “Ben demiştim” diyenlerin asla katkısı yoktur. Onlar için Türk sporuna katkı, kavgalı programların sağladığı sözde reytinglerdir.

Eylül gelince içe dönük uğraşların fanatizm gösterileri başlar oyun alanlarında... Tribünler akla gelmeyecek sloganların üretim merkezleridir. Anonim bir ortaklık kurulumu, sermayesi insan beyni olan... Ulusal uğraşlar sonucu ortaya çıkan sorunların çözümü bir başka bahara kalmıştır artık...

Futbol dışı tüm örgütlenmeler, geçici bir süre için kapatılmıştır. Olimpiyat Oyunları sonrası yazılan raporların makama sunumu ve gelecek yılların sporumuza getireceği yeniliklerin özeti, aslında havanda su dövmenin özeti gibidir.

Eylül gelince ve eylül-ler uluslararası takvim gereği büyük organizasyonları içeren yıla denk gelmişse, sararan yaprakların savrulduğu bir başka olur. Ve sanki gerçekleri anımsatır, Olimpiyat Oyunları, Avrupa ve Dünya Şampiyonaları tarihlerinin üzerine düşerek...

Öte yanda ve bir başka alanda ise sihirli kürenin öyküsü oynar stadyumlarda... Ağustos sonuyla başlayan ve eylül gelince doruklara tırmanan bir gösterim sanatı-

dır bunun adı... Sararan yapraklarsa özenle bir kenara süpürülür, yeşil alanların renk armonisi bozulmasın diye...

Eylül Türk sporunun bir anlamda sorgulandığı bir ay gibidir, geçmişin hesabını vermek için... Eylül yeni yıl içinde bir yatırım

ayıdır. Programların başlamasına start verir. Ancak ve ne yazık ki, “Eylül Mahkemeleri” şimdiye dek hiç kimseyi ne sorgulayabilmiş ne de yargılayabilmiştir. Çünkü, taneler hiçbir zaman konuşmaz. •

MetinGoren@butundunya.com.tr

Tıklım tıklım dolu lokantada müşteriler bir yandan yemeklerini yiyorlar, bir yandan da televizyondaki maçı seyrediyorlardı. Müşteriler arasında, takımlarının önemli bir maçını seyretmek için gelen kalabalık bir topluluk da vardı.

Biri sekiz, öteki on yaşlarında iki çocuğuyla lokantaya gelen bir çift, güçlükle yakalayabildikleri garsona yemek siparişlerini verdiler ve beklemeye başladılar. Aradan yarım saatten fazla bir süre geçmesine karşın yemekler gelmeyince, çocuklar mızıldanmaya başladılar. Anneleri, çocuklarına beklemeyi bilmelerini söyledi. Tam o sırada lokantanın bar bölümündeki topluluktan zafer çığıllıkları yükseldi. Sekiz yaşındaki çocuk bu duruma çok sevindi:

“Bakın, orada herkes seviniyor” dedi. “Demek ki garson yemeklerini getirmiş...” •

Çezaevinden yeni çıkan bir kişi, çevresine toplanan arkadaşlarına kafasındaki bir soruya yanıt bulamadığını söyledi:

“Bir hafta öncesine değin cezaevinde yaşıyordum” dedi. “Sonra nedense ‘Hadi tamam’ dediler, beni dışarı çıkarıverdiler.”

Arkadaşları, ortada kafa karıştıracak bir durum göremediklerini söylediler:

“Süren dolmuştur da ondan salvermişlerdir seni” dediler.

Çezaevinden çıkan kişinin kafası daha da karıştı:

“Ne bileyim” dedi. “Orada güzel güzel oturuyordum. Herhangi bir suç da işlememiştim.”

Sonra da, günlerdir kafasını karıştıran soruyu kendi kendine mırıldandı:

“Anlayamadım gitti bir türlü, beni neden çıkarttıklarını?...” •

Kafka bir kez daha doğuyor

Kafka'nın yayımlanmamış yapıtlarının bulunması edebiyat dünyasında heyecan yarattı...

Kafka, ilerideki yıllarda Çekçe'ye çevrilen "Şato"sunu, "Dava"sını, "Dönüşüm"ünü Almanca yazmış, **yayımlamak yerine onları yakın dostu Alman yazar Max Brod'a vermişti ve ondan bir de son istekte bulunmuştu:** **"Ben öldükten sonra bunların hepsini yak" demişti.**

YAZAN: ERAY DİNÇER

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na bağlı Bohemya Krallığı'nın başkenti Prag'da, bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Franz Kafka, Almanlar'la Çekler arasında bugün bile paylaşılabilen dünyaca ünlü bir yazardır ama...

Paylaşılabilen bir yazar olduğunu da, dünyaca ünlü bir yazar olduğunu da öğrenemeden, bilemeden, 41 yaşında dünyadan ayrılmıştı.

Bir Çek kentinde, Çek toplumu içinde dünyaya gelmesine ve bir Çek bireyi olarak yetişmesine karşın Kafka'nın birinci dili Almanca'ydı.

İlerideki yıllarda Çekçe'ye çevrilen "Şato"sunu, "Dava"sını, "Dönüşüm"ünü Almanca yazmış, yayımlamak yerine onları yakın dostu Alman yazar Max Brod'a vermişti.

Ve tüm el yazısı yapıtlarını verirken ondan bir de son istekte bulunmuştu:

"Ben öldükten sonra bunların hepsini yak" demişti.

Yahudi özlü Max Brod, yakın dostunun bu son isteğini yerine getirmemiş, bu davranışıyla onun anısına belki saygısızlık etmişti ama... Bu yapıtları yayımlayarak hem dünya edebiyatına büyük bir katkıda bulunmuş hem de ölümünden sonra Franz Kafka'nın, yeniden doğmasını sağlamıştı.

Sağlığında yakın çevresi dışında kimse tarafından tanınmayan Franz Kafka, bu yapıtlarının yayımlanmasından sonra dünya çapında bir üne kavuşmuş ve edebiyat dünyasında olduğu denli, dünya edebiyatında da önemli bir yere sahip olmuştu.

Yapıtlarının, ölümünden sonra yayımlanmasıyla "yeni-

den doğan” Kafka, yaşamdan ayrıldığı 1924 yılından tam 84 yıl sonra bu yıl, şimdi bir kez daha dünyaya geliyor.

Onun, ölümünden sonra yapılması son isteğiyle yakın dostu Max Brod’a verdiği el yazısı yapıtlarının “yayımlanmaya olanak bulunamamış” olanları, Brod’un iki ay önce 101 yaşında ölen eski sekreteri Esther Hoffe’nin Tel Aviv’deki evinde bulundu.

“Patronu” ünlü Alman yazarın ölümünden sonra kendisinde ka-

lan bu “belgeleri” Esther Hoffe, 1939 yılında, Almanlar’ın işgalinden kısa bir süre önce iki bavulla Prag’dan kaçırmış, o günden sonra da kimseye göstermemiş, evinde özenle saklamıştı.

Edebiyat dünyası şimdi umutla, bu belgeler arasından “Şato”, “Dava”, “Dönüşüm” ve “Milena’ya Mektuplar” düzeyinde yapıtların çıkmasını ve...

Ölümünden seksendört yıl sonra Franz Kafka’nın, yeniden doğmasını bekliyor. •

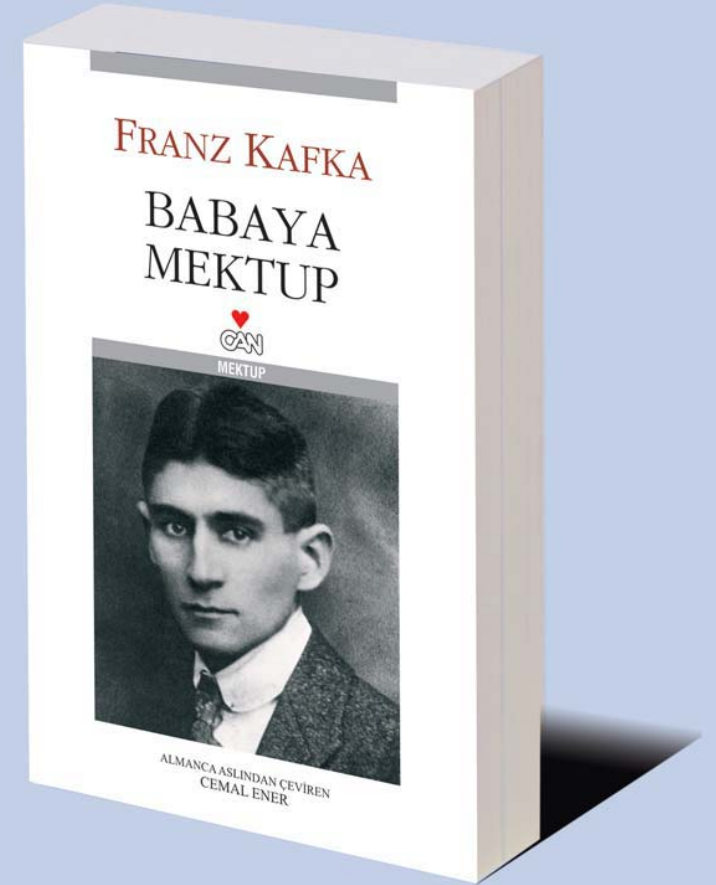
“Milena’ya Mektuplar”dan

“Beni sana getirecek bir yol bulmuştum, karanlıktan aydınlığa kavuşacaktım. Bu yolu umutla, sevinçle kazımış, kendimden de bir şeyler katmıştım. Bir çırpıda yüreğimle açtığım bu yolu kapatmak, ağır ağır dönmek, vazgeçmek zor geliyor biraz, elbet yüreğim sızlar. (...) Bak Milena, ‘En çok seni seviyorum’ diyorum; ama gerçek sevgi bu değil belki, ‘Sen bir bıçaksın, ben de durmadan içimi deşiyorum o bıçakla’ dersem, gerçek sevgiyi anlatmış olurum belki.”

“Beklenmedik bir yol kavşağında sizi görüyorum. Göreceğimi hiç ummadığım, hele böylesine bir karşılaşmayı aklımdan bile geçirmediğime göre Milena ne yapabilirim? Bağırırım, coşmam, içimde fırtınalar kopmuyor artık, bir sürü delice söz edemem, duymuyorum ki içimde olanları! Diz çöktüğümü de şuradan anlıyorum, gözlerimin önünde ayaklarınız var, okşuyorum onları.”

“Boşuna yiyorum kendimi. Bir hafta durmamacasına taşta bir çivi çakmakla görevlendirilmişim san ki... Ama çivi de işçi de benim...”

“Koca deniz, dibindeki küçücük taşı nasıl severse, benim de sevgim öylesine yığılıyor üstüne. Tanrı isterse o küçük taş ben olurum bir gün.”
“Sakin üzülme benim için, bir bu eksikti Milena, benim için üzülmen... Bu elle tutulamayan, bu korkunç sorumluluk durumunu bütün acılarıyla yüklenen biri olacağım yerde, sözgelisi odandaki, o her zaman seni görebilen mutlu dolap olsam, ne iyi olurdu. Seyrederdim seni hep, koltukta oturuşunu, mektup yazışını, yatışını ya da uykuya dalışını...” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SUDOKU

Canan Onural

7	2	5			6		3	4
	8		3				9	
	9		1			4	2	5
2					7			
	1		8			6	7	
	7				8			9
6	3		2	9				
				7		3	1	8

Kolay

			1	5				9
8								
1			8		2		5	4
	8		2	7		5		
4		9			5	6		
	2		4	1				
2			9				8	
		7						
	1							

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 95'inci sayfamızdadır.

EVRENSEL KÜLTÜR

Songül Saydam

“Mafia”

Ozellikle “Godfather” (“Baba”) filminden sonra “Örgütlü Suç”un dünya çapında adı olan son yıllarda Türk televizyon dizilerinin yoğun biçimde ve gelişimi güzel işleyip özendirdiği “Mafia” (Mafya) sözcüğünün kökeni de varlığı ve işleri gibi karanlıktır.

1961 yılında Mustafa Nihat Özön’ün hazırladığı “Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü”nde “Kötülerin kurdukları gizli bir dernek” karşılığını verdiği “Mafia” günümüzde özellikle erkek çocukların özendiği, özendirildiği bir yapılanma oldu. Evlerde, sokak aralarında ellerinde oynayacak silahlarla erkek çocuklar “Mafiacılık” oynuyorlar.

İtalyan kökenli bir örgütlenmenin adı olan “Mafia”, ilginçtir tarihin her döneminde dünyanın her yerinde ve her türlü yönetim biçiminin içinde varlığını sürdürüyor. Uzmanlara göre “Mafia”, “kamusal ve toplumsal bağımsızlık düzeninin bozulduğu” yerlerde türeyen urlardır.

“Baba” filminin çekiminin ya-

pıldığı sakin, sessiz Corleone kababasında “Mafia” sorulduğunda, “Mafia’ yerin altında, o nedenle yerin üstünde bir şey göremezsiniz” yanıtının verilmesi “Mafia”nın bir yer altı örgütlenmesi olduğunu gösteriyor.

Bu örgütün işleri, kara ekonomi ve karaborsadır. Çoğunlukla,

kumar, kadın ticareti, uyuşturucu, tefecilik, haraç, rüşvet, içki, insan kaçakçılığı, borçlandırma ve borç tahsilatı gibi yasadışı işlerle uğraşan, göz kırpmadan cinayet işleyen oluşumlardır.

“Mafia” sözcüğünün kökeninin İtalyanca olduğunu sanılır; ancak araştırmalar “Gizli olma,

kapalılık" anlamına gelen Arapça "Hafa", "Hafi"den geldiğini gösteriyor. Türkçe'de bu kökten türetilmiş birçok sözcük var. En bilineni ve yaygını da "Hafiye"dir.

8 23 yılında Araplar, Sicilya'yı ele geçirdiler. Arapça birçok sözcük Sicilya'da kullanım buldu. Bunlardan biri de Araplar'ın askeri ve siyasi güçlerini yitirmeye başladıklarında sığındıkları mağaralara verdikleri Hafi'den türetilen "Maha", "Mafie" adıydı. 1658 yılından kalan belgelerin birinde bir büyücü kadına "Korkusuz, kendini beğenmiş, hükmedici" anlamında lakap olarak "Mafia" deniyordu.

Sicilya'da gizli kapaklı işlerin yapıldığı yerlere mağaralara "Mahfel" ya da "Mahfelya" deniyordu. Bu mağaraları daha sonra Garibaldiciler de kullandılar. Bu sözcük önce "Mahfelia"ya ardından da gizli kapaklı işler yapanlar anlamında "Mafia"ya dönüştü.

Kökenlerini Sicilya tarihinde şanlı bir olaya bağlamak isteyen "Mafia", Sicilya'nın bağımsızlığını da kendine mal etmeye çalışır. "Mafia" sözcüğünün kimi sloganların baş harflerinin akrostiş yapılarak birleştirilmesiyle elde edildiği de ileri sürülür. İlk "Mafia" üyelerinin 30 Mart 1282 "Sicilya Akşam Duaları İsyanı ve Katliamına" katılan şövalyeler olduğu yazılıp çizilmektedir.

Palermo'da bir kilisede akşam

duasına katılan birkaç Sicilyalı kendilerine hakaret eden Fransız askerlerine saldırıp onları öldürdü. Olay bir anda tüm adaya yayıldı. Bir gecede iki bin Fransız öldürüldü. Yirmi yıl süren savaş boyunca, Sicilyalılar'ın sözcüklerinin baş harfleri biraraya getirilince "Mafia" sözcüğü oluşan "Morte Alla Francia Italia Anela" (Fransızlar'a Ölüm İtalya Haykırıyor) savaş narasını kullandığı savı ileri sürülür.

Çoğu inandırıcılıktan uzak pek çok varsayım olmasına karşın bir öteki sav da uzlaşmaz cumhuriyetçi olarak tarihe geçen İtalyan ulusalcı devrimci olan Giuseppe Mazzini (1805-1872)'nin tarihi mirasından yararlanmak isteyenlerin kullandığı akrostiştir:

"Mazzini Autorizza Furti Incendi Avvelenamenti." (Mazzini hırsızlık, kundakçılık ve zehirlenmeyi onaylıyor.) Garibalciler zafer kazandıklarında atılan "Yaşasın mafia!" sloganları "Mafia" ile işbirliği yapan ABD güçlerinin İkinci Dünya Savaşı sırasında Sicilya'ya çıkışında yeniden duyuldu.

1863'te G. Rizzotto'nun halk lehçesiyle yazılmış "I mafiusi della Vicarie" adlı oyununun sürekli temsil edilmesi "Mafia" terimini yaygınlaştırdı. Mafia suçlaması, ilk kez Palermo'da 1865 yılında yasa dışı tahsilat yapanlara karşı açılan davalarda geçti.

On yıl geçmeden başka dillerde de "Mafia" sözcüğü kullanılmaya başlandı. Birbirleriyle çatışmaya giren grupların bir savaşım aracı olarak silahlı çeteleri beslemeleri ve bunlara başvurmaları mafianın kökleşmesine neden oldu.

"Mafia" Türkiye'ye gelince, "Mafia" ve ekonomisinin ulaştığı boyut Ankara Ticaret Odası (ATO)'nın "Hayatımız Mafya" raporunda ortaya çıktı:

"Türkiye'de mafyanın cirit attığı 100'e yakın faaliyet alanı bulunuyor. Mafyanın el attığı bu sektörler arasında ne yazık ki eğitim yuvası okullar, şifa dağıtan hastaneler, keyifle izlediğimiz futbol bile var. 1 trilyon dolar olduğu tahmin edilen dünya örgütlü suç ekonomisinden Türkiye de payını alıyor. Türkiye'de yer altı ekonomisinin büyüklüğü milli gelirin dörtte biri yani 60 milyar dolar civarında. Bu rakam Türkiye'nin 2004 yılı bütçesinin yarısını aşıyor. Kamu yatırımı için konan her dört tuğladan birisi yasadışı örgütlere gidiyor. 1998-2002 yılları arasında yaklaşık 17 bin kişi çete üyesi olmaktan polis tarafından yakalandı, küçük bir ülkenin ordusunu donatacak kadar silah ele geçirildi. Rakamlar, mafyanın başkentinin İstanbul olduğunu gösteriyor. Türkiye'deki organize suçların neredeyse yarısı İstanbul'da işleniyor. Ardından gelen ilerse şu biçimde sıralanıyor: Ada-

na, Ankara, Aydın, Antalya, Balıkesir, Bursa, Gaziantep, Mersin, İzmir, Kayseri, Kocaeli ve Samsun.

"En yaygını otopark mafyası. Özellikle büyük şehirlerde cadde ve sokakları parselleyip görevlendirdiği değnekçiler aracılığıyla otopark ücreti topluyor. Para vermeyenler dövülüyor, arabalar çiziliyor, lastikler yarıyor. İstanbul, Ankara, İzmir gibi üç büyük ilimizde 2 milyona yakın otomobil bulunuyor. Otopark ücretlerinin 2-10 lira arasında değiştiği dikkate alındığında sadece otopark mafyasının yıllık cirosu milyarlarla ifade ediliyor.

"Mafya örgütleri halkla ilişkiler faaliyeti yürütenler topluma hitap eden yöntemler kullanıyor. Toplumsal değerlere saygı gösteren tavırları, kurdukları yardım vakıfları, adalet dağıtıyor görünümlü veren davranışlarının yanısıra tanınmış sanatçılarla kol kola olmaları mafya imajının yumuşamasına neden oluyor. Medyanın, haber programlarında, mafyadan söz ederken kullandığı "Ünlü baba", "Yeraltı dünyasının tanınmış ismi", "Ünlü kabadayı", "Çete reisi" gibi üstü kapalı olarak övgü içeren bu terimler, izleyicilerin bir kısmında korku, bir kısmında ise özenti yaratıyor."•

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Geçimini Kur'an Yazarak Sağlayan Moğol İmparatoru

Dünyanın sekizinci harikası Tac Mahal'i yaptıran Moğol İmparatoru Şah Cihan ile anısına Taj Mahal'in yaptırıldığı Argüment Banu hatunun oğlu Moğol İmparatoru Alemgir'in, geçimini hattatlık yaparak sağladığı ortaya çıkarıldı.

YAZAN: ŞEBNEM ŞEN

İmparatorluğu döneminde Hindistan, Pakistan, Afganistan ve Bengladeş'i egemenliği altına almasına karşın, imparatorluk yaptığı 56 yıl boyunca devletten hiçbir gelir almayan ve kişisel gereksinimi için devletin hiçbir olanağından yararlanmayı kabul etmeyen İmparator Alemgir'in, "ekmek parası" kazanabilmek için geceleri geç saatlere değin, titrek ışıklı kandiller altında Kur'an yazdığı ve geçimini bunları satarak sağlayabildiği anlaşıldı.

Bu tarihsel gerçek, el yazması çok özel bir Kur'an'ı 50 milyon dolara satmakta olan hırsız Haydarabad'da yakalayan Hint polislerinin, tarihçilerle yaptığı işbirliği sonunda saptandı.

Daha önce hiçbir örneği ve benzeri görülmemeyen 20x40 santim boyutlarında ve 14 kilo ağırlığındaki 400 yıllık el yazması,

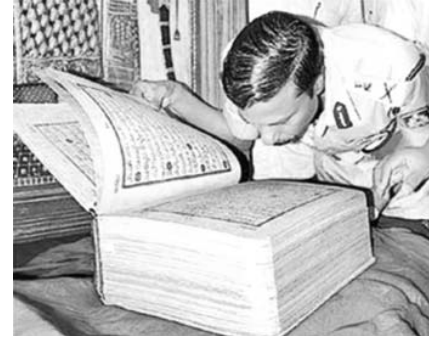
altın-gümüş renkleriyle süslenmiş Kur'an'ın, yanmaz kağıt sayfalarının her biri, ayrı bir koku taşımaktadır.

Tarihçiler, ele geçirilen bu Kur'an'ların toplam sayısının 10 olduğu konusunda birleşmekte ve polisle yakın işbirliği yaparak, İmparator Alemgir'in el yazması öteki Kur'an'larının nereden olduklarını araştırmaktadırlar.

Alemgir'in son imparator olduğu Moğol İmparatorluğu döneminde Hindistan'da tam bir altın çağ yaşanmış ve bu geniş ülke tümüyle

Moğol İmparatorluğu'nun egemenliği altında tutulabilmişti.

Cengiz Han tarafından 1200'li yılların başlarında kurulan ve 1700'li yıllara değin 500 yıl yaşayan Moğol İmparatorluğu, 44 milyon km²'lik egemenlik alanıyla yeryüzünün en büyük imparatorluğuydu. •

Hindistan polisi, 44 yaşındaki bir Hindu vatandaşını, Alemgir'in 16'ncı yüzyılda yazdığı Kur'anlardan birini 400 yıl sonra çalıp, 50 milyon dolara satmaya çalışırken yakalayacak ve Haydarabad Savcılığı'na sevk edecekti.

Ozellikle yabancı dilde eğitim verilen okulların öğrencileri arasında, sık sık başvurulan bir güldürmece yöntemi vardır: Türkçe sözcüklerin hecelerini ya da bir tümceyi o dile çevirmek gibi...

Üç bölümde “Türkçe-İngilizce Dersi” hazırlayan bir genç kardeşimiz, “Bir Türk üç düşmana bedeldir” sözünden esinlenerek, “Bir Türkçe sözcüğün 17 İngilizce sözcüğe bedel olduğunu” kanıtlamaya çalışıyor, “İngilizce’ye yeni başlayanlar ve ileri düzeyde olanlar için çeviri dersleri” veriyor.

Birinci ders şöyle: “Bir Türkçe sözcük 17 İngilizce sözcüğe bedeldir.”

Örnek: “Afyonkarahisarlılaştıramadıklarımızdan mısınız?”

İngilizce’ye çevirisi: “Are you one of those people who we unsuccessfully tried to make resemble the citizens of Afyonkarahisar?”

Birinci örneğin Türkçe’sini mi, yoksa İngilizce’sini mi söylemenin daha zor olduğuna, derse katılanlar karar verebilir.

İNGİLİZCE DERSİ...

DERLEYEN: PERİ BERKİN

İngilizce’ye çeviri çalışması yapacağız.

Türkçe örnek şu: “Üç cadı üç Swatch saate bakıyorlar. Hangi cadı hangi saate bakıyor?”

İngilizce’ye çevirisi şöyle: “Three witches watch three Swatch watches. Which witch watch which Swatch watch?”

Alıştırma yaparken yukarıdaki tümceyi yüksek sesle tekrarlamaya çalışınız. Arkadan gelecek örnek için yararını göreceksiniz.

Evet, üçüncü ve son derse geçelim. Bu çalışma ileri dercede çevirmen adayları için: “Üç travesti cadı üç Swatch saatin butonuna bakıyorlar. Hangi travesti cadı hangi Swatch saatin hangi butonuna bakıyor?”

İngilizce’ye çevirisi: “Three switched witches watch three Swatch watch’s switches. Which switched witch watch which Swatch watch’s which switch?”

Bu son örneği yüksek sesle tekrarlamayı önermeyiz. Çevrenizdekiler, sağlığınıza kuşku duyabilirler. •

YAKINDAN TANIDIKÇA
Yücel Aksoy

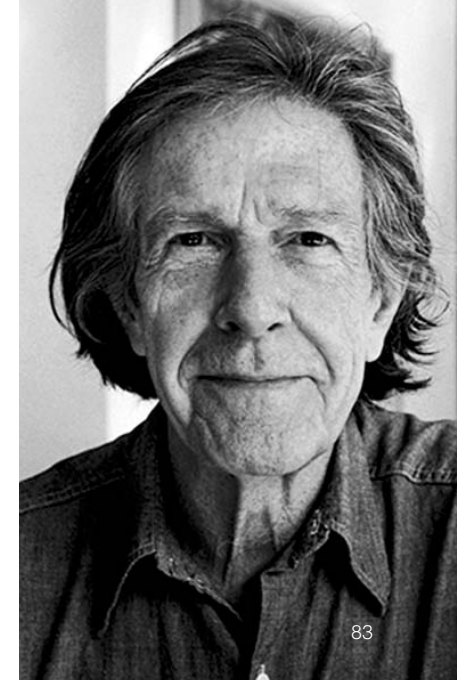
İlginç bir besteci:

John Cage

Piyanist, ağır adımlarla sahneye çıktı, seyircileri selamlayıp piyanonun önündeki taburesine oturdu. Cebinden bir kronometre çıkardı, nota sehpasının üzerine dikkatlice yerleştirdi. Kronometreyi çalıştırdığı anda, piyanonun açık olan kapağını kapattı ve huşu içinde diyebileceğimiz bir pozisyonda, hareketsiz beklemeye başladı. Yaklaşık bir dakika otuz saniye sonra kronometreyi durdurup piyanonun kapağını açtı. Kısa bir beklemeden sonra yeniden kronometreyi çalıştırıp piyanonun açık olan kapağını kapattı. Yine yaklaşık bir dakika otuz saniye hareketsiz bekledikten sonra kronometreyi durdurup piyanonun kapağını açtı. Kısa bir aradan sonra üçüncü kez kronometreyi çalıştırdı, piyanonun kapağını kapattı ve yine yaklaşık bir dakika otuz saniye hareketsiz bekledikten sonra kronometreyi durdurdu, piyanonun kapa-

ğını açtı, ayağa kalktı, seyircileri selamlayıp sahneyi terk etti.

Saygıdeğer okurlarımız, “Nedir bu saçmalık?”, “Yazar deli galiba!” gibi yorumlar yapmadan lütfen yazıyı okumaya devam edin. Yukarıda anlatılan tümüyle gerçek. Tarih 29 Ağustos 1952...

New York yakınlarında Woodstock kasabasında düzenlenen modern piyano müziği resitalinde, piyanist David Tudor tarafından seslendirilen (ya da seslendirilmeyen), besteci John Cage'in üç bölümden oluşan bir yapıtı... Yapıtın adı "Dört Dakika Otuzüç Saniye"; ama yazıyla değil de 4' 33" olarak betimleniyor. Besteci bu yapıtıyla ilgili açıklamasında sessizliğin, müziğin bir ögesi olduğu mesajını vermek istediğini söylemiş.

İlginç müzik çalışmaları olan besteci John Cage, 5 Eylül 1912'de Los Angeles'da doğdu. Okul yaşamı çok parlak olan Cage, lisede sınıf birincisiydi. Fakat yüksek tahsilini yarıda bırakıp, uzun yıllar Avrupa'da dolaştı, müzik, sanat, mimarlık konularıyla ilgilendi.

1938 yılında Seattle'da, vurma çalgılar orkestrası kurduğunu görüyoruz. Aynı yıl ilginç bir pi-

yanoyu konserlerinde kullanmaya başladı. Cage, bu ilginç piyanonun tellerini birbirine bağlayıp, aralarına lastik, tokmak, tahta gibi değişik cisimler yerleştirerek, geleneksel tınısından çok farklı sesler yakaladı.

Cage'in besteleri birbirinden ilginçtir. İlk yapıtına "Landscape No 5" adını verdi. 42 plaktan çıkan sesleri önce bir manyetik teyp bandı üzerine kaydetti, sonra bunu kesti, değiştirdi ve tekrar birleştirdi. 1952 yılında yaptığı ve "Water Music" adını verdiği yapıtının çalınışı sırasında birtakım kaplardan sular dökülür.

Cage'in bestelerinde çok ilginç sahnelere rastlamak olasıdır. Örneğin yapıtın çalınışı sırasında, elbette ki bestenin bir parçası olarak, piyanistin elindeki radyoyu karıştırarak istasyon aradığını, tarot fal kağıtlarının, domino taşlarının ortalıkta dolaştığını görürüz.

Cage 12 Ağustos 1992'de yaşama veda etti.

Yeniden 4' 33" yapıtına dönelim: Cage bu besteyi yapmasına neden olan en önemli etkenin, yakın arkadaşı ressam Robert Rauschenberg olduğunu söyler. 1951 yılında Rauschenberg, "Beyaz Boyamalar" (White Paintings) adını verdiği bir seri tablo yapar. Tümüyle beyaz boyalı yedi parçadan oluşan bu ya-

pıt besteciye esin kaynağı olmuş.

Cage'in 4' 33" yapıtı elbette sanat çevrelerinde büyük yankılara neden olmuş. Onu, müzikte çığır açmış bir dahi olarak kabul edenler olduğu gibi deli ya da şarlatan olarak görenler de var. Ama gerçek şu ki yapıtları her zaman ilgi odağı oluyor. Ve başkalarına da esin veriyor. Şöyle ki: 2002 yılında Mike Batt "Bir Dakikalık Sessizlik" (A Minute's Silence) adını verdiği bir beste yaptı. Bu da Cage'in bestesi gibi; ama yalnızca bir dakika süren sessizlikten oluşuyordu. Batt'ın bestesi konusunda yaptığı açıklama iki yönden ilginçti: Birincisi "Ben Cage'in dört dakika otuzüç saniyede anlattığını bir daki-

kada anlattım" ikincisi de "Benim sessizliğim tümüyle özgün, Cage'inkinden farklı" diyordu.

Konuyla ilgili yorumları okurlarımıza bırakıp yazımızı bir fıkrayla bitirelim:

Sanat galerisinde yeni açtığı resim sergisini meslektaşına gururla gezdirmektedir ressam... Simsiyah boyanmış bir tuvalin önünde dururlar. Arkadaşı bir süre bakar ve bir anlam verememiş olacak ki "Bu ne?" diye sorar. Ressamımız "Karanlık bir gecede ormanda yürüyen zenci" diye açıklar. Konuk ressam bir süre daha tabloya bakar ve "Hımmmm! İlginç!" der. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Kamyon şoförü yolda bızla yol alırken, "Dikkat alçak köprü!" yazılı uyarı levhasını görmesiyle köprünün altına sıkışması bir oldu.

Şoför, uyarı levhasının köprüye bu denli yakın bir yere konulmasına son derece sinirlenmişti. Yol kapanmış, arkasında kilometrelerce araç birikmişti.

Olay gerçekleşir gerçekleşmez haber vermesine karşın ekip saatlerce sonra geldi. Araçtan inen polis memuru ağır adımlarla ilerleyerek kamyonun yanına gelip şoförün bulunduğu cama doğru eğildi ve alaycı bir biçimde "Sıkıştınız galiba" dedi.

Şoför sinirlendiğini belli etmeden "Hayır memur bey!" dedi. "Köprüyü taşıyordum, yakıtım bitti!" •

Sokrat, şansa inanıp inanmadığını soran bir öğrencisine şu yanıtı verdi:

"Elbette inanırım" dedi. "Sevmediğim kişilerin başarısını yoksa neyle açıkladım?" •

YAZAR DEDE VE TORUNLARI
Muzaffer İzgü

Yeni Öğretmenimiz

Okulda son günümüzdü. Öğretmenimiz karne dağıtıyordu; ama hepimiz ağlıyorduk.

Öğretmenimiz de ağlıyordu. Hayır hayır, karnelerimizde zayıflarımız hiç yoktu. Öğretmenimiz de bize zayıflar verdiği için ağlamıyordu. Bize okuma yazmayı öğreten, üç yıldır okutan öğretmenimizi son kez sınıfımızda görüyorduk. Çünkü öğretmenimiz bu yaz emekli oluyordu.

Ah canım öğretmenimiz, bize söz vermişti, emekli olmayacaktı, bizi beşinci sınıfı bitirinceye dek okutacaktı; ama dizlerinden rahatsızdı. Çok zor yürüyordu, bazen sandalyesinden kalkamıyordu, masaya, sıralara tutunmak zo-

runda kalıyordu. O zaman, öyle çok üzülüyorduk ki, hepimiz, kalemelerimizi tutuyorduk; ama gözlerimiz kağıtlarda değil, öğretmenimizdeydi. Yüzünden belliydi, acılar çekiyordu. İşte, bizim ona öyle baktığımızı gördüğü günler, “Üzülmeğin çocuklar, kendime söz verdim, siz beşinci sınıfı bitirmeden bırakmayacağım” diyordu.

Ama olmadı, dayanamadı. Ağrıları çok arttı. Doktoru da emekli olmasını söylemişti.

Muhsin Öğretmen'imiz karnelerimizi dağıtırken, hepimizin yanaklarından öpüyordu.

Yazın arkadaşlarımızla her karşılaştığımızda yeni gelecek öğretmeni-mizi konuşuyorduk. Yeni gelecek öğretmenimizi Muhsin Öğretmen'imiz gibi çok sevebilecek miydik acaba? Annelerimiz babalarımız da düşünüyorlardı. “Acaba yeni öğretmeniniz nasıl biridir?” diyorlardı.

Düşlerime giriyordu. Ah nasıl öğretmenler görmüyordum ki düşlerimde? Kocaman bıyıklı öğretmen, saçlarını ortadan ayırmış okula bisikletle gelen kara kaşlı, kara gözlü erkek öğretmen, incecik bir genç kız, hep gülen annem gibi kıvrıkcık saçlı çok sevecen bir hanım, çok şık giyinmiş artist gibi bir ağabey, düşlerimde öğretmenim oluyordu. Ama hepsi de bizi çok seviyordu. Hepsi de aynı şeyi söylüyordu:

“Ben de bir Muhsin Öğretmen'im” diyorlardı.

Hele okulların açılmasına az zaman kalınca, daha çok öğretmenli düşler görmeye başladım. Bizim apartmandaki sınıf arkadaşım Ela da düşler görüyormuş. Hatta annesi Ela'yı anneme şikayet ediyordu. “Ay bu kız, her gece bir öğretmen değiştiriyor” diyordu.

Annem gülüyor, “Bizim Orçun da öyle” diyordu.

Ve biz, Ela'yla hep yeni öğretmenimizi konuşuyorduk.

Okulun açıldığı gün öyle heyecanlıydık ki... Otuz çocuk gözlerimizi okulun kapısına dikmiş,

içeriye giren her büyüğü öğretmenimiz sanıyorduk. Eli çantalı bir bayan veya erkek gördük müydü, “Yeni öğretmenimiz geldi arkadaşlar” diye birbirimize haber veriyorduk.

“İşte şu bayan arkadaşlar...”

“Hangisi?”

“Şu canım, açık mavi giysili, baksana, öğretmen gibi bakıyor.”

Öğretmen bakışı başkaydı. Evet evet, öğretmenler başka türlü bakarlardı. Nasıl mı? Onu ancak sınıfına yeni öğretmen gelecek çocuklar bilirlerdi.

Aaaa, o da nesi, bir çocuk açık mavi giysili hanımın yanına yaklaştı, “Hala hala” diyor. Birbirimize bakıyor, gülüyorduk. “Veliymiş arkadaşlar” diyorduk.

Ah, niçin okul müdürümüz, müdür yardımcılarımız bize kimin geleceğini söylemezler. Hatta okul kapısının önünde sıra olsak ya, yeni öğretmenimiz kapıdan girince, onu selamlaşak, çiçek sunsak ya... Niçin söylemiyorlar?

Ay yoksa, şu merdivenlerin en üst basamağında duran genç adam mı öğretmenimiz? Arıyor gibi sanki, öyle bakıyor. Sorsak mı acaba?

Aykut, İrem, Yasemin sormaya karar veriyorlar. O dört basamak merdiveni hızla çıkıyorlar. Onlar gelinceye dek bizim yüreklerimiz gümbür gümbür atıyor.

İh, öğretmenimiz değişmiş. Okula bayrak getirmiş, vermek

için bekliyormuş. Bayrakları biraz sonra biri getirecekmış.

Peki, kim bizim öğretmenimiz? Okul kapısından yanında çocuk olmadan giren her büyük bizim öğretmenimiz...

Kapıda duran okul görevlisi durmadan bizi uyarıyordu:

“Çocuklar, lütfen kapının yanından çekilir misiniz?”

“Sedat Ağabey, öğretmenimizi bekliyoruz.”

“Canım, öğretmeniniz biraz sonra gelir.”

“Kim gelecek bilmiyoruz ki...”

Hıh işte bu bayan... Ay yoksa öğretmenimizin kadın mı olmasını istiyoruz? Yoo, hayır, kadın olsun, erkek olsun... Olsun olsun, yeter ki öğretmenimiz olsun.

Fısıldaşıyoruz:

“Nereden bildin Ela öğretmenimizin bu bayan olduğunu?”

“Düşümde gördüğüm öğretmene çok benziyordu.”

Bir gülüyorduk ki... Hıh, Ela düşünde görmüş de, bu bayanmış da... Ama olamaz mı? Tam da Seher'e müdür beyin odasını sormaz mı... Seher parmağıyla gösterdi. On kişi o bayanın ardından yürüdük, “Siz öğretmen misiniz?” diye sorduk.

“Yoo, yargıcım” dedi.

Demek ki bu bayan da öğretmenimiz değilmiş. İyi de şu zil bir an önce çalsa ya...

Acaba yeni öğretmenimiz gelmiş, sınıfımızda mı? İçeri sokmu-

yorlar ki nöbetçi öğrenci ağabey, ablalar... Kapının yanından hiç ayrılmıyoruz, Sedat Ağabey de boyuna bize kızıyor. Muhsin Öğretmen'in emekli olduğunu bizden öğreniyor. “Korkmayın öğretmensiz kalmazsınız, gelir bir öğretmen” diyor.

3-B sınıfının öğretmenini gördük kapıda... Şimdi onlar da dördüncü sınıf... Sınıflarımız bitişik. Başına toplanıverdik Selma Öğretmen'in...

“Öğretmenim öğretmenim, bizim öğretmenimiz kim?”

Her zaman yüzü güler Selma Öğretmen'in... Yine kocaman güldü. “Ay çocuklar ne bileyim, iki haftadır okuldayım; ama sizin öğretmeninizi görmedim, gelmiştir de karşılaşmadık” dedi.

Hepimiz birden soluksuz kaldık. Tolga sordu:

“Biz öğretmensiz mi kalacağız yoksa öğretmenim?”

“Yok canım” dedi Selma Öğretmen... “Öyle şey olmaz.”

Selma Öğretmen'le daha fazlasını konuşamadık. Koşuverdi öğrencileri, yöresini sarıverdiler, “Öğretmenim öğretmenim” diye bağırmaya başladılar.

Ah, Muhsin Öğretmen'imiz de emekli olmasaydı, şimdi o da şu kapıdan giriverseydi, anaç tavuğun başına toplanan civcivler gibi sarsaydık yöresini, dokunsaydık, “Öğretmenim öğretmenim” diye bağırıydık. Saçlarımızı okşasaydı,

gülseydi, ışıklı gözleriyle bize bak-saydı, “Yavrularım yavrularım, hepimizi çok özledim” deseydi.

Şu zil çalsaydı ya... Niçin çalmıyor, kimi bekliyorlar ki?

Ses yükselticiden müdürümü-zün sesi duyuluyor:

“Sevgili çocuklar, sevgili veliler, ders yılının açılışını sayın milli eğitim müdürü bizim okulumuzda yapacaklar. Tören için konuklarımızı bekliyoruz.”

Uf uf uf, milli eğitim müdürü 4-A sınıfı öğrencilerinin heyecanını ve sabırsızlığını biliyor mu?

Ay yoksa birlikte mi gelececekler? Milli eğitim müdürü ve bizim öğretmenimiz

birlikte geliyorlar okula... Niçin birlikte gelsinler, yeni öğretmeni-miz okulun yolunu bilmez mi?

Artık okulun kapısının yanında yeni öğretmenimizin yanısıra milli eğitim müdürünü de bekliyoruz. Milli eğitim müdürü gelince zil çalacak, biz de sıra olduğumuz yere koşacağız, bir bakacağız ki yeni öğretmenimiz o kocaman kapıdan çıkıyor, bakınıyor, sonra 4-A sınıfının nerede sıra olduğunu öğreniyor, yanımıza geliyor, tam sıranın önünde durup

“Günaydın çocuklar, ben yeni öğretmeninizim” diyor.

Hani? Zil çalmadı ki, milli eğitim müdürü gelmedi ki...

Sırma, “Ya milli eğitim müdürünün arabası bozulursa?” diyor. Uf, şu Sırma da neler söylüyor öyle! O senin babanın arabası mı Sırma, okulun kapısında bozulsun, yolda bozulsun, apartmanın önünde bozulsun.

“Çocuklar çekilin milli eğitim müdürü geldi” dedi Sedat Ağabey. Uuuu... Biz iri yarı birini bekliyorduk, za-

yıf bir adam girdi içeri... İki müdür yardımcısı, müdür koşarak geldiler. Milli eğitim müdürünü içeriye götürdüler.

Of of, şimdi de çay mı içilecek? Hal hatır mı sorulacak? Haydi zili çalsanız!..

Ay inanamıyoruz bu çalan zil sesi mi? Bu denli güzel mi olurmuş okul ziline sesi? Ay ne güzel bir ezgiymiş de haberimiz yokmuş. Zil sesi değil, sanki içli bir sesleniş, “Az sonra öğretmenimize kavuşacaksınız çocuklar” diyen...

Galiba bu ilk gün en çabuk biz sıra olduk. Sanki olmayan bir güç birkaç saniye içinde hepimizi sıraya sokuverdi. Kim hangi sıradaysa, oraya, ortadaki ortaya, yandakiler yana geçiverdi.

Otuz göz, yooo altmış göz,

Ay inanamıyoruz bu çalan zil sesi mi? Bu denli güzel mi olurmuş ziline sesi? Ay ne güzel bir ezgiymiş de haberimiz yokmuş. Zil sesi değil, sanki içli bir sesleniş, “Az sonra öğretmenimize kavuşacaksınız çocuklar” diyen...

iri iri açılmış kapıya bakıyor, o kocaman kapıya... Şimdi öğretmenimiz o kapıdan çıkacak, bakınacak, belki yanındaki öğretmen arkadaşına soracak, sonra merdivenleri inip bizim yanımıza gelecek.

“Şu öğretmen mi?”

“Aysu, o öğretmen ikilerin öğretmeni...”

“Peki şu öğretmen?”

“Bahar, o hanım okul aile birliği başkanı...”

“Şu zayıf adam?”

“Murat, baban seni bir göz doktoruna götürsün, o milli eğitim müdürüydü ya...”

Yanımızdaki sınıfın öğretmeni geldi. Öteki yanımızdaki sınıfın öğretmeni de geldi. Bizim öğretmenimiz nerede?

Yoksa? Ay hiçbirimiz bunu düşünmek istemiyoruz. Öğretmensiz sınıfımıza girmek istemiyoruz.

Birinci sınıfa başladığımız ilk yıl, öteki birinci sınıfın öğretmeni yoktu. Şimdi unuttum, kaç gün sonra gelmişti. Ya şimdi biz de o birinci sınıf gibi olursak?

O büyük kapıdan Muhsin Öğretmen'imiz çıkmalı... Bize

taa oradan kocaman gülmeli... Ay nasıl alkışlarız, nasıl heyecanlanır, nasıl havaya zıplarız... “Çocuklar, ben size şaka yapmıştım, bakın emekli olmadım, yine geldim” dese...

Büyük kapıdan bir bayan çıktı. Çok genç, siyah saçları var. Yüzü öyle sevimli ki... Merdivenleri bir balerin gibi iniyor. Bizim sıramıza doğru geliyor. O mu yoksa bizim öğretmenimiz? Bakınıyor. Tamam tamam... Bizim sıranın önünde duruyor. “4-A mı çocuklar?” diye soruyor.

“Evet” mi diyoruz, baş mı sallıyoruz? Gözlerimizi kırpmadan bakıyoruz.

“Ben sizin öğretmeninizim çocuklar...”

Yüreklerimiz gümbür gümbür, gözlerimiz faltaşı, öğretmenimize bakıyoruz. O da bir bir saçlarımızı okşuyor, gözleri gülüyor, yanakları gülüyor.

Milli eğitim müdürü ne konuştu? Bilmem ki...

Okul müdürümüz ne konuştu? Bilmem ki...

Yeni öğretmenim, canım öğretmenim... Hoşgeldin...•

Annesi, o gün 10 yaşına basan Mustafa'ya doğumgünü armağanı olarak bankada bir hesap açtırmak istedi. Oğlunu bankaya götürdü ve ilk hesap açtıranlar için bankanın hazırladığı soru kağıdını doldurmasını söyledi.

Mustafa tüm soruları yanıtladıktan sonra, eski bankanızın adını yazınız satırı karşısına da şöyle yazdı:

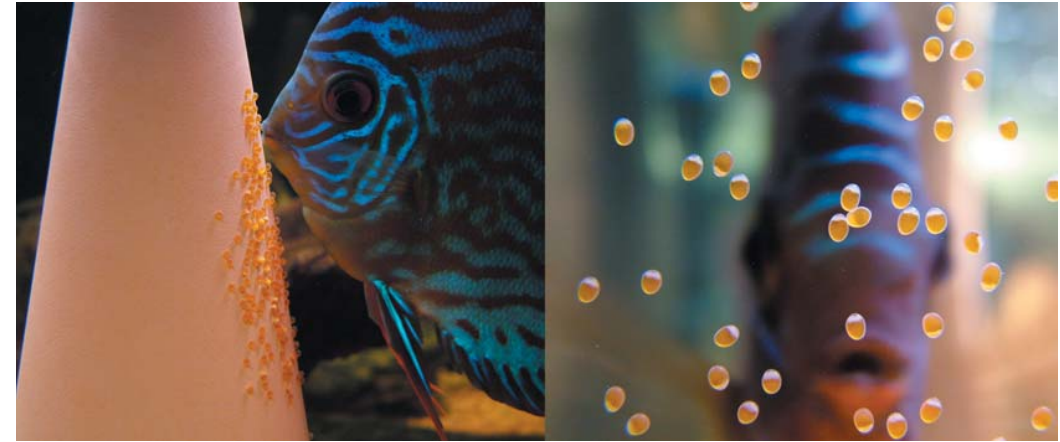
“Annem.”•

HAYVANLARIN DÜNYASI

Erdoğan Sakman

Balık süt emer mi?

“Disk Balığı” da denilen değirmi balık (*Symphysodon discus*) yumurtadan çıkan yavrularını ağızına alıp siğ ve durgun sulara taşıyamaz.

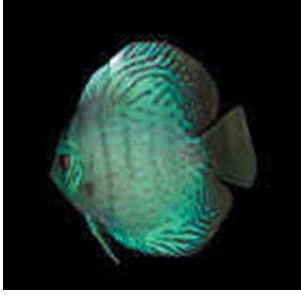
Oysa bu gibi bölgeler hem güvenli hem besin bolluğu içindedir. Değirmi balık kimi hayvanların yaptıkları gibi karnını doyurup yarı yarıya sindirdiği besinleri yavruların ağızlarına vererek besleyemez. Bir haftalık da olsa kısa süreli beslemeler yavruları, kendi başlarının çaresine bakacak büyüklüğe ulaştırır. Değirmi balık yavruların ağızlarına besin parçaları verip besleyemediğine göre sorunu çözecek başka yol

ya da yollar bulmalı yani bu sorun çözülmelidir.

Balık pulları mat ve kuru değil, parlak ve ıslaktır. Pulların bu ıslaklıkları üzerlerine sıvanmış jelatinimsi bir sıvıdan kaynaklanır. Bu sıvı sayesinde balık hem kayganlaşır, avcılara yakalanmaz hem de pulların takılıp dökülmesi önlenir, yaralanmaktan kurtulur. Tüm balıklarda olduğu gibi değirmi balığın da pulları doğumdan ölüme değin hep kaygan kalır. Başka bir deyişle,

suda çözülme-
yen bu sıvıyı üreten
bezler durmadan
çalışırlar.

Geçen çok
uzun zaman için-
de, pulların araları-
na ve üzerlerine
salgılanan bu sıvı,
besleyici özellik de

kazanmıştır. Vücudunun bu özel-
liğinden yararlanan değirmi balık,
daha çok sıvı salgılayıp bunların
pullar arasında setler (kabarıklık-
lar) oluşturacak denli yığılmaları-
nı sağlar. Annelerinin çevresinde
dolaşan yavrular ağızlarından
bu yapışkan sıvıya tutunurlar.
Böylece, hem annelerinin koru-
masında kalır hem de söz konusu
sıvıyla beslenip gelişir (tıpkı me-
meden süt emer gibi) ve yaklaşık

bir hafta içinde ba-
ğımsız yaşayabile-
cek denli büyür ve
güçlenirler.

Bu olayı gözle-
yen insanlar, yavru
balıkların anneden
süt emdikleri izleni-
mi edinirler. Yavru-
ları böyle beslemek

değirmi balığın bulunduğu çok ilginç
bir çözümdür. Bu demektir ki, do-
ğada yaşayıp soyu bugüne değin
gelenler, içinde buldukları ko-
şullara uygun çözümü kuşkusuz
bulmaktadırlar. O halde karşıla-
ştıkları problem ya da problemleri-
ni çözemeyenler, doğayı inceleyip
en önemsiz görünen bir canlıdan
bile kendi problemlerini çözecek
bir çözüm yöntemi ya da çözüm
ilkesi elde edebilirler. •

Birkaç firmaya başvurduktan sonra iş bulabilen Uğur, ay
sonunda ilk ücret zarfını alınca, zarfta 100 YTL fazla olduğunu
gördü. Uyanık Uğur sesini çıkartmadı ve bu fazladan parayı da
keyifle harcadı.

İkinci ay ödeme gününde ise, ücretinin zarfa 50 YTL eksik ko-
nulduğunu gördü.

Öfkeli bir biçimde yöneticisine gitti ve tüm öfkesiyle bağır-
maya başladı:

“Ücretim 50 YTL eksik çıktı zarftan” dedi. “Böyle bir hatayı ka-
bul edemem. Lütfen hatanızı düzeltin.”

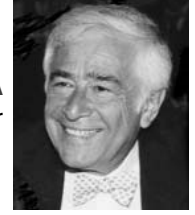
Yönetici hafifçe gülümsedi:

“Peki aynı zarfta geçen ay 100 YTL fazla vardı” dedi. “O za-
man neden sesini çıkartmadın?”

Uğur bir süre düşündükten sonra, yumuşak bir sesle yanıt verdi:

“Benim değişmez kuralımdır” dedi. “Yapılan ilk hatayı her
zaman bağışlarım.” •

HEM NALINA HEM MIHINA
Metin Atamer

SENET

**Genç kız parktaki çay bahçesinde onu bekliyor, bir
bardak çay boğazından geçmiyordu. Bir yudum almış
genç adamı beklemeye koyulmuştu. Uzaktan genç
adamı görünce yüz ifadesini okumaya çalıştı; ama
olmadı. Karışık bir durum olduğunu düşündü.**

Genç kız, nişanlısının
elini sıkı sıkı tutarak
gözlerinin içine baktı.
Söylemeye dili varmı-
yordu; ama içinden bu
arkadaşlığın evlilikle ne zaman
tamamlanacağını düşünmekteydi.
Sonbahar yavaş yavaş kendini
duyumsattırıyor, yağmurun getir-
diği serinlik insanı zaman zaman
ürpertiyordu. Bu mevsim sonu
kesinlikle bir yuva kurmayı dü-
şünmekteydi genç kız; ama nasıl?
Daha genç adamın işi bile yoktu.
“Birin cesaret vermesi gereki-
yor” diye düşündü genç kız... Bir-
kaç hafta iş aramış; fakat bulama-
mıştı genç adam... Sabahları er-
kenden gazete alıyor, iş ilanlarına
tek tek bakıyor, her adrese gide-
rek iş olanağı arıyordu. Hatta İş
ve İşçi Bulma Kurumu'na giderek
form doldurmuş, dilekçesini ver-
diği kızı şirin görünmek için giyi-

mine bile özen göstermişti. Sanki
kentte bulunan tüm iş yerleri bu
evliliğin karşısında sözleşmiş gibi,
çalışma olanağı vermiyorlardı.
Genç adam sıkıldıkça sıkılıyor,
çalınmış kapı bırakmıyordu.

“Ne var sanki iş verseler” diye
düşündü genç adam... Kesinlikle
başarılı olacağına inanmaktaydı.
Genç kızı isterken babasından,
taştan ekmeğini çıkarabileceğini
de söylemişti; ama kimse ona taş
vermeye yanaşmamaktaydı.

Genç adamlar kız, akşamları el
ele tutuşup yollarda yürür, kimi
düşleri birlikte kurarlardı. O gün
yurt dışındaki bir iş için başvur-
muş, onun düşlerini kurmaktay-
dılar. Günler bu yollarda, bu düş-
lerle geçiyor bir türlü iş bulmak
olanaklı olmuyordu. Genç adam
umudunu her gün biraz daha
kaybediyordu. Bir arkadaşının
verdiği adrese iş başvurusu için

ertesini gün gidecekti, bunun için sevinçli bile değildi; çünkü bu senaryoları çok yaşamıştı.

Sabah erkenden kalktı, tıraş oldu, özenle giyindi, aynada kendine şöyle bir baktı. “Beni neden beğenmezler?” diye düşündü. Oysa yaşamında o yaşa değin bireysel birçok başarı kazanmıştı. Sıkılarak genel müdürün odasına gitti. Sekreter bir süre beklemesini söyledi. Genç adam kravatını düzeltti, sekreterin gösterdiği koltuğa oturdu. Bir süre bekledikten sonra telefon çaldı, sekreter “Peki efendim” diyerek ahizeyi yerine koyduktan sonra genç adama içeri girmesini söyledi. Genç adamın kalbi neredeyse duracaktı. Böyle bilinmez bir kapıdan kaçınıcı kez içeri girdiğini düşündü, kapıyı çalarak içeri girdi.

Karşısında asık yüzlü, fakat güven veren bir müdür vardı. Kaşları kalın, kır saçları hafif kıvrıkcık, hatta bıyıkları bile kırılmıştı. Müdür birçok soru sormuş, hepsi hakkında da olumlu yanıt vermişti genç adam... Bir konu kalmıştı, o da, ne ücret istediği... Bu konuda genç adam hiç düşünmemişti, ne takdir edilirse onu kabul edeceğini söyledi. Kısa bir sessizlik oldu. Bu süre genç adama birkaç yüzyıl gibi gelmişti. Müdür biraz tereddüt ettikten sonra “Yarın sabah gel, işe başla” dedi. Genç adam ye-

rinden fırlayıp müdürün boynuna sarılmak istedi; ama kendini frenleyerek, sevincini belli etmeden teşekkür etti ve odadan çıktı. Yolda yürürken “Oldu bu iş” dedi kendi kendine; ama hâlâ inanamıyordu. Nişanlısına konuyu anlatmak için sabırsızlanıyor, onunla buluşacağı yere neredeyse koşar adımlarla gidiyordu.

Genç kız parktaki çay bahçesinde onu bekliyor, bir bardak çay boğazından geçmiyordu. Bir yudum almış genç adamı beklemeye koyulmuştu. Uzaktan genç adamı görünce yüz ifadesini okumaya çalıştı; ama olmadı. Karışık bir durum olduğunu düşündü. Genç adam masanın yanına geldi, sandalyeye düşercesine oturdu. Bir türlü inanmadığı işe alınışının öyküsünü anlatmaya başladı. “Artık evliliğin kurulmasına başka bir engel kalmadı” diye düşündü genç kız...

Bir çatı katı tuttular, ilk önce badana ve boyasını yaptırıldılar. Ev çok hor kullanılmıştı; ama tam istedikleri gibi küçük bir evdi. Artık bir maaşı vardı genç adamın, bu nedenle evi döşemeye başladılar. Genç adam, arkadaşlarından borç alarak harcamaları karşılamaya çalışıyordu. Bir mobilyacıya gittiler. Koltuk beğenip minderlerini yaptırmak için çok ucuz kumaş seçtiler. Mağaza sahibine bir miktar peşinat verdiler. Ka-

lan bölümünü de senet yaptılar.

Tam mağazadan ayrılırken genç kızın gözüne iki küçük ve bir büyük sehpa ilişti. Biraz durakladılar, genç adamın cebinde onları alacak parası kalmamıştı. İkisi birbirine baktı, gözleri çok şey söyledi genç adamın... Genç kız mağaza sahibinden bu sehparların fiyatını sordu. Aldıkları yanıttan sonra bir süre daha düşündüler, bunları alamayacaklarını anladılar. Tam mağazadan çıkarken mağazanın sahibi “Bir dakika, bu takımı beğendiniz mi?” diye sordu. Beğendiklerini söyledi

genç kız, “Ama bunu ödeyecek paramız yok” dedi.

Mobilyacı, “Alın bunları borcunuz bittikten sonra ödersiniz” dedi. Yeniden senet yapmak için atıldı genç adam, eline kalemi alarak...

“Yok, senede gerek yok” dedi mobilyacı... “Ödeyemezseniz de benim armağanım olsun.”

Mağazadan çıkarken genç adam, bu buruk mutluluğun verdiği gözlerindeki nemi sildi, yutkunamıyor, sanki boğazına bir şey düğümlemiş öyle duruyordu. •

MetinAtamer@butundunya.com.tr

Bir sabah kalbinde şiddetli bir ağrıya uyanan kadın için eşi, aile doktorları olan yaşlı doktoru çağırırdı. Hastanın odasına girdikten 10 dakika sonra dışarı çıkan doktor, adamdan önce bir çekiç, sonra da pense ve tornavida istedi. Doktorun isteklerini şaşkınlıkla yerine getiren adam sonunda dayanamadı ve doktora sordu:

“Eşime ne yapıyorsunuz?”

Doktor bu soruyu “Henüz hiçbir şey” diye yanıtladı. “Yalnızca çantamı açmaya çalışıyorum.” •

Bir ilköğretim okulunun ikinci sınıfında öğretmen, öğrencilerine sordu:

“Söyleyin bakalım” dedi. “Konserlerde neden sessiz oturmalıyız?”

Öğrencilerden biri atılarak yanıt verdi:

“Çünkü uyuyanları uyandırmamalıyız...” •

“Sudoku”nun Yanıtları

7	2	5	9	8	6	1	3	4	7	3	2	1	5	4	8	6	9
1	8	6	3	4	5	7	9	2	8	5	4	6	9	7	2	3	1
3	4	9	7	1	2	8	5	6	1	9	6	8	3	2	7	5	4
8	9	7	1	6	3	4	2	5	6	8	1	2	7	9	5	4	3
2	6	3	4	5	7	9	8	1	4	7	9	3	8	5	6	1	2
5	1	4	8	2	9	6	7	3	5	2	3	4	1	6	9	7	8
4	7	1	5	3	8	2	6	9	2	6	5	9	4	1	3	8	7
6	3	8	2	9	1	5	4	7	3	4	7	5	2	8	1	9	6
9	5	2	6	7	4	3	1	8	9	1	8	7	6	3	4	2	5

Kolay

Zor

GEZDİKÇE GÖRDÜKÇE
izlen Şen

İstanbul'a hem yakın
hem uzak bir ada:

BÜYÜKADA

Bizans döneminde gözden düşen saraylıların, prenslerin gönderildiği bir sürgün yeri olan Büyükada şimdi İstanbul'un her mevsim gidebilecek huzur veren bir köşesi, İstanbul'a hem çok yakın, hem de çok uzak gibi... Bostancı'dan kısa sürede ulaşılan Büyükada, kentin dışındaymışçasına gürültüden uzak, ağaçlar ve çiçeklerle süslü, otomobillerdense bisikletleri ve faytonları yeğlemiş bir ada...

Sabah saatlerinde bindiğimiz, denizi bembeyaz köpürten vapur, düdüğünü çalarak yanaşıyor Büyükada'nın çinilerle süslü tarihi iskelesine... Marmara Denizi'ne serpiştirilmiş dokuz adadan en büyüğü olan bu adaya yaz gününde heyecanla ilk adımı atanlar piknik yapmaya gelenler oluyor, onları adadaki evinin yolunu tutanlar ve adaya gezmeye gelenler izliyor. Ben de bu kalabalığın arasına karışarak saat kulesinin olduğu meydandan geçiyorum, bisiklet kiralayanlar buradan bisikletlerine binip ayrılıyor bizden... Fayton durağına yürüyenlerse bindikleri faytonun ritmik nal sesleriyle birlikte uzaklaşıyorlar. Bir faytonun peşinden iki tarafı pembe ve beyaz zakkumlarla çevrili caddeye yürümeye başlıyorum. Bahçe içindeki beyaz boyalı köşkler, içlerinde kimse yaşamıyormuş gibi sessiz... Kaldırımın kenarında, bir evin gölgesine sokulmuş, ölümü bekler gibi kıpırtısız duran bir martının yanından geçiyorum. "Vapurdan simit atarken sa-

bah çıgllklarını duyduğum martılar onun için mi ağlıyorlardı?” diye düşünüyorum içimden...

Yanımdan bir fayton daha geçiyor, onu izlemek küçük bir meydana çıkarıyor beni bu kez... Agopyan Köşkü olarak bilinen 4 katlı, bembeyaz, bir zamanlar otel olarak da kullanılan 22 odalı köşkün önünden bir faytona biniyorum. Caddedeki köşkler, bahçeler, çiçekler arasından geçerken bir filmin içine giriyorum sanki...

1846'daki ilk vapur seferiyle buraya gelmişim gibi... Dönemin mimari biçimleriyle özenle yapılmış evler yeni yapılmış sanki... Önünden geçtiğim bahçede bir kız çocuğu Rumca şarkı söylüyor; Ankara tiyatrosu sanatçılarının burada kantolar, düettolar sergileyeceği haberi bir ilan biçiminde

asılmış duruyor, kır gazinolarından akordeon, mandolin, gitarlar eşliğinde şarkılar duyuluyor, insanların neşeyle dans ettiklerini görüyorum. Şakir Paşa Konağı'nın önünden geçerken bir ağlama sesi karışıyor at arabasının sesine, “Aşkla yaşadım, ne yarattım sa aşkla ve sevgiyle yarattım” diyen sanatçı Aliye Berger, vapura yetişmeye çalışırken kalp krizi geçirerek kaybettiği eşi Kari Berger için ağlıyor. Sonra bir kalabalığın arasında buluyorum kendimi, Adalılar Anadolu Kulübü'ndeki bir baloya gelen Atatürk'ü alkışlıyorlar, ben de alkışlayarak karışıyorum onların arasına... Nal sesleri yavaşladıkça bugüne dönüyor, Lunapark Meydanı'nda faytondan iniyorum.

Meydandaki bir köşede yan yana dizilmiş eşekler çocuklara meydanda tur attırmayı ya da 202 metreyle adanın en yüksek tepesi

olan Yüce Tepe'deki Ayios Yeorgios'a gidenleri tepeye çıkarmayı bekliyor. Eşeklerin yardımını almadan çam ağaçları arasındaki toprak yoldan tepeye yürümeye başlıyoruz. 23 Nisan ve 24 Eylül'de tepedeki kiliseye çıkarak, dileklerinin gerçekleşeceğini düşünerek buraya gelenlerin; iş, eş, ev, para, bebek gibi umutlarla çevredeki ağaçlara bağladıkları bezler, kurdeleler, kağıt peçeteler ve artık kurumuş ıslak mendiller arasından yürüyoruz. Yolun kenarındaki banka dinlenmek üzere oturduğumda, umut bağlanan bu ağaçların da bir gün bu bezlerden, peçetelerden kurtulmayı umut ediyor olabileceklerini düşünüyorum. Buradan bakıldığında adanın kuzeyindeki İsa Tepesi ve bu tepedeki Hristos Manastırı ile yetimhane binası da görülüyor.

1898'de bir Fransız şirketi tarafından otel olarak yapılan; ama

izin alınmadığı için hiçbir zaman otel olarak işletilemeyen bu binanın Avrupa'nın birinci, dünyanın da en büyük ikinci ahşap binası olduğu söyleniyor.

Bir Rum aile tarafından satın alınıp patrikhaneye bağlandıktan sonra bir süre yetim Rum çocukları için okul olarak kullanılan ve 35 yıldır boş duran bina yanındaki Hristos Manastırı ile birlikte yemyeşil ormanın içine gömülmüş gibi duruyor.

Yüce Tepe'nin tepesine ulaştığımda, oradaki kır lokantasında Marmara Denizi, Sedef Adası ve İstanbul manzarasına karşı yemek yerken serçeler de tahta masamızdaki ekmek kırıntılarını yiyerek bize eşlik ediyor. “Hristiyan”, “Müslüman” demeden herkesin ziyaret ettiği kiliseyi gezdikten sonra aşağı yürüyerek Lunapark Meydanı'nı

geçip çam ormanları arasından geçen Âşıklar Yolu'nu izliyorum.

Yanımdan faytonlar, bisikletler, eşekler geçerken piknik yapanların olduğu Dil Burnu'na geliyorum. Dil Burnu'nun yanında bir zamanlar burayı bulup iş kuran kahveci Yorgo'nun adı nedeniyle Yorgulu denilen ve sonra Yörük Ali adını alan plajda denize giriliyor.

Nizam Caddesi'ndeki köşkler arasından yürürken kimi evlerin yalnız görünümü hüznendiriyor beni... Kimi evler, köşkler, içinde yaşayan aileler, bahçesinde oynayan çocuklarla, parmaklıklarından dışarı sarkan mimozalarıyla çok neşeli görünürken, kimileri de dantel gibi demir kapılarının ardında, kapalı panjurlarıyla, sessizlik içinde bahçelerindeki birkaç çiçekle avunuyor gibiler. 1929-1933 yılları arasında İstanbul'da sürgündeyken Büyükkada'da kalan Troçki'nin eşi ve oğlu ile yaşadığı köşkün önünden geçerken, buradan ayrılırken yazdığı mektuptan bir tümce geliyor aklıma:

"Prinkipo (Büyükkada) sükünetin ve unutmanın adası..."

Şimdi Adalar Kaymakamlığı olan Hacıpulos Köşkü'nün bahçesinde dinlenirken, bu köşkların unutulmuş öykülerini, Reşat Nuri Güntekin ve adanın renklerini resimlerine taşıyan Fahr El Nissa Zeid'in burada günlerini nasıl geçirdiğini merak ediyorum.

Mor salkımlar, manolya ağaçları ve zakkumlar arasından yürüyerek sahile yaklaşıyorum, Anadolu Kulübü ve 1911'den buyana otel olarak kullanılan görkemli yapıyla dikkat çeken Splendid Oteli'nin önünden geçerek iskeleye doğru ilerliyorum. Altı kilise, dört cami ve bir sinagogu buluşturan bu hoşgörülü ada, yalnızca kalmaya gelenlere değil, gününbirlik gezmeye gelenlere de pek çok seçenek sunuyor. Naki Bey, Kumsal, Prens ve Yörük Ali Plajlarında yüzme, çam ormanları arasında yürümek, faytonlarla Büyük Tur ya da Küçük Tur olarak adayı gezmek, Çankaya Caddesi'ndeki Turing Kültür Evi'nin bahçesinde oturmak, iskelenin yanına kıyı boyunca dizilmiş balık lokantalarında yemek yemek bu seçeneklerden kimileri...

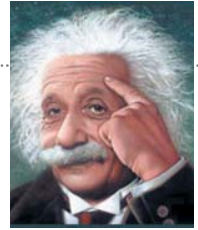
Günün sonunda adayı arkamda bırakıp denizin kokusunu içime çekerek vapurla İstanbul'a doğru yol alırken Büyükkada'da yaşayan bir şairin, Atal Behramoğlu'nun dizelerini anımsıyorum:

"Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var / Yaşadım mı büyük yaşayacaksın, ırmaklara, göğe, bütün evrene karışırcaşıma / Çünkü ömür dediğimiz şey, hayata sunulmuş bir armağandır. / Ve hayat, sunulmuş bir armağandır insana."•

IzlenSen@butundunya.com.tr

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

Özüm Larçın

- 1 Piyano çalmaya 4 yaşında başlayan ve ilk senfonisini 17 yaşında besteleyen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Beethoven
 - b) Mozart
 - c) Bizet
 - ç) Vivaldi
- 2 Arap aylarından Muharrem'in 10'uncu gününün adı nedir?
 - a) Zerde
 - b) Aşure
 - c) Künefe
 - ç) Muhallebi
- 3 Osmanlı ordusunun seferlerine katılıp şiirlerinde etkisine yer veren halk ozanı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Kul Mehmet
 - b) Gevheri
 - c) Kul Mustafa
 - ç) Âşık Ömer
- 4 Kulak kaç bölümdür?
 - a) 1
 - b) 2
 - c) 3
 - ç) 4
- 5 Bestelendiği aletin adıyla birlikte anılan müzik parçası aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Konçerto
 - b) Senfoni
 - c) Opera
 - ç) Operet
- 6 Mimar, mühendis ve tanınmış bir tarihi roman yazarı olan kişi kimdir?
 - a) Reşat Nuri Güntekin
 - b) Ömer Seyfeddin
 - c) Abdullah Ziya Kozanoğlu
 - ç) Hüseyin Rahmi Gürpınar
- 7 Şiirle müziği biraraya getiren en yaygın nazım biçimi aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Aruz
 - b) Hece
 - c) Koşma
 - ç) Marş
- 8 Boksla birlikte yapılan güreşe ne ad verilir?
 - a) Serbest
 - b) Pankreas
 - c) Judo
 - ç) Grekoromen
- 9 Osmanlı mimarlarından Kasım Ağa'nın en ünlü yapıtı aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) Yeni Cami
 - b) Valide Cami
 - c) Süleymaniye Cami
 - ç) Fatih Cami

10 Karagöz'de "suret" ya da "tasvir" denilen biçimler hangi hayvanın derisinden yapılır?

- a) Camız
- b) İnek
- c) Öküz
- ç) Deve

11 Niğbolu Haçlı Seferi'nde Yıldırım Bayezit'e tutsak düşen ve fidye karşılığı serbest bırakılan komutan kimdir?

- a) Kral Arthur
- b) Korkusuz Jean
- c) Kral François I.
- ç) Kral George VI.

12 Dellâlzâde İsmail Efendi hangi tür yapıtlarıyla ünlüdür?

- a) Besteler
- b) Divan şiirleri
- c) Hatlar
- ç) Çiniler

13 "Tepegöz", "Bamsı Beyrek", "Deli Dumrul" öyküleriyle ünlü olan yapıt hangisidir?

- a) Saltukname
- b) Cengizname
- c) Dede Korkut
- ç) Göç Destanı

14 Ünlü ressam Eugene Delacroix'in milliyeti nedir?

- a) İngiliz
- b) Fransız

- c) Alman
- ç) Rus

15 Kurutulmuş sapsarıyla şapka, sepet, iskemlenin oturulacak yeri örülen bitki aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Arpa
- b) Buğday
- c) Kamış
- ç) Çavdar

16 Beyin kaç kat zarla korunur?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- ç) 4

17 Beygüçünün 1 saniyede 1 metre yüksekliğe çıkardığı cisim kaç kilodur?

- a) 25
- b) 50
- c) 75
- ç) 100

18 Beyaz eti için avlanan eklemcüklerin kabuklular sınıfından olan hayvan aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Midye
- b) Salyangoz
- c) Istakoz,
- ç) Ahtapot

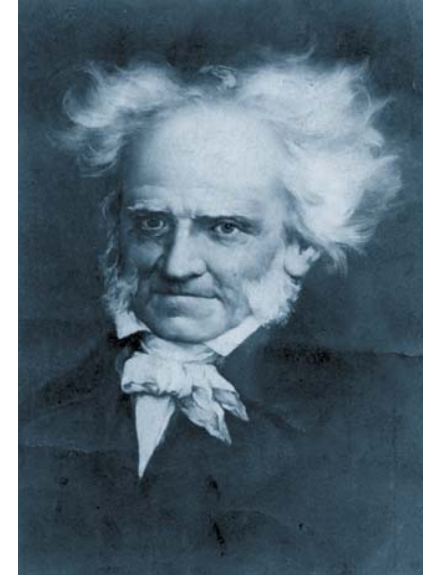
Yanıtlar 108'inci sayfamızdadır.

Okurumuzdan Bütün Dünya'ya Mektup var

YAZAN: ECE SARAÇOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Felsefe Bölümü'nde okuyan bir öğrenciyim. Bir felsefe öğrencisi olarak, ülkemizin felsefi görüş ve sorgulayıcılığından çok uzak kaldığını düşünüyorum. Paranın egemenliği altına girdiğimiz bu çağda, düşünmenin ve felsefe yapmanın eksikliğini ne yazık ki duyumsar gibiyim. Haziran 2008 sayınızda, '1001 Güzel Söz' bölümünde yer verdiğiniz ünlü felsefeci Schopenhauer'ın dediği gibi hayatımızdakilerin değerini bilmez olduk, eksiklere ise her zaman hırsla yaklaşır hale geldik. Gerek yazarlık hakkındaki görüşleri olsun, gerekse felsefi yaklaşımları olsun, kitaplarını okumaktan zevk aldığım Schopenhauer, bu görüşlerine karşılık aklıma 'Üniversiteler ve Felsefe' adlı kitabının arka kapak yazısını getirdi. Bu yazıyı tüm Bütün Dünya okurlarına ulaştırmak istiyorum:

'Üniversiteyi kuran felsefe bugün üniversitenin neresinde? Bir zamanlar üniversitenin kapısından neyin içeri alınıp neyin alınmayacağına karar veren felsefe bugün içeri alınmak için kimlerin kapısında bekliyor? Kendisine zoraki tahsis edilen ve pek kimsenin

Arthur Schopenhauer

itibar etmediği izbe köşede felsefe sevdalılarına felsefe adı altında ne sunuluyor? Henüz var olmayan ve hedefine henüz erişmemiş, onun yolunu dahi kesin bilmeyen bilgi dalı –hatta bizzat olabilirliği hâlâ tartışma konusu olan, dolayısıyla karşılaştığı her engelde her seferinde dönüp varlığını sorgulama ihtiyacı duyan bir bilgi dalı bugün orada nasıl katlaşıp donmuştur? Ama aynı zamanda bütün bilimlerin temelinde yer alması ve bu yüzden en başta ulaşılması gereken, bilimden bilgiden öte bir

şey olan felsefenin yerini bugün ne almıştır?..’

Bu yazı aslında felsefe profili adına çizilmiş bir tablodur. Yazının ilk cümlesinde dediği gibi üniversiteyi kuran felsefe bugün üniversitenin neresinde? Artık gerçeğin farkına varmamız gerektiğini düşünüyorum, felsefenin de hakkı olan koltukta oturtulmasını da her felsefecinin istediği gibi ben de istiyorum.

Bu yararlı dergiyi biz okurlarla buluşturduğu için tüm Bütün Dünya ekibine teşekkürlerimi gönderiyorum. Saygılarımla.”•

Genç bir şair, Lamartine'den şiirlerini okuyup, değerlendirmesini istemişti. Lamartine, şairi evine davet etti, şiirlerini gözden geçirdi ve oldukça iyi buldu. Lamartine, hava çok soğuk olmasına karşın şairin çok az giyinmiş olduğunun ayırdına vardı. Ona bir miktar para vererek şiirlerini satın aldı. Şair sevinç içinde teşekkür ederek dışarı çıkarken, Lamartine arkasından seslendi:

“Paltonuzu burada unutupyorsunuz.”

Genç şair, şaşkınlıkla “Benim paltom yok ki...” dedi.

Şiddetli kış ortalığı sarmıştı. Lamartine, yumuşak bir sesle “Benim paltomu anı olarak saklamak lütfunda bulunmaz mısınız?” dedi.

Şairin gözleri yaşarmıştı. Teşekkür ederek paltoyu giydi. •

İşveren, yaptığı görüşmenin sonunda, işe yeni aldığı işçisine bir uyarıda bulunmak istedi:

“Lütfen” dedi. “Size ne kadar ücret verdiğimizi, öteki işçilere söylemeyiniz.”

İşçinin bu uyarı karşısında yanıtı hazırda:

“Merak etmeyin efendim” dedi. “Ben de en az sizin kadar utanıyorum ücretimden!..”•

UNUTAMADIĞIM ANIM
Mustafa Oktay

O Benim Can Dostumdur

Mehmet Mutlu, insan olarak da, fikir adamı olarak da, kendisini tanıma ve de anlama olanağı olanların yaşamında bir ışık, bir mücevher gibi parıldamaya devam ediyor. O benim can dostumdur.

Uzun ayrılık yıllarından sonra o akşam birlikte olmanın tadını çıkarıyorduk. Hava ne kadar soğuk olsa da kavuşmanın verdiği sevinç içimizi anlatılmaz derecede ısıtmıştı. Çocuklar da uyumuş oldukları için ne duyumsuyor ne duyuyorsak, fütursuz, ona göre davranıyorduk. Yüzdeki gülen ve ağlayan kasların aynı olması o gece işimizi çok kolaylaştırıyordu. Ağlamak gerekirse hiç kendimizi kasmıyor, gülmek gerekirse katlıyorduk.

Mehmet 22 yıldır söyleyemediğini ve benim o güne değin bilmediğimi söyleyince, ağlamak da

yetmedi, gülmek de... “Böyle bir can dostum var” diye hep gururlanmış ve onunla kendimi yücelmiş duyumsardım. Anlatacağım öykü yokluk içerisinde bile dostlukları adına ekmeğinden vazgeçebilecek denli erdemli, değerli ve yiğit insanların aramızda yaşadığının canlı kanıtıdır.

Mehmet Mutlu'yla dostluğumuz, 1967 yılında Elazığ Mezra Ortaokulu 1'inci sınıfında başlamıştı. Yalnızca müziğe çok yatkın ve sesi güzel değildi onun, fen, matematik, tarih ve aklınıza gelecek her konuda çok başarılıydı. Okul birincisi, herkesin arkadaşı, dostu, akıl hocası bir

öğrenciydi. Mehmet o günlerde bile günde iki gazete okurdu. Gazeteleri de akşamları bakkalın satamadıklarından ya da okunmuşlardan edinirdi.

B abası rahmetli Veli Amca, zamanında ülkede motorlu taşıt yok denecek denli azken kamyonlarıyla taşıma müteahhitiği yapmış, varlık içerisindeyken yokluğa düşmüş; ama her haliyle, insan sevgisiyle, görmüş yaşamışlığıyla, otoriter, o derece de sevecen bir insandı. Veli Amca'nın, Mehmet'in okuma aşkına yanıt verebilecek maddi olanağı yoktu; ama –nasıl başarmıştı bilemem– Mehmet o zaman bile küçük bir odayı dolduracak kitaplarla sahipti. Yıl 1967, yer Elazığ...

Ben de belki “Ortalamanın üzerinde bir öğrenciydim” diyebilirim, hatta fen derslerim iyiydi; fakat okumayı ve sosyal dersleri hiç sevmezdim. Bu arada ilkokuldan getirdiğim idealim askeri liseye gitmek ve subay olmaktı. Mehmet'le sınıf arkadaşlığımızın başladığı ilk günlerde bu düşünceyi, ona da aşılıştım doğrusu... Birbirimizi o denli çok seviyorduk ki, “İçtiğimiz su ayrı gitmiyordu” denebilir.

Ortaokul yıllarında gecemiz gündüzümüz birlikte geçiyor, birlikte Kuleli Askeri Lisesi'ne gitme düşleri kuruyorduk. Son sınıfın ikinci döneminden itibaren her gün uzun yollar yürüye-

rek gittiğim askerlik şubesine başvuru formları geldiğinde iki tane aldım. Zarfların içindeki evrakları her ikimiz için de doldurdum, tamamladım. Geriye yalnızca babalarımızın ve mahalle muhtarlarının imzalaması gibi ayrıntılar kalmıştı.

Planımız başvuru zarflarını birbirine iliştiyerek göndermek ve Ankara'da olanaklıysa aynı yerde, aynı zamanda sınava girmekti. Bu konuda da Mehmet'le çok önceleri anlaşmıştık. Ankara'da halamlarda birlikte kalacak, birlikte sınava girip birlikte Elazığ'a dönecektik.

Kısa sürede evraklarımı tamamlamıştım. Günler geçmesine karşın Mehmet bir türlü sınav evraklarını imzalayıp postaya vermek için geri getirmiyordu. Her gün farklı bir bahane buluyordu. Bu arada son başvuru tarihi de yaklaşıyordu. Neredeyse süre sona erecekken, artık içimde bir kuşku uyanmaya başlamıştı.

“Mehmet herhalde sınavda kendisinden yararlanacağını düşünüyor, bu nedenle evrakları benimle birlikte postaya vermek istemiyor. Galiba benim göndermemi bekliyor ve sonra kendisi ayrı başvurup sınava da ayrı girmeyi düşünüyor” diye düşündüm. Öyle ya, Mehmet okulun birincisiydi ve benim sınavda kendisinden

yararlanmayı planladığımı sanması normaldi. Kuşkumun ve biraz da kırılmalılığımın etkisinde kalarak evraklarımı postaya verdim.

Mehmet evraklarını göndermedi. Ben sınavı yedekten de olsa kazandım, biraz sevinç, biraz Mehmet'ten ayrılığın hüznüyle Kuleli'ye gittim. Doğrusunu söylemek gerekirse, o geceye değin her seferinde ayrılığımızın nedeni olarak Mehmet'i sınava girmediğini için suçlamıştım. O ise o hiçbir uygun gerekçe göstermemiş, sudan nedenler ileri sürmüştü ya da benim ısrarlı sorgulamalarımı geçiştirmişti.

O gece 1992

yılı'nın Şubat ayıydı, gününü anımsamıyorum. Mehmet Samsun Karayolları'nda makine mühendisi, ben de artık kurmay kıdemli binbaşyıldım. Mehmet üniversite sınavında aldığı puanla Türkiye'nin istediği okulunda okuyabilirdi; ama o Elazığ'da ve ailesine daha az yük olacak ve de erkenden yaşama atılacak en kısa yolu seçmişti. Sonra biri doktor olmak üzere kardeşlerinin öğrenimlerini tamamlamalarını sağlamış kendisi

de bu arada yüksek lisans gibi olanakları göz ardı etmişti.

Ayrılık başladıktan sonra her mektup, her buluşma bir tufandı sanki gönüllerimizde... O gece başlangıçta belirttiğim duygu selinin içerisinde ve geç saatlerde Mehmet'e son sitemimi dile getirirken Mehmet, “Mustafa sana bir şey açıklayacağım; ama bana kırılmayacağına ve bana bundan sonra sitem etmeyeceğine söz verir misin?” dedi. Bu tümceyi

sonunu dinlemeden kavramak olanaklı değildi. Doğal olarak “Buyur, tabii” dedim.

“Mustafa'cağım, Kuleli sınavına birlikte gitmeye karar vermiştik. Ama o sınavın kolay olmadığını sen de biliyordun.

Doğrusunu

söylemek gerekirse ben sınavı kazanacağımdan emindim. Sendense o derecede emin olamazdım. Sonra düşündüm de... O okula gitmeyi benden çok sen istiyordun; fakat düşünsene birlikte sınava girsek ve o sınavı sen kazanamazsan, seni geride bırakıp da gidemezdim. Gitsem de gitmesem de çok derin bir hüsrana yaşardın o zaman sen... Hem ikimiz de bugünden daha fazla üzülmez miydik? Şimdi... Sen ka-

*Mehmet gibi
daha birçok can
dostları yaşıyordur
aramızda... Az sayıda
da olsalar böylesine
yüce düşüncelere
sahip insanlarla aynı
havayı solumaktan
gurur duyarım.*

zandın ve gittin. Hem böylesi her ikimiz için de daha iyi oldu sanıyorum. Bu güne değin de kırılırsın diye bu düşüncemi sana açıklayamadım. Lütfen bundan sonra beni daha fazla suçlama, olur mu?” dedi.

Soluğum kesiliyor sandım. Daha da yoğun gözyaşlarına, hıçkırıklara boğulmuştuk hepimiz... Eşlerimiz bizden daha çok ağlıyordu. Bir insanın, o yaşta bir çocuğun, arkadaşlığı adına, dostluğu adına bunu düşünebilmesi ve uygulayabilmesi kolay açıklanabilecek bir durum değildi. Bu iyilik, ahlak, erdem ve insanlık örneğinin üzerimde yarattığı etkiyi hiçbir zaman anlatamam. Zaman geçtikçe kavradım ki, Mehmet daha nice erdemlerini çevresindeki insanlarla, dostlarıyla, hatta kendini hiç tanımayanlarla bile paylaşıyor. Eminim

Mehmet gibi daha birçok can dostları yaşıyordur aramızda... Az sayıda da olsalar böylesine yüce düşüncelere sahip insanlarla aynı havayı solumaktan gurur duyuyorum. Kimi zaman da onlar gibi olamadığım için, kapıldığım aşırı isteklerimden, yenildiğim hırslarımdan dolayı, insan olabilmeye yolda onların yanında yaya kaldığımdan utanır, üzüldüm.

Merak edenler için söyleyeyim, Mehmet birkaç yıl önce karayollarından emekli oldu, özel bir şirkette çalışmaya devam ediyor, güzel ut çalıyor. İnanılmaz derecede okuyor, insan olarak da, fikir adamı olarak da, kendisini tanıma ve de anlama olanağı olanların yaşamında bir ışık, bir mücevher gibi parıldamaya devam ediyor. Dilerim, kısa zaman içerisinde biriktirdiklerini yazmaya başlayacak. Bizler de keyifle okuyacağız. O benim can dostumdur. •

Öğretmen hayat bilgisi dersinde bulutların yeryüzündeki suların bubarlaşmasından oluştuğunu uzun uzun anlattıktan sonra ön sıralarda oturan öğrencilerden birine bir soru sordu:

“Söyle bakalım oğlum” dedi. “Kara bulutlar neden olur?” Çocuk düşündü, yutkundu; fakat bir şey diyemedi. Arka sıralarda oturan küçük kız bu soruya atılarak şu yanıtı verdi: “Kirlili sulardan olur öğretmenim!..” •

“Bilginizi Denetleyin”in Yanıtları...

- 1) Bizet •2) Aşure •3) Kul Mustafa •4) 3 •5) Konçerto •6) Abdullah Ziya Kozanoğlu •7) Koşma •8) Pankreas •9) Yeni Cami •10) Deve •11) Korkusuz Jean •12) Besteler •13) Dede Korkut •14) Fransız •15) Çavdar •16) 3 •17) 75 •18) Istakoz •

ÇOCUK BÜYÜKLER, BÜYÜK ÇOCUKLAR İÇİN

Ali Murat Erkorkmaz

Bir takvim masalı

Evimin penceresi Moda kıyılarından Kalamış'a bakar. Hani şu “bir tatlı huzur almaya gelinen” Kalamış'a... Önündeki yelken direkleri senfonisini aşamadığı için artık bakışlarım kıyıya ulaşmıyor. Yelkenlere de bayılırım; ama Kalamış'ın da göz göre göre göze görünmez oluşu içimi biraz bulandırıyor doğrusu... Büyüyük bir şans eseri takvim makinemi yeni bitirmişim, ilk denemeyi Kalamış'ın kumlarına yapmaya karar verdim.

Kedimin, köpeğimin ve pağanımın da desteğiyle makineye yerleştim ve önce özenle “K” harfini, ardından da sırasıyla ötekileri tuşladım. Bir vınlama, bir inleme ve patır kütür seslerden sonra kulağıma şafur şafur su sesleri gelmeye başladı. Sağa

baktığımda, yandan çarklı bir vapurun yanaşmakta olduğunu görüp küçük sandalımı iskelenin altındaki köprümsü açıklıklara yönlendirdim. Bu açıklıklar çok ünlüydü. İskelenin altından geçerken kafanızı eğmezseniz başınızı iskeleye değil ama başınıza iskele çarpabilirdi. Ayrıca sandal, Moda kayıkçıları Ahmet ve Osman Tanyaş'lardan kiralandığı için boyasını çizmemek gerekirdi; çünkü Tanyaş'lar sandallarına çiçek gibi bakarlardı. İskelenin sağındaki kumsalı bir gözden geçirdim. Birkaç şarap şişesi ve bol miktarda midye kabuğu arasında güneşlenen gençler gözüme çarptı. Bunların çoğu, Kalamış Yelken Kulübü tayfasıydı. Kuma baştan kara etmiş bir “Pirate” ve birkaç “Snipe”tan başka yarış teknesi yoktu ortada. Zarif kırsaklar gibi yüksek yüksek bakan “Dragon”lar kulübün bahçesinden dışarı çıkmamışlar-

dı. Kırmızı bir “Dragon” için pazarlık ettim; ama 200 lira benim veremeyeceğim bir bedeldi ve alamadım. Sandalıma geri dönüp Kurbağalıdere’ye doğru yöneldim.

Sadık Ağabey’in bel-den aşağısı yoktu. Rulman tekerlekli, dört köşe kesilmiş bir tahta üzerinde oturur, ellerine geçirdiği takun-

yamsı tahtalarla kendini sağa sola götürürdü. Kayık onarır, yapar, satardı. Pek gülmezdi. İnanılmaz kalınlıkta kolları ve Herkül’ü bile kıskandıracak kol kasları vardı. Onun da elinde satılık yelken olmadığını öğrenip Moda’ya geri dönmeye karar verdim.

İlkbaharın bitişiyle “Keyfim” yerine geliverdi. Bu teknenin sahibi kimdi bilemiyorum; ama mayıs başında gelir, Moda Bur-

nu’na demirlerdi teknesini... Tam bizim evin önüne... Aradan birkaç hafta geçer geçmez de Peter Ustinov arzı endam ediverirdi. Onun teknesi daha büyük ve daha görkemliydi. Rus asıllı bu ünlü tiyatro sanatçısı, yönetmen, yazar, falan filanı herkes pek bilmezdi. Oysa ben onun “Romanof ve Juliet” adlı ünlü yapıtını tiyatrodaki seyrettiğimimde hayran kalmıştım. Adamın bir dünya vatandaşı olduğunu düşünüp dünyada gidecek onca yer varken neden Moda’ya demir attığına anlam veremiyordum. İleride de Moda varken onca insanın neden başka yerlere sürüklendiğine anlam veremeyeceğim.

Peter Ustinov’dan izin alıp yelkenlisine tırmandım. Elimdeki “Kodak” marka kutu biçimindeki fotoğraf makinesiyle fotoğraflarını çektim. Hızla kıyıya dönüp Osman’ların çatı arasına koştum. Kadıköy Çarşısı’nın içindeki Foto Ok’tan aldığım bayat ilaçlar ve eskimiş kartlar işte böyle günler içindi. Birlikte filmi yıkayıp bir de kontak baskı aldık. Amacımız fotoğrafı adama satmak, böylece profesyonel fotoğrafçılık yaşamımıza ilk adımımızı atmaktı. Yaşımız 12 gibi olduğundan para istemeyip resimleri armağan ettik ve amatör kaldık. Osman’ın ileriki yıllarda Ürdün’e gidip kraliyet fotoğrafçısı olacağını düşünümde görsem inanmam.

Denizin üstü sandal dolu... Hani “İğne atsan yere değmez” sözü vardır ya, bu da onun suya değmez çeşitlemesine iyi bir örnek... Sandaldan sandala atlayarak koyun öteki yakasına ıslanmadan geçebilirim. Herkes ıstakoz örneği kıpkırmızı, dalıyor çıkıyor, keyifli kahkahalar suya karışıyor. Arada yanaşan karpuz sandalından karpuz, sandviç ve tost sandalından çeşitli yiyecekler alıyoruz. Ortasında kazan kaynayan mısır sandallarının kokusu beşyüz metreden burnuma doluyor. Hormonsuz sütlü mısırlar çocukların okul harçlıklarıyla bile rahat rahat alınabiliyor.

Bir de raftlar var. Moda Deniz Kulübü’nün mavi raftı dışında, sandallarla yanaşıp bağlanıp bir şeyler yiyebileceğiniz bu küçük deniz evleri daha çok Moda Plajı civarına yerleşmişler. Kışın nereye gittikleri pek bilinmiyor; ama yaz gelince pıtırdağ gibi sarıyorlar denizin üstünü... Hijyenlikten nasibini almamış bu duba üstü mekanlarda köfte ekme, sosisli sanviç gibi yiyecekler ve soğuk içecek bulunuyor.

Raftlara yaklaşmak plaja yaklaşmak demek ve bu bir yerden sonra tehlike oluşturur; çünkü plajın sağ tarafında yer alan “Kadınlar Hamamı” adlı bölümü koruyan bir zebellah

var. Sandalı içinde, elinde koca sopasıyla devriye gezen kocaman bir adam gençlere göz açtırmıyor. Çevresi tahta perdeyle kapalı olan Kadınlar Hamamı, çağdışı görünümü ve tutucu yaklaşımıyla bize, tipik bir “Osmanlı mirası” olarak görünüyor.

Oysa plajı işleten Bahattin Amca’mız biraz aksi; ama çok çağdaş bir adam. Bizim Osman’ın babası... Plajdan sürekli müzik yayını geliyor. “Bir şarkısın sen, ömür boyu sürecek” ya da “And

Çizimler: Ali Murat Erkorkmaz

Then I’m, Not Not, Not Responsible” ezgileri arada bir kesiliyor ve “Paramızı ve kıymetli eşyalarınızı emanet dairesine teslim ediniz. Emanet dairesine teslim edilmeyen ve zayı olan eşyalardan müdüriyetimiz hiçbir biçimde mesuliyet kabul etmeyecektir. Emanet dairesi plaj girişinin sağ tarafındadır”, ve ardından “Bir şarkısın seen, ömür boyu sürecek”... Bu sesler hiç durmuyor. Dönüp dönüp tekrar ediyor.

S andalı Tanyaş'lara geri verip Koço'ya giriyorum. Meyhane-nin arka bahçesinde annem bana ve kardeşlerime elindeki dergiden bir şeyler okuyor. Yerdeki gazoz kapaklarını toplamak daha cazip... Eee, ne de olsa altı yaşındayım. Üçümüze aynı kumaştan bir şeyler dikmiş. Kırmızı üstüne sarı desenli bir kumaş... Hande ve Tiraje'ye askılı etekler, bana kısa pantolon... Onları bira-

Yürümeye başlıyoruz. Yolda Mertol'a rastlıyoruz. Onun aklı da Fatoş'ta... Daha sonra Yılmaz Güney'in eşi olacak Fatoş daha 12-13 yaşlarında ve tartışmasız Moda'nın gözbebeği... Birlikte plan yapıp Fatoş'la Mertol'un tanışmasını sağlıyoruz. Kıza verilecek gülü Moda Çocuk Bahçesi'nin karşı köşesindeki evin bahçesinden kopartma görevi bana düşüyor. Pantolonumun bir bölümünü vahşi, kocaman bir "Buldog" köpeğin ağzında bırakarak gülü ele geçiriyorum.

Fatoş'un öteki talibi Metin ile çok uzamayan bir kavgaya tutuşuyorum. O zamanlar jimnastik merakım, insanların benimle kavga etmesini bir biçimde önlediğinden Metin de fazla üstelenmiyor. Zaten alt katımızda oturan Dünder Bey'in oğlu... Kardeşi Güney aramızı buluyor. Zaten onbeş yaşındayız. Kavga etsen ne olur etmesen ne olur. Onun yerine Metin'le rallilere katılmaya karar veriyoruz. Onun bir "Alfa Romeo"su var. Birkaç küçük deneme derken bir gün Metin'le ilgili bir haber alıyoruz. Elli kilometre hızla Ankara asfaltında giderken Hendek civarında, yarışan iki kamyondan kaçabilmek için şarampola girip çıkmış. O sırada başını cama vurmuş. Annesi Necla Hanım cenazesinde "Tüm arkadaşları burada, yine parti yapıyorlar" diye hıçkırıyor. Hepimiz üniversiteye giderken o karanlıklara gömülüverdi.

kıp kapının dışına çıkıyorum.

Orhan'a rastlıyorum. Birlikte Moda Caddesi'nden saatte kaç araba geçer onu saymaya çalışıyoruz. O diyor "Beş, altı", ben diyorum "En az on tane". Kaldırım kenarına oturup saat tutuyoruz. Bir yandan gözlerimiz geçen kızlarda... Eee, artık liseye gittiğimizden ilgi alanımız da yavaş yavaş değişmeye başladı. Sonunda saatte 16 araba geçtiğini görüp şaşırıyoruz. Nereden geliyor bunca araba?

Ayşegül Sarıca'nın muhteşem konağından piyano sesleri caddeye iniyor, herkesi aynı ritimde yürümeye zorluyor. Az ötede Ahmet Vefik Alp'lerin evinin alt katında müzik çalışması var. Oraya gidiyorum. Erol Evgin de orada... Hep birlikte provalar yapıyoruz.

Erol'un eviyle benim evim yan yana... Arka balkonlara çıkıp kikirliyoruz. Erol şahane Elvis söylüyor. Ben de gitar çalıyorum. Neşet Ruacan bir başka komşum... Arada bir de Kosova Restoran'a gidip orada müzik çalışıyoruz. Mazhar, Fuat, Semih falan filan... Mazhar bizim okuldan... Semih de öyle... Fuat'ın babası ünlü fotoğrafçı Sami Güner. Semih'e "Moron" diyoruz; çünkü adamın zekâ seviyesi Einstein'ın 78 katı. Eminim tüm bu çocuklar ileride çok ünlü olacaklar.

Moda'nın her köşesinden sanat fişkırıyor. Emine'nin babası Yavuz Görey, İstanbul Üniversitesi'nin önündeki ünlü heykellerin ve de Türkiye'nin binbir köşesinde rastlayabileceğiniz trilyonlarcasının yaratıcısı... Başka bir heykeltçi de Atatürk'ün maskını çıkartan Kenan Yontunç. Şeref Akdik'ten Hasan Kavrak'a, Haldun Taner'den Piraye'ye sanatçı istilasına uğramış Moda... Oysa biz çocukların yaşamı "Tom Miks" ve "Teksas" arasında gidip geliyor.

"Red Kit" in yeni sayıları merakla beklenirken "Pekos Bill" ve "Oklahoma" dergileri geldiği saat tükeniyor. Eee, daha televizyon Türkiye'yi ziyaret etmedi. Sinema tek tük... Ver elini resimli roman... Hepimiz, okulda ders kitaplarının içinde konuşlanan çizgi kahramanların yerlerine geçip maceradan maceraya koşuyoruz.

Evler ya tek kat ya da iki... Sanki sayfiye yeri... Ali daha çocuk... Henüz kendi adına don-

durma üretmemiş, "Usta" olmamış. O noktada Moda Pak Sineması var. Yazlık sinema... Paten sahası tutmayınca yerine oturulmuş. Sıcak yaz gecelerinin buluşma noktası... Filmden önce ya "Renkli Miki", ya da "Şov" denilen kısa konser var. Biz bile çıktık bir kez... Arada bir de ciddi konserler oluyor. Barış Manço'yu, Silüet'leri ve daha nice ünlü grubu ilk kez orada izledim. Moda'nın tam merkezin-

de... Bankaların ve yüksek katlı binaların istilasına değin yeşil kalabilen bir alan burası...

Bir başka yeşil alana gidiyorum. Bostan Sokak'taki kilise... Kadıköy Spor'un sahasının tam yanında... Bizim balkon iki alanı da görüyor. Biraz ayın seyrediyoruz, biraz basketbol... Kimi zaman da bir gösteri falan oluyor sahada... Onu da izleyebiliyoruz. Arada bir papazın domateslerini birbirimize atarak savaşıyoruz.

Çocuk parkının denize bakan yanını doldurdular. Önce cambazhane kuruldu. Tel üstünde yürüyenler, sihirbazlar gibi atraksiyonlarla halkı toplama-ya çalışıyorlar. "Boncuk" diye bir cambaz var ki, dillere destan... Ne var ki yeterince para kazanamıyorlar. Kimlerse bunlar, yeri biraz daha doldurup çay bahçeleri yapmayı düşünüyorlar. Oysa Moda'nın ünlü mağaraları ne olacak? Bunu düşünen yok.

Hepsini bir kenara bırakıp Lozan Plajı'na gittim. Tüm ekip orada... Sandallara binip Dal-yan'a gitmeye karar verdik. Kızlar arka sandalda güneşlenirken erkekler ön sandalda hem kü-

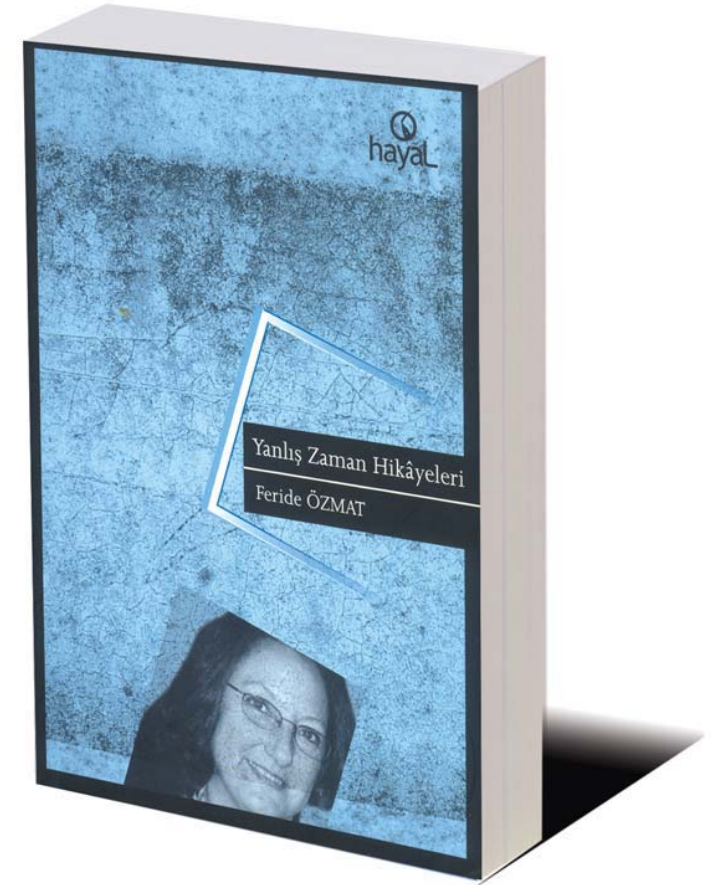
rek hem de arka sandalı çekecekler. Yolda çaparileri sallandırıp istavrit tuttuk. Daha sonra da Dalyan'da kıyıya çıkıp hepsini afiyetle yedik. Şarkılar söyleye söyleye geri döndük.

Gece de Lozan Kulübü'ne gittik. Erol daha yeni yeni profesyonel oluyor. Atilla Berkant ile söylüyor. Ben de arada gitar çalıp Monkees'in "I'm a Believer"ını söylüyorum. Disko başlıyor ve Adamo'nun "Tombe La Neige", yani "Her Yerde Kar Var" şarkısı çalıyor. İlk kez duyduk. Bir de dışarı çıktık ki, gerçekten kar yağmış yerler bembeyaz...

Gıcırdayan karlarda yürüyorum. Büyük oğlum Kanada'dan gelmek üzere... Orada bir üniversitede yardımcı profesör... Küçük oğlum ise Antalya'ya tatile gitmek üzere... Kızım kızını sabah bana yollamış, onu da anaokuluna bırakacağım. Denizin üstü pahalı yelkenlilerle dolu... Herhalde yazın tadını çıkartıyorlar. Oysa kar yağıyor. Canım suya girmek istemiyor sanki...

Şu yaş denetim pillerini sık sık yenilemek gerekli... Benimki yine eskimiş. •

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yaşama 'dalya' deyip, **150 yıla** **göz diktiler**

YAZAN: BARIŞ TARKAN

"Yaş 70, iş bitmiş" sözünü geçersiz kılıp, "150 yıl yaşama" hedefine göz diken insanlar, bu konudaki gelişmeleri büyük bir ilgiyle izliyor. Örneğin, dünyanın en yaşlı sürücülerinden biri olduğu bilinen 101 yaşındaki Amerikalı kadının, ehliyetini 4 yıl daha uzattığı haberi şaşkınlık yarattı.

Florida'nın Tallahassee kentinde yaşayan ve 1915'ten buyana otomobil kullanan Lillian Cox, "Bu yaşta ehliyet uzatmaya gidince çok şaşırıldılar. Ama 4 yıl daha araba kullanabileceğim" diyor. 1984 model Sedan otomobiliyle Tallahassee yollarında direksiyon sallayan Cox, "Yaşımı gösterdiğimden eminim; ama kimse bana bunu söylemiyor" diye ekliyor gülererek...

Cox, 8 ya da 9 yaşında direksiyona geçtiğini, 2011 yılında 105 yaşına girdiğinde hâlâ otomobil süreceğini, "daha genç" olduğu 95 yaşında, her yıl 3-5 kez Tallahassee'den Houston Texas'a (ortalama 11,5 saatte 1.141 kilometre) gittiğini anlatıyor. Bu arada bir de itirafta bulunuyor:

"Çok hızlı bir sürücüyüm. Aşırı hız yapıyorum!"

Lillian Cox, birçok kadının evde oturmayı tercih ettiği yıllarda, başarılı bir iş yaşamı sürdürüyordu. Her yaştan geniş bir arkadaş çevresi olan Cox, evinin bahçesinde yetiştirdiği çiçeklerle de mutluluk ve gurur duyuyor.

Seksen yaşındaki kızı ölümcül bir hastalığa yakalandığında, 100 yaşına yaklaşmasına aldırmadan kızını evine getirmek için Texas'a gitmişti. İki yıldır sevgili kızına özenle bakıyor.

Sizce
İhtiyarlık
kaç yaşında
başlar?

Lillian Cox'un direksiyona geçmesinden 7 yıl önce, 1 Ekim 1908'de Detroit'te Ford, "T" modelinin üretimine başlamıştı. İlk 19 yılda 15 milyon üretilen bu modelden 750 otomobil, bugün 100 yaşını doldurdu ve halen koleksiyoncular tarafından koruma altında tutuluyor.

"Asırlık kişiler uzmanı ve savunucusu" Lynn Peters Adler'in 1989 yılında kurduğu "Asırlık Kişilerden Haberdar Olma Ulusal Projesi" çerçevesinde, 100 yaşını dolduranlarla ilgili özel toplantı ve programlar düzenleniyor, anı amacıyla kişisel takvimleri yayımlanıyor.

"Asırlık kişiler"den Dorothy Young, "Rosie" Ross, Lillian Cox, Dr. Karl Hartzell ve Elsa Hoffmann, kısa bir süre önce, ünlü TV yıldızı Barbara Walters'in özel programında biraraya gelmişlerdi.

29 Haziran'da 100 yaşını dolduran ikizler Eloise Rogers ve Lois Fisher de, otomobil kullanmaya devam ediyorlar. Evleri aynı cadde üzerinde olan kardeşler, her gün sırayla diğerini alıp, çarşıya, yemeğe ve eğlenmeye birlikte gidiyorlar. Eloise 98 yaşına girdiğinde Chevrolet otomobilini bırakıp,

"daha dayanıklı" olduğu için bir Honda satın almıştı.

Yakınları tarafından "çok coşkulu" olduğu belirtilen Elsa Brehm Hoffmann, 100'üncü doğum gününde, yeni bir spor Lincoln almıştı. Emekli hostes olan Elsa'nın Ekim 2007'de düzenlediği doğum günü partisine, Amerika'nın değişik köşelerinden gelen 200 arkadaşı ve yakını katılmıştı.

Cazcı Leonard "Rossie" Ross 101 yaşında olmasına karşın, her Cuma akşamı "Pine Cone Inn'de verdiği konserle dinleyicilerin beğenisini kazanıyor. 90'lı yaşlarda bir yangında yüzü ve elleri yanan Ross, aylar süren tedavisi sırasında hastane odasında trompet çalışmalarını yaptığı için hâlâ müzik yaşamını devam ettirebiliyor.

Kendini sürekli yenileyen Dr. Karl Hartzell, emekli profesör ve dekan. Klasik müzik dinlemek, koroyla şarkı söylemek, piyano çalmak ve haftada iki kez golf oynamak başlıca tutkuları arasında. Hızlı bir bilgisayar kullanıcısı olan Hartzell, halen beşinci kitabıyla ilgili

çalışmalarını sürdürüyor. 101 yaşındaki doktor, sık sık üç oğlunu ziyarete gitmekten büyük zevk aldığını vurguluyor.

Yaşam sevinci ve sanata duyduğu ilgi, 100 yaşını dolduran Dorothy Young'ın uzun ve başarılı yaşamının en güçlü belirleyicisi oldu. Yıllarca ünlü bir dansçı olan Dorothy, 17 yaşında dans etmeye, radyo şovlarında rol almaya başladı.

Daha sonra aktrist, yazar ve dikkat çekici bir ressam olan Young 90 yaşına geldiğinde, babası ve erkek kardeşinin mezun olduğu Drew Üniversitesi'ne, bu kurumun aldığı en büyük bağışı yaptı. Gençlerin sanat çalışmalarını desteklemek amacıyla "Dorothy Young Sanat Merkezi"ni kurdu.

Ve her insanı yakından ilgilen-diren kritik soruya geldi sıra:

"Yaşlılık kaç yaşında başlar?"

Kraliçe Victoria ile arası sürekli açık olmasına karşın, dört kez başbakan seçilen ve göreve son gelişinde 83 yaşında olan, yıllar sonra Winston Churchill'in "İlham perimiz" dediği İngiliz Liberal Parti Başkanı William Ewart Gladstone (1809-1898) diyor ki:

"Beynimiz yeni tecrübeler keşfettiği sürece insan genç sayılır."

Onun bu görüşünün doğruluğuna, sözleriyle değil; ama

yaptıklarıyla, bakın kimler tanıklık ediyor:

"Kristof Kolomb Amerika'yı keşfe çıktığı ilk yolculuğunda 50 yaşını çoktan aşmış durumdaydı.

Pasteur kuduz aşısını bulduğunda 60 yaşındaydı.

Mimar Sinan, Süleymaniye Camii'ni bitirdiğinde 70 yaşını geçmişti. Selimiye Camii'ni tamamladığında ise yaşı 86 olmuştu.

Galileo, ayın günlük ve aylık çizimlerini yaparken, 73 yaşındaydı.

Charlie Chaplin, 76 yaşında film yönetmenliği yaparak, hâlâ işinin başındaydı.

Goethe, en büyük yapıtı Faust'u ölümünden bir yıl önce, 82 yaşında bitirmişti.

Nobel ödüllü Alman doktor Albert Schweitzer 88 yaşına karşın, Afrika hastanelerinde durmaksızın çalışarak ameliyat yapıyordu.

Ressam Titian 99 yaşında yaşama gözlerini yumdu. "Lepanto Savası" adlı ünlü tablosunu ölümünden bir yıl önce tamamlamıştı.

Bu arada Hollanda'da 115 yaşında ölen bir kadının, bilimsel araştırmalar için bağışladığı vücudunda yapılan otopside beyninin sağlıklı çıktığı haberi de, yukarıda sıraladığımız örnekleri destekliyor.

Groningen Tıp Merkezi Üniversitesi'nde araştırmayı yapan grubun başkanı Gert Holstege'in verdiği bilgiye göre, ömrü boyunca akıl sağlığından bir şey kaybetmeyen yaşlı kadın, 115 yıl boyunca

ca beyin sağlığını da korumuştı.

Kimliği açıklanmayan yaşlı kadının beyninde, Alzheimer hastalığının ve öteki akıl hastalığı türlerinin hemen hemen hiçbir belirtisine rastlanmadığı bildiriliyor.

Evet, yaşam sevincimizi ko-

ruyalım, beynimizi değişik yöntem ve hobilerle elimizden geldiğince çalıştıralım; ama sosyal çevremizi genişletmekten de geri kalmayalım.

Tanrı hepimize uzun ömürler versin. •

•Gençlik yaşamın belli bir çağıyla ilgili değildir. İnsan kendine olan güveni derecesinde genç, kuşkusu derecesinde yaşlıdır. Cesareti derecesinde genç, korkuları derecesinde yaşlıdır. Umutları derecesinde genç, umutsuzluğu derecesinde yaşlıdır.

•Hiç kimse fazla yaşamış olmakla yaşlanmaz. İnsanları yaşlandıran, ideallerinin gömülmesidir. Yıllar cildi buruşturabilir; fakat beyecanların teslim edilmesi rubu buruşturur. İnsanlar yaşadıkça yaşlandıklarını sanırlar, oysa yaşamadıkça yaşlanırlar.

•İnsan yaşlı olmaya karar verdiği gün yaşlanır.

•Güzelliği görme yeteneğini kaybetmeyen asla yaşlanmaz.

•Yaşlanmak bir dağa tırmanmak gibidir. Çıktıkça yorgunluğunuz artar, solüğünüz daralır; ama görüş alanınız genişler.

Genç adam bir gün ölüm döşeginde bulunan bir hastayı ziyarete gitti. Hal hatır sorduktan sonra evdekilere teker teker başınız sağ olsun demeye başladı.

“Ey oğul!” dediler. “Hasta henüz sağ. Daha ölmedi ki, başsağlığı dileyisin...”

Genç adam ise davranışını şaşkınlıkla karşılayanlara şu yanıtı verdi:

“Öyle; ama ben her zaman buraya gelemem. Hazır gelmişken iki görevi birden yapayım dedim.” •

Doktor, hastasını özel bir odaya aldı ve söze şöyle başladı:

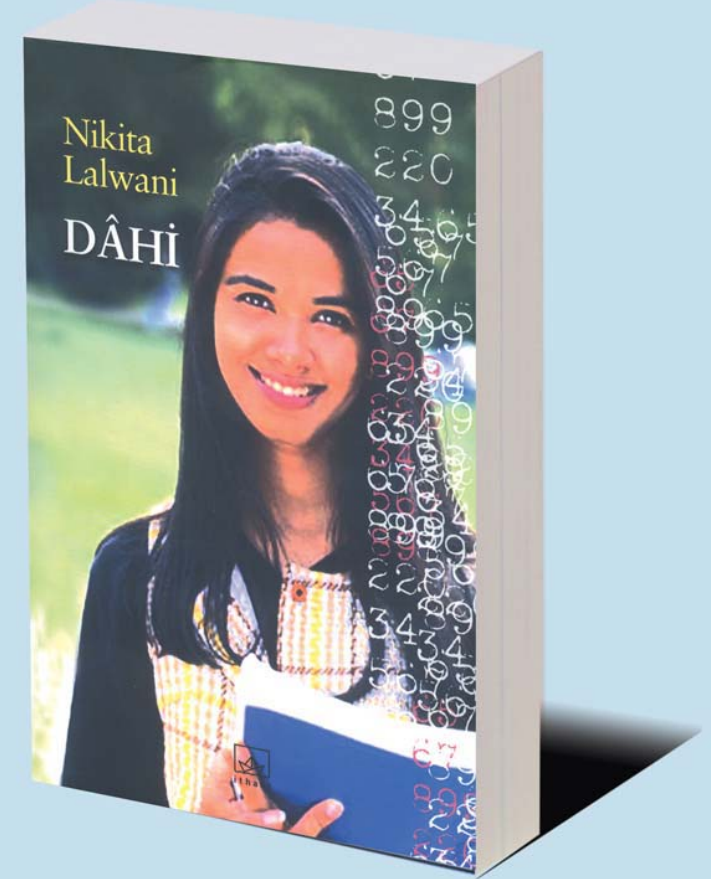
“Size bir iyi, bir de kötü haberim var.”

Hasta bir süre düşündükten sonra kararını açıkladı:

“Önce iyi haberi söyleyin” dedi.

Ve doktor, önce iyi haberi söyledi:

“Sizden sonra bir hastalığa adımız verilecek.” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

MEMLEKET ÖZLEMİ
İlyas Halil

İstanbul'da olduğumu bilirim

Birbirini tanımayan iki insanın buldukları kuru ekmeği sevinçle paylaştıkları gün açlık derdi bitmiş demektir.

"Altmışbeş Yıl Beklemek Gerek" şiir kitabımın Yunanca çevirisinin başına tanıtıldığı hafta Atina Hilton'da kalmıştım. Otelin kafeteryasında, kitabımı Yunanca'ya çeviren Şair, Büyükelçi Dimitris Illiopoulos ile konuşurken yan masada bir kadının konuşmamızı izlediğini gözlerinden sezdim.

Bizi dinlerken, yitmiş bir zamanı düşünüyor, "Bir varmış bir yokmuş" ile başlayan bir masalı yaşıyordu sanki...

Büyükelçi Dimitris ayrıldıktan sonra, kafeteryanın garsonuyla bana kısa bir not gönderdi.

Notunda "Konuşmanızı dinlediğim için kusurumu affedin. 1956 yılında, 16 yaşında, İstanbul'dan ayrıldım. Sizinle tanış-

mak isteğimi hoş görün. Aspasia" diyordu.

İstanbulu hanımın masasına gittim, kendimi tanıttım. "Notunuza teşekkür ederim" dedim. "Sizi tanımak benim için bir sevinç kaynağı olur."

"Kırk yıldır Atina'dayım" dedi. "İstanbulu Rum veya Atinalı Yunanlı olduğumu hâlâ çıkarmadım. Seninle biraz İstanbul'u tatmak, dilimi duymak istiyorum. İstanbulu bir Rum olduğumu unutmak istemiyorum. Bek'ten ayrıldığımda, gençlik yıllarımdı. Kadınlığın ilk işaretlerini duyuyordum. Bahar esmeye başlamıştı. Kazanımda ilk su kabarcıkları belirmişti.

"O eylül ayına kadar Rum Ortodoks olduğumu biliyordum; ama Türk olmadığının farkında değildim. Acı gerçeğe uyandığım gün,

atalarımın beşyüz yıl yaşadığı toprağın beni istemediğini gördüm.

"Oysa beşyüz yıl komşularımızla yemeklerimizi, musikimizi, adetlerimizi paylaştığımız. İki komşu, İstanbul'u yaratmıştık. Rum dedelerimden kimi, faydalı olmak için din değiştirmiş yazar, diplomat, bilgin, sanatçı olmuştu.

"O eylül ayı, Marmara bana 'Sen balık değilsin' demiş, beni kumsala atmıştı.

"Adımın Aspasia Stella Mari Dina olmasının kimseye zararı olacağını düşünmemiştim. Paskalya Yortusu'nda yumurta boyamamız, ülkeye yumurta kıtlığı getirmeyecekti. Noel'de kiliseye duaya gitmemiz Tanrı'yı gücendirmeyecekti. Çörek yapınca un bitmeyecekti. Kiliseye gitmek suçsa ikibin yıl, bir Tanrı bu suçumuzu affetmişti. Hiç olmazsa Aspasia yaşantısını bitirinceye kadar hoşgörünün devam etmesini istedim. Olmadı. Beni en zor yaşımdaya yakaladılar, kapı dışarı ettiler.

"O yıl sınıf arkadaşım Ahmet'e ilgi duymaya başlamıştım. Gelecek günlerimi, bilgimi, güzelliğimi paylaşmayı düşünüyordum.

"İstanbul Rumlar'a şehir değil, bir kültürdü. İstanbulu Rum bir sentezdi. Yunanlı değildim.

"Beşyüz yıl ailem, komşularımızın musikisini dinlemiş, değer ölçülerini, yemeklerini, adetlerini benim-

semiştik. Beşyüz yıl komşularımızla kaynaştık. İstanbul'da yaşamıştık.

"İki kültür, iki insan, bir İstanbul olmak kolay olmadı. Uykusuz olduğumuz geceleri, korkumuzu, zorluğumuzu un eğittik. Komşumuz Ayşe Hanım'ın iyiliğini, Sedat Bey'in yardım isteğini su yaptık. Zorluğu, sevgiyi yoğurduk, hamur olduk. Komşuluk fırınında piştik, ekmeğ olduk.

"Yıllar geçti. İstanbulu deyince birbirimizin adını bilmeden bizdik.

"Baharlarımızı, yazlarımızı Kurban Bayramlarını, Noel sevincimizi paylaştık.

"Aynı bahçede iki ayrı renkli çiçek... Birimiz nisanda açan, birimiz hazıranda koku veren...

"Sonra Nuh Nebi'nin tufanları geldi. Keçiği, fareyi, tilkiyi aldılar gemiye... Ben Aspasia, giden geminin ardından bakakaldım.

"O gün henüz 16 yaşında yeni kadın oluyordum.

"Oysa İstanbul'da değiştiğimi, geliştiğimi seziyor, sevgimi biriyle paylaşmaya hazırlanıyordum. O yıl Aspasia güzel miydi, değil miydi, şimdi bilemiyorum. İstanbul'da olsaydım, eminim ki, daha mutlu olurdu. Paylaşılacak ekmeğim olduğuna sevinirdim.

“Atina’ya var olmamaya geldim. Türk değildim, Yunan değil, kadın değildim. Mezarıda ölüydüm, nefes almayı unutmamış.

“1956 yılını hatırlarım. Bebek’te bahar... Renkler tavuskuşu kanadı, ağaçlar bülbül sesleri... Damarlarımda sevmek, sevilme saati tik tak ses veriyordu.

“O yıl Aspasia, İstanbul güneşi aydın, Bebek güllerinden ten, yağmur üstü yeşil bir ottan dudaklarımda nem...

“Yeşil ot kokuyordum. Kendi kokumdan sarhoş, ot kokusunu

kuzuya, yeşil olduğumu haber veriyordum. Sevmeye hazır olduğumu ilan ediyordum.

“Konuşmanızdan yazar olduğunuzu anladım. Düşündüklerimi yazmak isterdim. Ne Türkçe’im ne de Yunanca’m yeterli... Bir gün vakit bulur da bu öyküyü yazar-san çok sevinirim.”

Kadın elimi tuttu.

“Yazıyı yazdığın gün esen rüzgardan İstanbul’da olduğumu bilirim” dedi. •

halililyas@yahoo.ca

Genç kadın arabasıyla kırmızı ışıktaki geçtiği için hakim karşısına çıkarılmıştı. Genç kadın mahkemenin uzamasını istemiyordu: “Ben öğretmenim hakim bey” dedi. “Lütfen davayı hemen sonuçlandırın ki, dersime yetişebileyim.”

Kadının sabırsızlığı karşısında önce yüzü asılan hakim, sonra gülümsedi ve emin olmak istercesine sordu:

“Demek siz öğretmensiniz, öyle mi?”

Genç kadın sonunda hakimnin kendisini anladığını düşünerek umutla yanıt verdi:

“Evet” dedi. “Öğretmenim.”

Hakim gülümseyerek kararını açıkladı:

“Yıllardır bir öğretmenin dava için gelmesini bekledim” dedi. “Şimdi lütfen oturun ve 250 kez ‘Ben kırmızı ışıktaki geçtim’ diye yazın.” •

Kalabalık bir aile, bir kış günü arabalarına doluşup yola çıktılar. Yollar hem çok karlı hem de çok kaygandı. Evlerinin birkaç yüz metre ilerisindeki tepeyi aşmak üzereyken, araba kaydı ve yarım daire çizerek geldikleri yöne geri döndü. Biraz sağır olan büyükanneden başka herkes korkudan tir tir titriyordu. Büyükanneneyse oturduğu yerde konuşmaya başladı:

“Yine mi evde bir şey unuttunuz?” •

YAZARAK SÖYLEYEREK

Sadi Bülbül

Geçen ay içinde bir gün, Kızılay’dan başlayan “Ankara Okuyor” etkinliğine katıldım. Çoğunluğu emekli öğretmenlerden oluşan Ankaralılar o gün, Kızılay’daki metro girişinde toplandılar. Önünde ve arkasında “Kitap Yaşamadır, Kitap Yaşamaktır” yazılı, diz kapaklarına değin uzanan be-

yaz gömlekler giydiler. Ellerindeki kitaplarla metroya binip okuyarak Batıkent’e gittiler ve hiç inmeden yine kitaplarını okuyarak, Kızılay’a döndüler. İnerken de okudukları kitapları öteki metro yolcularına armağan ettiler.

Bu bir “okuma bayramı” ya da “şöleni”ydi. Amacı, otobüste, trende, tramvayda, metroda okumayı özendirme, boş geçen saatlerdeki

israfı anımsatmaktı. O koca koca “yaşlı çocuklar” sanki, “Okuyun, nerede olursanız okuyun, ne bulursanız okuyun” diyorlardı.

Yaşları 60'ı, 70'i geçmiş emekli öğretmenlerin, yarı ayırına varan gözleriyle, ancak tam bir çocuk heyecanıyla çizdikleri bu beyaz önlüklü okuma tablosu görülmeye değerdi. Benim için muhteşem bir ziyafet ve bulunmaz bir anı oldu.

Öğrencilik yıllarında bir gece ada vapuruyla dönüyorduk. İnanılmayacak bir şey oldu:

Karşımızdaki sırada Mevhibe Hanım'la İsmet İnönü oturuyordu. İnönü, kalın camlı gözlüğüyle elindeki bir kitabı, sallanan vapurun kör ışığında, ışığın geliş yönüne göre, sağa sola çevirerek, güclükle okumaya çalışıyordu. O yol boyunca elindeki kitabın birkaç sayfasını okuyabildi; ama hep okudu ve ben gözümü kırpmadan onu izledim.

Ankara şölenimi taçlandıran bu animda, esflendiğim tek şey o loşlukta kitap okuyan İnönü'nün bir fotoğrafını çekememiş olmamdır.

Yıllar öncesinin bir gazete fotoğrafı da hiç aklımdan çıkmaz. Bu İngiltere Başbakanı Attlee'nin bir fotoğrafıydı. Yağmurlu bir günün sabahında, bir otobüs durağında çekilmişti. Attlee, otobüs kuyruğundaydı. Bir elinde şemsiyesi ve kolunun altında günlük

çantası, öteki elinde de okuduğu gazetesi vardı.

Siyasetten çekilerek kendini emekli yapan başbakan, Londra'nın bir banliyö semtindeki kütüphanede çalışıyor ve her gün aynı saatte bu duraktan otobüse biniyordu. Fotoğraf nefisti. Gözlerimi yaşartmıştı. O gazete sayfasını yıllarca sakladım. Sonra ne olduysa kaybettim.

Düşünebiliyor musunuz? Bir başbakan, siyasetten ayrılıyor, küçük bir semt kütüphanesinde çalışmaya talip oluyor, her sabah büyük bir ciddiyetle ve büyük olasılıkla heyecanla otobüs durağına geliyor, kuyruğa girerek sırasını bekliyor ve bu arada bir yandan da gazetesini okuyor.

Hangi emekli başbakan, bir kütüphane memurluğuna razı olur, oraya her sabah otobüsle gider ve yağmur altında beklediği durakta, bir elinde şemsiyesi, öteki elinde gazetesiyle kuyrukta sıra bekler? “Olacak şey değil” demeyin.

O gazeteyi keşke bulabilseydim ve size gösterebilseydim. Bu fotoğrafın ben de yarattığı heyecan yalnızca, sıradan olmayan bir uygar tavır ve alçakgönüllüğü sergilemesi değildir. Heyecanının bir tarafı da yaşlılıkla ilgili...

Yaşlanmaktan korkmayan insanlar olduğunu biliyorum. Ancak tüm insanların yaşlılıktan korktuğunu da biliyorum.

Korkunun temelinde, başkalarına gereksinim duyma endişesi yatıyor tabii... Bu, korkulmayacak bir neden değildir; ancak tesellisi de vardır. “Yaşamdan kopmamaktır. Hiçbir şey olmamış gibi, uğraşılarda çalışmaya devam etmektir” demeyeceğim. Tabii öyledir; ama benim sığındığım teselligâh, bir başka yerde, göz kurlarımın içinde yatıyor.

Ben hep şunu diledim: “Tanrı'm gözlerimi en son al ve okumama izin ver!”

Fotoğrafın çekildiği yıllarda Başbakan Clement Attlee ne düşünüyordu bilmiyorum; ama orta yaşlarını arkada bırakmış benim ne düşündüğümde eminim:

“Gazeteler, dergiler, kitaplar

oldukça ve ben onları okuyabildikçe yaşlılıktan korkmuyorum!”

Böyle diyorum da, bir yandan da büyük konuşmuş olmaktan korkuyorum. “Elim tutmaz ya da okuduğumu anlayamazsam gözlerim yeter mi?” diyorum.

Ama İnönü'nün çekemediğim o fotoğrafını çekip de, Attlee'nin kaybettiğim o fotoğrafını bulup da size bir gösterebilseydim...

Okurken, sanki ikisi de başka bir dünyada yaşıyor ve yaşlılıktan hiç korkmuyorlardı. O halleriyle sanki hiç yaşama veda etmeyecek gibiydiler. Tabii, yaşama veda ettiler; ancak benim fotoğraf karemden hâlâ yaşıyorlar. Biri ada vapurunda, öteki bir otobüs durağında... Birinin elinde kitap, ötekinin elinde gazetesi var.

Okuyorlar ve yaşıyorlar. •

Bahçesinde çiçek yetiştirmekten başka bir uğraşı olmayan yaşlı bayan, yan eve taşınan yeni komşusundan hiç de memnun değildi. Çünkü yeni komşusunun altı tane tavuğu vardı ve hepsi günün bemen her saatinde kendi bahçesine geliyorlar, çiçeklerini berbat ediyorlardı.

Birkaç kez şikayet etmesine karşın yeni komşu aldırıyor, “Günün her saatinde tavuklarının peşinden koşmam ki...” diyerek komşusunu dinlemiyordu.

Sonunda yaşlı kadının aklına parlak bir fikir geldi. Çarşıya gitti, bir düzine yumurta aldı ve gecenin karanlığından yararlanarak onları, karşı evden görünecek biçimde çiçeklerin altına yerleştirdi.

Ertesi gün yaşlı bayanın bahçesindeki yumurtaları gören yeni komşu, tavuklarının kendi bahçesinden çıkmamaları için her türlü önlemi aldı. •

Anne ve Babalardan **Nine ve Dedelerden**

Gönderi adresi: *Bütün Dünya, Mimosza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul*-posta: butundunya@butundunya.com.tr
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Almila Kuş, *İstanbul*

Buğra Kayar, *İstanbul*

Amarina Cimilli, *Avustralya*

Mustafa Alp Yılmaz, *Bursa*

Funda Ünal, *Ankara*

Onur Soydan, *Afyon*

Gamze Ordulu, *İstanbul*

Rana Ateş, *İskenderun*

Yiğit Eren Aksungur, *Bursa*

Dilhan ve Irmak Taylan, *Ankara*

Zeynep Sude Çivleko, *İzmir*

Oktay Turan, *İstanbul*

Efe ve Yavuz Sübay, *İstanbul*

Oğulları, Kızları ve Torunlarından

Nineler ve Dedeler

Hatice Ekti, *Çanakkale*

NE, NEDİR, NASILDIR?

Pelin Hazar

M Bir akımla ortaya çıkan oyuncak Matruşka

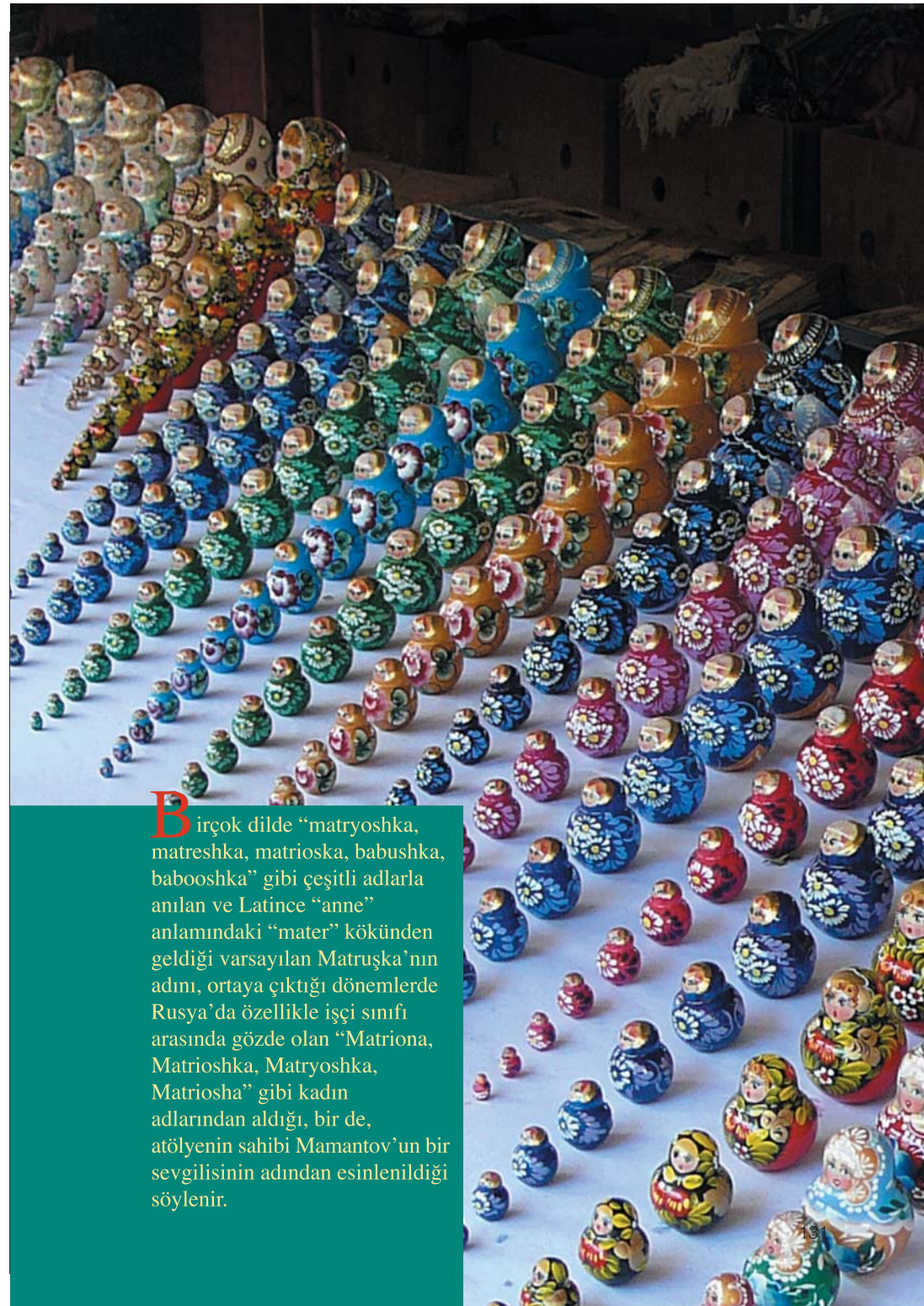

Rus halk sanatının dünyaca ünlü simgesi olan matruşka 19'uncu yüzyılın sonunda yeni bir akımla ortaya çıktı. Matruşkanın, ünlü bir tüccar aileden gelen Savva Mamontov'un Abrentsevo Malikanesi'nde, kardeşi Anatoly Ivanovich Mamontov tarafından kurulan çocuk eğitim atölyesinde ortaya çıktığı iddia ediliyor. Basimevi sahibi, tercüman ve resim koleksiyoncusu olan A. I. Mamontov, atölyesinde yetenekli ve yaratıcı oyuncak ustalarını, ünlü Rus sanatçıları ve oymacıları biraraya getirerek ekonomik ve kültürel gelişmelerin kaydedildiği o dönemde sanata katkıda bulunmayı ve koleksiyonuna yeni parçalar eklemeyi amaçlıyordu.

Atölyede gerçekleştirilen bir cumartesi toplantısına Budist Bilge Fukuruma'nın iç içe geçmiş figürü getirilmişti. Japonlar, hâlâ Rusya'daki Sergiev Posad Oyun-

cak Müzesi'nde sergilenmekte olan bu figürün, ortaya çıktığı Honshu Adası'nda bir Rus papaz tarafından yapıldığını belirtmişlerdi. 1890 yılında, figürden esinlenen ressam Sergei Maliutin bir Rus kadın figürü çizdi ve oyma ustası Vassiliy Zviozdochkin'in biçim verdiği tahta oymaları boyayarak ilk matruşkayı ortaya çıkardı. 1885 yılında Rus oymacıların iç içe geçen paskalya yumurtaları yapmaları, aslında onların iç içe geçen figür sanatına çok da uzak olmadıklarını gösteriyordu.

1896 yılının Aralık ayında St. Petersburg'da açılan Japon sanatları sergisinde Budist Bilge Fukuruma'nın, Rus matruşkasına esin kaynağı olan figürü de bulunuyordu. 1900 yılında Paris'teki Dünya Fuarı'na Rusya çeşitli matruşka bebekleriyle katılmış, Mamontov'un eşi Maria'nın sergilediği matruşkalar fuarda madalya kazanmıştı. Ünü Rusya dışına çıkmaya başlayan matruşka

Birçok dilde "matryoshka, matreshka, matrioska, babushka, babooshka" gibi çeşitli adlarla anılan ve Latince "anne" anlamındaki "mater" kökünden geldiği varsayılan Matruşka'nın adını, ortaya çıktığı dönemlerde Rusya'da özellikle işçi sınıfı arasında gözde olan "Matriona, Matrioshka, Matryoshka, Matriosha" gibi kadın adlarından aldığı, bir de, atölyenin sahibi Mamantov'un bir sevgilisinin adından esinlendiği söylenir.

için çeşitli ülkeler sipariş verme-ye başlamıştı bile...

Ortaya çıktığı atölye, 1890'ların sonuna doğru kapansa da matruşka geleneği, 14'üncü yüzyıldan itibaren oyuncak üretim merkezi olarak bilinen Sergiev Posad'ta devam etti.

Atölyedeki matruşkaların hepsi el boyamasıydı ve ıhlamur, balsa, toz, huş ağaçlarıyla kızıl-ğaçtan elde edilen tahtalardan yapılıyordu. Dayanıklı olması için tahta açık havada en az iki yıl kurutulduktan sonra kullanılı-yordu. Ne zaman hazır olduğunu ancak deneyimli bir oyma ustası söyleyebilirdi. Matruşkaya verilen biçim belirli ölçülere değil, tümüyle ustanın sezgilerine ve el becerisine dayalıydı. Matruşka boyacıları, matruşkanın yüzüne ve kıyafetine odaklananlar olmak üzere ikiye ayrılıyordu.

Klasik Rus matruşkası yapılırken en dıştaki figür, içinde bebeklerini taşıyan hamile bir kadın, iç içe duran bebekler ise sırayla anne olacak olan figürler olarak düşünülmüştü.

Bebeklerde genellikle geleneksel Rus kıyafeti giymiş kadın resmedilse de, erkek figürleri, çeşitli çiçek figürleri ve dönemin ünlü adlarını da görmek olanaklıydı.

Rus masallarının, Rus yazarların kitaplarındaki ünlü karakterlerin resmedildiği matruşkalar ile Eskimo, Türk, Çin ve Tatar figürleri-

ne sahip etnografik matruşkalar da giderek yaygınlaşmaya başlamıştı.

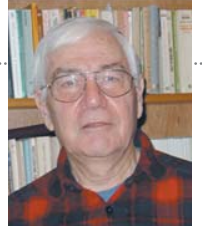
1967 yılında yapılan 60 parçalık matruşka Sergiev Posad'ın en büyük matruşkalarından biriydi. 1970 yılında yapılan ve Sovyet Lider Lenin'in adına sunulan 72 parçalık matruşka ise bir metre yüksekliğinde, Rus parasıyla 3000 ruble değerindeydi! O dönemde iyi bir Sovyet otomobilinin 5000 ruble olduğu düşünülürse, matruşka sanatının ulaştığı noktayı anlamak pek de güç sayılmaz.

Birçok dilde "matryoshka, matreshka, matrioska, babushka, babooshka" gibi çeşitli adlarla anılan ve Latince "anne" anlamındaki "mater" kökünden geldiği varsayılan Matruşka'nın adını, ortaya çıktığı dönemlerde Rusya'da özellikle işçi sınıfı arasında gözde olan "Matriona, Matrioshka, Matryoshka, Matriosha" gibi kadın adlarından aldığı, bir de, atölyenin sahibi Mamantov'un bir sevgilisinin adından esinlenildiği söylenir.

Konuyla ilgili sayıları kısıtlı olan güvenilir kaynakların çoğundaki ortak bilgiler bu şekilde... Ortaya çıktığı dönemlerden başlayarak doğurganlığın, verimin ve anneliğin simgesi olarak görülen, çok farklı figürlerine de rastladığımız matruşka en ünlü Rus oyuncacı ve hediyelik eşyası olmaya devam ediyor. •

PelinHazar@butundunya.com.tr

GÖZLEMLER, İZLENİMLER
Engin Ünsal

Bir Gece, Bir Tren ve Lizbon...

Düşünüyorum, acaba elimde bir demet çiğdem çiçeğinin insanı sarhoş eden kokusunun ardına takılıp tüm geçmişimi geride bırakarak trenlere, vapurlara atlayıp uzaklara çok uzaklara gitsem, beni hiç kimse tanımasa, ben hiç kimseyi tanımasam ve o uzak iklimlerde çimenler, ağaçlar ve güneşle birlikte yaşasam mutluluğu yakalayabilir miydim? Geride kalanlar, kitaplarım ve her sabah pencereye konan gün ışığı beni merak edip beni özler miydi?

Raimund, Bern kentinde bir lise öğretmeni-dir. Kendi halinde yaşayan, yaşamında hiç bir heyecan olmayan sade bir insandır. Bekardır, yaşamı okulu ve evi arasında geçmektedir. Yaşamına giren insanlar ise yalnızca öğrencileri ve öğretmen arkadaşlarıdır.

Yağmurlu bir sabah okul yolundaki köprünün üzerinde yere diz çökmüş ağlayan bir kadın görür. Kadın perişandır ve elindeki bir kağıdı Raimund'a sallayıp bir şeyler anlatmaya çalışmaktadır. Raimund yere eğilir ve onunla ilgilenmek ister. Kadının elini uzatıp onun yaka cebinde asılı duran kalemlerden birini alır ve Raimund'un avucu-

na bir telefon numarası yazar. Kadının Portekizce konuşmaktadır; ama Raimund bu dilin tek sözcüğünü bile anlamamaktadır. Kadını yerden kaldırmaya çalışırken kadının elindeki kağıt uçar ve köprüden aşağıya doğru süzülerek köprünün altından akan kurşuni renkli ırmağın sularında kaybolur. Raimund ne yapacağını bilemez. Üzüntüyle kadının yüzüne bakar. Çaresizlik ve korku kadının yüzünden yağmur suları gibi akmaktadır. Kadını köprünün üzerinde o durumuyla bırakmak istemez. Koluna girer ve onunla okuluna doğru yürümeye başlar. Ders vereceği sınıfa doğru giderken öğrenciler ona şaşkınlıkla bakarlar; çünkü Raimund öğret-

PASCAL MERCIER

MK
ROMAN

Lizbon'a Gece Treni

Çeviren: İlnur ÖZDEMİR

menlik yaşamında ilk kez bir kadınla okulun avlusundan içeri girmektedir.

Yağmurdan Raimund ve kadın sırlıksıkam olmuşlardır. Kadını bir sıraya oturtur ve kürsüsüne çıkar. Aklı kadındadır ve dersine bir türlü başlayamaz. Kafasında kadına dair yüzlerce soru vardır. Sınıfın alışılmadık sessizliğinde kadın başını yavaşça havaya kaldırır ve Raimund'u seyrederek sonra ayağa kalkar, kapıya doğru yürür ve sessizce sınıftan çıkıp gider. Raimund şaşkındır. Bu sabah yaşadığı olay onun yaşamını allak bullak etmiştir. Öğrencileri

şaşkınlık dolu bakışlarla ona bakmaktadır. Birden gözleri ışıldar. Yaşamının en önemli kararını vermiştir. Bu sınıftan çıkacak, okulla ilgisini kesecek ve bir daha asla öğretmenlik yaşamına geri dönmeyecektir. Bern kentinin sokaklarında o Portekizce konuşan kadını arayacaktır. Bulursa onun yaşamındaki gizemi, neden o yağmur altında ağladığını öğrenmeye çalışacaktır. Onu Bern sokaklarında bulamazsa, onu bulmak için Portekiz'e, Portekiz'in başkenti Lizbon'a gidecektir.

Raimund yaşamına giren o gizemli kadını akşama dek gezdiği Bern sokaklarında bulamaz. Evine döner, küçük bir bavul hazırlar, öğretmenlik yaşamında epey para biriktirmiştir ve tren istasyonuna gider. Lizbon'a giden gece treni için bir bilet alır. Avucunda yazılı telefon numarası ile kadını bulacağı umudu ile trene biner.

Kaç kişi yaşamında ansızın böyle bir karar verip geçmişinden tümüyle koparak bir bilinmeyene doğru bir gece trenine binebilir bilmiyorum; ama ben Pascal Mercier'in "Lizbon'a Gece Treni" adlı kitabını okuduğumdan buyana ders verdiğim sınıflarda derse başlamadan bir süre öğrencilerin yüzlerini seyrediyor ve kendi kendime, "Acaba kitaplarımı toplayıp, bir daha geri dönmek üzere uzak çok uzak ülkelere gitsem mi?" diye soruyor ve bir türlü karar veremiyorum.

Düşünüyorum, acaba elimde

bir demet çiğdem çiçeğinin insanı sarhoş eden kokusunun ardına takılıp tüm geçmişimi geride bırakarak trenlere, vapurlara atlayıp uzaklara çok uzaklara gitsem, beni hiç kimse tanımasa, ben hiç kimseyi tanımasam ve o uzak iklimlerde çimenler, ağaçlar ve güneşle birlikte yaşasam mutluluğu yakalayabilir miydim? Geride kalanlar, kitaplarım ve her sabah pencereye konan gün ışığı beni merak edip beni özler miydi? Ya ben? Yatağımda beni bekleyen düşlerimi, radyomun ucundan dökülen o hüznü şarkıları özler miydim? İnsan yaşadığı yıllara bir yaşamı mı sığdırmalı yoksa o yıllarla birden çok yaşamı tanıtmalı mıydı? Büyük bir serseri gibi doğan her yeni günü bir başka kentte karşılamak nasıl bir duygu olurdu acaba?

Orhan Veli denizden yeni çıkmış ağların kokusunda kırlangıç kuşlarının ardı sıra hiç bilmediği ama çok özlediği adalara gitmek isterdi. Ya siz? Yaşamınızı tekdüze (monoton) bulduğunuz, yaşa-

mınızda hiçbir heyecan olmayan günlerde alıp başınızı gitmek duygusunu hiç yaşamadınız mı? Yeni bir sevdanın yüzünüzü alev alev yakmadığı, çiğdem kokularının sizi sarhoş etmediği, geleceğin güvercin kanatlarıyla hiçbir umut getirmediği günleri yaşamak sizi hiç bunaltmadı mı?

Yaşamınızı daha anlamlı kılmak, günlerinizi hiç solmayacak renklerle daha da güzelleştirmek ve yepyeni çiçek kokuları duymak için bir akşam eski, renksiz yaşamınızdan çıkın, bir istasyona gidip bir gece trenine binin ve "Merhaba yeni yaşamım" deyin. Daha güzel bir yaşamın ancak cesurlar için var olduğunu asla unutmayın. Ben bir akşam vakti mutlaka elimde bir küçük bavulla bir tren penceresinden yaşadığım onca yıllara "Elveda" diyeceğim ve trenlerin beni götürdüğü her yere gideceğim. Ne zaman bilmiyorum; ama bir gün mutlaka...•

enginunsal34@smileadsl.com

Bir avcının "Bildircin vurdum" diye getirdiği; fakat aslında çarşıdan aldığı bildircinleri temizlemekte olan eşi, bildircinlerin kokmuş olduğunu anlayınca çok şaşırır ve eşine söylenmeye başlar:

"Bu ne iş?" dedi. "Bu bildircinler bozulmuş, çok kötü kokuyorlar."

Avcı eş öfkeyle yanıt verdi:

"Ben uçan kuşun kokup kokmadığını nereden bilebilirim?" dedi. "Ben uçam da vururum, kokanı da..."•

Korku filmleri korkut- muyor artık

Sevgili Kurt Adam,
Dr. Frankeştayn'ın
sevgili toplama canavarı,
saygıdeğer Kont Drakula...
Bir zamanlar nasıl
olmuş da sizlerden
bunca korkmuşuz?

İNSANLAR YAŞADIKÇA
Mehmet Ünver

Ayırında mısınız? Son yıllarda çevrilen korku filmleri artık insanları korkutmaz oldu. Yönetmenler ne yaparsa yaparsınlar insanların yüreğini hoplatmayı bir türlü başaramıyorlar. Bunu başaramadıkça da iyice gözlemini karartıp, korkunun dozunu artırmak amacıyla her filmde bir öncekinden daha yoğun bir vahşet, daha çok parçalanmış beden ve elbette oluk oluk akan kan sergilemekten geri kalmıyorlar. Akla hayale gelmeyen yöntemlerle ve birbirinden kötü ölüm biçimleriyle katledilmiş insanlar, geride kalan kanlı tırnak izleri, matkaplarla kemikleri delinen genç hostel turistleri, korkunç yaratıklar tarafından kuyuların diplerine çekilen kadınlar, çöllerde insan yiyen canavarların kemirdiği şansız insanlar... Hangi birini anlatayım. Yine de olmuyor. Seyirciler o filmleri seyredelerken biraz korkuyorlar. Işıklar yanıp da sokağa çıktıklarındaysa unutup gidiyorlar. Çünkü son yıllarda günlük yaşamın sürüp gittiği sokaklarda, meydanlarda, alışveriş merkezlerinde karşı karşıya geldiğimiz korku ve terör öylesine büyük ki, beyaz perdede eline koca bir balta ya da elektrikli testere alıp önüne

geleni doğrayan sapıkların yarattığı dehşet bunun yanında hafif bir irkinti gibi kalır ancak...

Yaşadığımız son on yılı bir düşünün. Kendisiyle birlikte bir sürü masum insanı da havaya uçuran canlı bombaların vücut parçaları ortalığa saçılırken, dev binalara çarpan uçaklar o binalardaki binlerce insanı un ufak ederken, anne ve babalar, "Acaba bugün neresi bombalanacak? Sokağa çıkmış olan çoluk çocuğumuz eve sağ salim dönebilecek mi?" diye her gün kaygıyla beklerlerken kim korkar "Elm Sokağı'ndaki Kâbus"tan, "Testere 4"den, "Halka 2"den, "Halloween"den, "Hostel"den, "Karanlık Sular"dan... Karanlık gerçek yaşamımızı çevrelemiş zaten. "İnsanlar artık bindiği belediye otobüsüne birileri molotof kokteyli atar da cayır cayır yanar mıyım?", "İşe giderken ya da dönerken yorgun argın, tıklım tıkış doluştığımız vapura birileri zaman ayarlı bomba koyar da vapurla birlikte denizin dibini boylar mıyız?", ya da "Askerre yolladığım oğlum terörist pusularından kurtulup, sağ salim baba ocağına dönecek mi?" kaygısında... Bu yüzden değil "Testere 4", "Testere 134" bile çevrilse kimsenin umurunda olmayacak.

Korku filmlerinin artık korkut-

mayışının bir nedeni, günümüzdeki gerçek yaşamın o filmlerde canlandırılanlardan bin kat daha korkulu olmasıysa, bir öteki nedeni de sanırım o eski korku filmlerindeki romantizm ve insansal vurgunun tümüyle yok olup gitmesidir.

Günümüz korku sinemasında olayların paldır küldür bir girişi var, buna karşın romantizm ve insansal duygulardan eser yok. “Ne alaka?” diyeceksiniz? Son yıllarda çevrilen korku filmlerinde seyirci daha ilk sahnedan itibaren insanlıktan nasibini almamış karakterlere ve duyguyu yoksunluğuna alıştırdığı için film boyunca sergilenen dehşet son derece normalmiş gibi geliyor. Yani bu canı ruhludan ya da o canavar suratlıdan zaten bu beklenirdi kabullenışı... Oysa bir zamanlar yazlık sinemalarda seyrettiğimiz “Drakula’nın Nişanlısı”, “Kurt Adam’ın Gazabı”, “Frankeştayn’ın İntikamı” gibi filmler öyle miydi? Akasya, çınar, ceviz ağaçlarının çevrelediği yazlık bahçe sinemalarında ateşböceklerinin yanıp sönen ışıklarının altında o filmleri seyrederken dehşet içinde kalır, aylarca etkilerinden kurtulamaz, hatta gecenin o saatinde tek başımıza eve dönmekten korkup çaktırmadan mahalleden ağabeylerin, ablaların peşine takılıp, onların eşliğinde kuytu bir köşedeki evimize ulaşabilirdik ancak. Çünkü o zamanlar yaşamımızda canlı

bombalar, en kalabalık meydanlara haince bırakılan zaman ayarlı TNT kalıpları, gökdelenlere çarpıp binlerce insanı yok eden uçaklar olmadığı gibi, kabul etsek de etmesek de o eski filmlerde insanın kanını emen korkunç vampirin bile insansal yanı gayet uygun biz dozda vurgulanıyordu. Bu sayede gün ışığında kadınları binbir kurla baştan çıkartan yakışıklı, çapkın Kont Drakula’nın saat gece yarısını çaldıktan sonra gündüz kur yaptığı zarif hanımların boyunlarını ısırarak, kanlarını emeceğini aklınıza bile getirmiyordunuz. Ummadığınız olay gerçekleştiğindeyse doğal olarak dehşet içinde kalıyordunuz. Her ne kadar bir korku filmi olsa da, bir önceki sahnede şatosunun muhteşem salonunda güzel bayanlar için en nefis şampanyaları patlatan Kont Drakula’nın bir sonraki sahnede kan içen bir canavara dönüşmesi sizi gerçekten irkiltirdi. Çünkü bu değişimi o denli çabuk beklemezsiniz.

Oysa artık gün batmış, saat gece yarısını geçmiş, şeytanların zamanı gelmiştir. Bu gerçek kafanıza dank ettiğinizde artık korkmaya başlamışsınızdır.

Şimdilerde düşündüğümde elinde olmayan nedenlerle Kurt Adam ya da Frankeştayn gibi korkunç yaratıklar durumuna gelmiş şanssızların bizi asıl korkutan yanlarının o korkunç görüntülerinden çok kaderlerinin kötülüğünün olduğunu anlıyorum. Öyle ya altmışlı yıllarda yaşam pastel renklerdeydi. Gerçek yaşamda korkulacak çok az şey vardı.

O zamanlar bizi en çok korkutan şey annelerimizin, “Aman bahçeden uzaklaşmayın sizi kaçırıp iğneli fiçıya atarlar” uyarısıydı. Çünkü o yıllarda terörist eylemleri olmadığı için güvenlik sistemi kurulmayan havaalanları yol geçen hanı gibiydi. Uçak yolcuları acaba birileri güvenliği aşip da yolcu kabineye bomba sokmuş mudur telaşını yaşamadan, hava yolculuğunun keyfini çıkartırlardı. Akşam radyo ajansı günümüze göre son derece sıradan kalan birkaç haberi verir, sonra “Muzaffer Akgün’den Türküler” programı başlardı. Yaşamımız o denli korkudan uzaktı ki Kurt Adam’ın korkunç görüntüsünden çok, onun ve kurbanlarının kötü şansı bizi korkuturdu. Ya aynı şey bizim de başımıza gelirse? Ya bu huzurlu günlerimiz yerini o melun karanlığa bırakırsa? Ya bizim tavan arasının karanlığına bir Kont Drakula dadanır da canımızdan çok sevdiğimiz annemizin kardeşimizin kanını emerse? Bu güzelim aile mutluluğumuz bitiverirse? İşte hep bunlardan korkardık. Oysa günümüzde insanlar artık her an, her şeyi beklediklerinden tüm korkulara karşı şerbetlendiler. Her gün TV’lerde görüp, gazetelerde okuduğumuz terör yüreklerini sertleştirdi, duygular nasırlandı. Artık sa-

nal dünyadaki testereli katil ya da matkaplı sapık korkutmuyor bizleri... Çünkü gerçek yaşamda kalabalık bir meydandaki çöp kutusuna bomba yerleştirip onca insanı çoluk çocuk demeden katleden katiller dolaşiyor ortalıkta...

Kurt Adam ormanın kıyısında yaşayan kendi halinde bir oduncuyken şeytani bir kurt tarafından ısırılınca lanetlenip kurt adama dönüşüyordu. Yaptığı tüm katliamlar da bilinci dışında ruhunu geçici olarak teslim alan canavarın etkisiyle oluyordu. Onun bunda bir suçu yoktu. Her dolunayda bedeni ve yüzü değişmeye başlıyor, her yanını kıllar kaplıyor, tırnakları korkunç pençelere dönüşürken, yüzü iri bir kurda benzemeye başlıyor ve işte

tam o anda gömleğini yırtarak çıkartıp dev bir kurda dönüşmüş olarak tüyler ürpertici bir ulumayla geceye akıyordu.

Yani kimse eline bir bomba verip, “Git bunu en kalabalık caddede patlat, çoluk, çocuk kim varsa öldür” demiyordu. Zavallı Kurt Adam sabaha karşı kan revan içinde bir köşede kendine gelip evine dönüyor ve ertesi sabah en sevdiği komşusunun gece çok iri bir vahşi havyan tarafından parçalanarak öldürüldüğünü öğrenerek korkunç bir vicdan azabına kapılıyordu. Nasıl kapılmasın ki? Bir gece önce komşusunu öldüren o vahşi hayvanın aslında kendisi olduğu ve bunu bilinci dışında yaptığını biz seyircilerle birlikte anlıyorduk. O an hepimiz ona hem acıyor hem de feci bir korkuya kapılıyorduk. Belki de kapı komşumuz olan

tonton amca, ya da mahallemizin en yakışıklı ağabeyi kimi geceler kurt adama dönüşüp, bizi parça parça etmek için yolumuzu göz-lüyordu. Belki de bir gece geç saatlerde son vapurla işten dönen annemizin karşısında dikilip, nafakamızı çıkartacağım diye canı çıkan kadıncağızı o korkunç pençeleriyle hemen oracıkta bağırta bağırta öldürmek için planlar yapıyordu. İşte bu yüzden korkuyorduk. Çünkü beklenmedik, bilinmedik karabasanların bir anda tepemize çökebileceğinin mesajı-

nı verirdi o eski korku filmleri bizlere... Kış mevsimlerini aile bireyleriyle soba başında, yazlarıysa bahçede, çardaklarının gölgesinde geçiren altmışlı yılların insanlarını cidden korkuturdu bu sanal canavarların yarattığı beklenmedik karabasanları... Çünkü o zamanlar gerçek yaşamda korkulacak çok az şey vardı. Oysa şimdi herkes yanı başındakinden korkar oldu. Bir de bakmışsınız ki, hemen karşı dairede oturan, namazında niyazında diye bildiğiniz kendi halinde komşunuz bomba yüklü kamyonla konsolosluk binasına girip kendisiyle birlikte bir sürü masum insanı havaya uçurmuş. Bu tüyler ürpertici gerçeği birebir yaşadıktan sonra iki binli yılların beyazperde canilerinin insanları korkutması olanaklı değildir. Sokaklarda elini kolunu sallayarak dolaşan katillerimiz vahşet konusunda onlara rahmet okuturlar çünkü...

Başkalarını bilmem; ama ben bu Kurt Adam’la, Frankeştayn’a acırdım da...

Düşünsenize ormanın kıyısında küçücük bir kulübede yaşayan yoksul avcı her kurt adam oluştunda üzerindeki elbiseleri yırtıp, parçalayarak gecenin karanlığına atılıyor, ertesi gün yorgunluktan bitap bir biçimde adeta sürünerek evine dönüyordu. O zamanlar ondan hem korkar hem de bu şanssız kurban için

gözlerim dolar, perişan durumuna yüreğim sızlardı. Belki de bu yüzden o eski korku filmleri bizleri korkuturdu. “Neyim demeyip, ne olacağım diyeceksin” mesajı vardı çünkü o sahnelerde... İnsanı düşündürüp, korkutuyordu. Çünkü beş dakika önce insanken, beş dakika sonra korkunç bir canavara dönüşme olasılığı vardı. Oysa günümüzün insanları bir dakika sonra bile başına ne geleceğini bilememeye öyle alıştı ki, kimse aklına bile getirmek istemiyor. Belki çocuklarınızla dondurma yemek için sokağa çıktığınızda ne tür bir katliam yapacağını çok iyi bilen son derece profesyonel, bir cani uzaktan kumandalı bombayla sizin ve çocuklarınızın yaşamını söndürecek. Bu durumda boş yere para verip bizi gerçek ya-

şamdaki denli bile korkutamayacak filmleri izlemeye ne gerek var. İki binli yıllarda gündelik yaşam zaten tam bir korku filmi. Biraz karamsar bir yazı oldu değil mi? Ama ne yapabilirim ki?

Ahhhh... Heyhat... Sevgili Kurt Adam, Dr. Frankeştayn’ın sevgili toplama canavarı, saygıdeğer Kont Drakula... Günümüzde her köşede pusu kurmuş kana susamış gerçek canavarları öylesine kanıksadık ki artık korku duygusunu bile unutmaya başladık. Bir zamanlar nasıl olmuş da sizlerden bunca korkmuşuz? Herkesin içinde sizler için aman ne korkunç şeyler demişiz. Bu saygısızlığımız için tüm okurların huzurunda sizlerden özür diliyorum. •

yazar.unver@gmail.com

Adamın karşısına bir peri çıkmıştı.

“Dile benden ne dilersem” dedi. “İstediğin ne olursa olsun gerçekleştireceğim.”

Adam, olmayacağına en çok inandığı bir isteğini bildirdi:

“Avrupa’dan Amerika’ya uzanan bir asma köprü istiyorum” dedi. “Bunu gerçekleştirebilir misin?”

Peri bir süre düşündükten sonra, adamdan başka bir istekte bulunmasını istedi:

“Bu isteğini gerçekleştirmek biraz zor” dedi. “İstersen başka bir istekte bulun da, hemen şu anda yerine getireyim.”

Adam da bir süre düşündü ve yeni isteğini söyledi:

“Yeryüzündeki tüm insanların barış içinde yaşamalarını istiyorum.”

Peri adamın bu isteğini duyar duymaz, hemen karşılık verdi:

“Asma köprü kaç metre genişlikte olsun?” •

GÖZLE GÖNÜL ARASI
Dr. Mehmet Uhri

Yağışlı ve soğuk kış akşamında hastane bahçesinde güvenlik görevlileri tarafından banka yarı baygın bulunmuş ve acil servise taşınmış. Islanmış ve üşümüştü. Dikkatli bakılınca kılığı kıyafeti yerinde bir adam olduğu anlaşılıyordu. Üzerinde darp izi yoktu. Çorabının biri delikti ve bunun görünmemesi için doğrulup ayakkabılarını tekrar giymek istedi.

Bankta oturan adam ve yaşam

Bilincinin hafif bulanık olması ilaç ya da alkol almış olduğunu düşündürüyordu. Sorularımıza yanıt vermiyor, konuşmuyor, boş gözlerle bakınıyordu. Üzerinden kimliğini öğrenebileceğimiz belge çıkmamış olması adli olayla karşı karşıya olduğumuz kuşkusunu uyandırıyor. Durumu hastane polisine bildirip tedavisini düzenleyip yatış yaparak gözetim altına aldık. Acil servisin yoğun saatleriydi. Gelen acil hastalar yüzünden servisin çalışma temposu artmış, hastadan hastaya koşturmaktan çalışanlar birbirinin yüzünü göremez olmuştu. Benzer durumda birkaç hastanın aynı anda giriş yapması hasta yakınlarının öncelik talepleri yüzünden tartışma yaşanmasına yol açıyordu. Herkes kendi hastasının daha acil olduğunu anlatıp ikna çabasına girişiyordu. Deneyimlerimiz hasta yakınlarını ikna etmeye çalışmaktansa onlara hastaları ile ilgili bir iki küçük iş vermenin ekibe rahat çalışma ortamı sağladığı yönündeydi. Bir istek kağıdı ya da reçetenin peşinde hastane içinde koşuşturmak hasta yakınlarının o olağanüstü saatleri ve telaşı unutmaları için çoğu kez işe yarıyordu.

Birkaç saat sonra ortalık yatışmış acil serviste gecenin daha dingin saatleri başlamıştı. Bahçeden aldığımız hastanın durumunu sor-

dum. Bilinci açılıp kendine gelince hiçbir şey söylemeden serumları çıkarıp gitmek istemiş, hastane polisinin kimlik tespitini bitirememiş olması ve ajite davranışları nedeniyle hastamızı yatağa bağlamak zorunda kalmıştık. Hastane polisinin gece vardiya değişimiyle gelen emektar polis memuru hastayı tanıdığını söyleyinceye değin kuşkularımız devam etti. Polis memuru beni odadan dışarı çıkarıp “Doktor bey, bu adama felek vurmuş bir de biz hırpalamayalım bırakın

gitsin. Tanıyorum onu, zararsız biridir. Bakmayın siz onun bu sefil görüntüsüne... Bu acılı babayı hastanede tanıyan çoktur” dedi.

Bizim adsız hastamızın yedi sekiz ay önce ailecek geçirdikleri trafik kazasında eşini ve 7 yaşındaki oğlunu kaybettiğini, arabayı kendi kullandığı ve kazayı yara almadan atlattığı için kendini affedemediğini anlatıp kaza sonrasında eşinin ve oğlunun son saatlerini hastanemizde geçirdiği için buradan ayrılmadığını

söyledi. Ara sıra gelip hastane bahçesinde banklarda sabahladığını, kuşkulu görüntüsüne aldanmamak gerektiğini, değil alkol almak sigara bile kullanmadığını vurguladı.

Biraz sonra hastamızın yanına gittim. Sakinleşmişti. Gözlerindeki bakışı anlamlandırmak yine olanaklı değildi. Sanki boşluğa bakıyordu. Nabzını sayarken elimi tuttu, “Doktor bey, ne olur çözübeni. Ben iyiyim. Bırakın gideyim” dedi.

“Bahçede hayli ıslanmış ve üşümüştünüz. Bilinciniz de bulanık görününce gözetim altına almaktan başka şansımız yoktu. Kimliğiniz de olmayınca daha da kuşkulandık. Hastane polisimiz sizi tanıyıp eski hastalarımızdan olduğunuzu söylemese iş büyüyecek karakola kadar gidecekti.”

Ellerini ve ayaklarını bağlayan sargı bezlerini çözdüm. Yatakta doğrulup çorabındaki deliği gizlemek için hemen ayakkabılarını giydi. Bileklerini ovalarken kafasını kaldırıp yüzüme baktı, yine aynı o boş bakışı gördüm.

“Ben mevsimlerimi yitirdim, doktor bey” dedi. “Eşimi ve oğlum yitirdiğim gün mevsimler de çıkıp gitti yaşamımdan... Soğukmuş, yağmurmuş vız geliyor. Yazı, kışı, baharı duyumsamıyorum artık... Geçen zamanla birlikte bedenim yaşlanıyor; ama içimdeki başka biri için zaman duruyor. İçimde öfke dolu biri var doktor bey, o günden beri orada duruyor. Hiç yaşlanmıyor, değişmiyor. Susup öylece duruyor.”

“Yaşadığınız trajik olaydan haberim var. Keşke sizi teselli edebilecek bir şeyler söyleyebilseydim. Yaşıyorsunuz. Herşeye karşın yaşıyor onları da beraberinizde bir biçimde yaşıyorsunuz.”

Kolundaki serumu çektim. Teşekkür etti. Başını önüne eğdi sessizce başlayan ağlama-

sı giderek hıçkırığa dönüştü.

“Yedi yaşındaydı oğlum... İlkokula yeni başlamıştı. Kitapları, içinde yazılanları merak ettiğini söyler dururdu. Okumayı söktüğü, okuyabildiği için çok sevinçliydi. Her akşam birlikte kitap okurduk. Televizyonda maça yetişelim diye yağmura karşın hızlı kullanıyordum. Benim yüzümden oldu. Onlar yaşama veda etti, ben ölemedim.”

Bağırarak istiyor gibiydi. Elimi omzuna koyup sakinleştirmeye çalıştım. Elimi eliyle ittirip ayağa kalktı. Kendini toparlamaya çalıştı.

“İnsanların bana acıması daha çok acı veriyor doktor bey. Unutmak için kendimi işime vermeye çalıştım. Olmadı, yapamadım. Eve de gidemiyorum. Gündüz neyse de gece olunca dönüp dolaşıp kendimi burada hastane bahçesinde buluyorum.”

"Oğlum yatmadan önce yanında olmamı isterdi. Bir keresinde beni yanına getirebilmek için 'Birlikte uyursak belki aynı düşü görürüz' diye kandırmaya çalışmıştı. Onlardan burada ayrıldım, 'Burada banklarda uyurken belki düşlerde birbirimizi buluruz' diye umut ediyordum. Kimi zaman da acil servisin önünde kendim gibi acı çeken birini görür, ona 'Onu anladığımı söylerim' diye bakınıyorum.”

Birlikte hasta odasından çıkıp acil servisin dış kapısına değin yürüdük. Üstündekilerin ıslak olduğunu söyleyip üşümemesi için pelerinimi verdim. Almak istemedi. Ödünç verdiğimi, daha sonra geri getirmesi gerektiğini söyleyince omzuna attığım pelerine ses etmedi. İç çekerek “Evinin yitirmiş kedi gibiyim. Buradan başka altında bir umut bekleyecek pencere bile yok. Sevdiklerinizin değerini bilin. İnsan mevsimlerini yitirince yaz olmuş, kış ol-

muş üşümüş fark etmiyor. Yaşam devam ediyor, acıkıyorsun, uykun geliyor; ama içinde başka biri hep orada öylece duruyor. Öfkesiyle kendini kavuran yavaşça suyu çekilen ağaç gibi kurumayı bekliyor” dedi. Çıkarken servis çalışanlarına selam verip eliyle pelerini gösterdi. “Yine geleceğim. Sizleri yordum, beni affedin” dedi ve bahçeye çıkıp gecenin karanlığında kayboldu. •

MehmetUhri@butundunya.com.tr

Akil hastaları toplanıp içlerinden birini masaya yatırdılar.

Bir başka arkadaşlarımı da zorla çöp sepetinin içine soktular. Bu durumu gören doktor, neden böyle yaptıklarını çok merak etti ve onlarla konuşmaya başladı:

“Ne yapıyorsunuz, burada?” dedi. “Neden böyle davranıyorsunuz?”

Akil hastaları hep bir ağızdan yanıt verdi:

“Bir şey yapmıyoruz” dediler. “Yalnızca gazete okuyoruz.”

Doktor bu yanıtta çok şaşırıldı:

“Peki ama” dedi. “Masadaki arkadaşınız gazeteyle çöp sepetindeki arkadaşınız ne?”

Akil hastaları yine hep bir ağızdan yanıt verdiler:

“Haaa o mu?” dediler. “O dünkü gazete...” •

Ormandaki hayvanlar, canavardan şikayet ediyorlardı.

Şikayet konusu ise canavarın zayıflara baskı yapmasıydı.

En sonunda hayvanlar kralı, meclisi toplamak zorunda kaldı. Kral geldiği zaman orada yalnızca canavar vardı. Kral canavarla konuşmaya başladı:

“Mabkemeye gelmen iyi oldu” dedi. “Fakat seni suçlayanların buraya gelmemesi şaşkınlık verici...”

Canavar dudaklarını yalayarak yanıt verdi:

“Gelmişlerdi efendim” dedi. “Gelmişlerdi...” •

DENİZİN TUZU ve TADI
Sevil Çalışkan

Rasgele!

Rasgele, günlük yaşamda az kullanılan, “İşlerin rast gelsin” anlamında güzel bir temennidir. Ancak, konu balık avı olduğunda bu deyim birden biçim değiştirir ve çok daha güçlü bir anlam kazanır. Günlerce, soğuğa ve rüzgara göğüs geren bu insanlara, sonucu belirsiz bir yolculuğun başında verilen iyi dilek mesajıdır. Çünkü bu avdan boş dönmek de vardır. Ama gelin görün ki, çok defa yaşamımızda, beklentilerimizle sonradan yaşadıklarımız üst üste düşmezler. Bu, balık tutmada da aynen böyledir. Bu avdan, düşlediğimiz şeyleri sulara gömerek dönmek de her zaman olasıdır.

Yine, lüferin Boğaz'a girdiği günlerdi. Aylardan eylül, güneşin yakıcılığı azalmış, eylül ayının durgunluğu ve hüznü kendini duyumsattırıyordu. O gün işim de yoktu. “Günü, balıklara değerlendirmeliyim” dedim. Madem lüfer Boğaz'a girmiş ben de

onu karşılamalıyım. İyi de nasıl? Çünkü bir akşam önce hiç zargana yakalayamamıştık. Öyleyse bu kez “ipek” kullanarak zarganayı gündüz tutmayı deneyecektim. Ama önce bu konuda sizleri biraz aydınlatmalıyım:

Zarganayı iki biçimde yakalamak olasıdır. Birincisi, akşam karanlık henüz çöktüğünde, teknenin bodoslamasına, parlak bir

lamba, tercihen güçlü bir lüks lambası asılır. Lambanın hemen gerisinde, elinde uygun bir kepçe tutan kepçeci, ayakta durur. Zarganalar, karanlıkla birlikte, ikili, üçlü sürüler halinde yemlenmeye çıkarlar ve yüzeye çok yakın giderler. Bundan sonra motoru kullanan, zarganaların bulunduğu

sularda motoru yavaşça sürer. Gerisi, kepçeyi kullananın dikkat ve becerisine kalır.

Sırtları menevişli balıklar görüldüğünde kepçeci, kepçeyi hızla suya daldırarak zarganaları yakalar. Bu hoş bir av biçimidir. Çünkü yakalanan her zargana, ertesi gün tutulacak bir lüferin müjdecisidir. Bir zamanlar bu biçimde zargana peşinde o kadar çok koşmuştum ki, uzun süre sırtı menevişli zarganalar, düşlerime girer olmuştum.

O gece de bu işte başarısız olunca, bu kez, ertesi günü bekledim ve ikinci yöntemi uygulamaya karar verdim. Bu yöntemde oltanın ucuna doğrudan, bir tutam saf ipek bağlanır ve herhangi bir ağırlık konmadan olta teknenin arkasından suya salınır. Zarganaların çokça bulunduğu akıntılı kesimlere gidilerek tekneye hafif yol verilir ve olta 15-20 m. kadar suya salınır. En arkadan su yüzeyinden sürüklenerek gelen sarı-kavuniçi renkli ham ipek, güneş altında parlayarak gelirken zarganaların ilgisini çeker ve balık niyetine, zavallı zargana ipeği yutmaya kalkar. İşte bu anda, ipeğin incecik lifleri, balığın tırtıl gibi incecik dişlerine bir daha asla ayrılmamak üzere dolanır ve balık da yakalanmış olur. Olur, da, bir saat uğraşmanın sonunda yalnızca iki zargana yakalamıştım. İyice canım sıkıldı. Düşün-

düm, arkamdan hiç kimse “Rasgele” dememişti. Tam bu sırada hiç beklemediğim bir şey oldu. Dikkatle tuttuğum olta, aynen uçurtma gibi havaya doğru yükselmeye başladı, çok şaşırdım. Çünkü zarganaların uçtuğunu hiç duymamıştım. Hızla arkama döndüğümde, muzip bir martı yavrusunun, ipeği yutarak havalandığını gördüm ve birden gülmeye başladım. O gün, martılar bile benimle dalga geçmeye başlamışlardı. Bu güzel canlıyı incitmemeye çalışarak onu yavaş yavaş aşağı çekmeye başladım. Neyse ki martı, yarı yolda, herhalde “Bu kadar eğlence yeter” diyerek oltayı bıraktı. Anladım ki o gün, rasgele yerine ve bana rasgitme zamanı gelmişti. Ben de, tuttuğum topu topu üç lüferle keyifsiz bir biçimde dönüşe geçtim. Olsun yine de mutlu sayılırdım, çocukluğumda boş alanlarda uçurduğum uçurtmayı bu kez, bir yavru martı yardımıyla deniz üzerinde uçurmuşum. Bu belki de bir ilkti.

Dönüş yolunda, kaderine razı insanların mahzunluğu içinde düşünüyordum ve yaşamda herşeyin her zaman rast gelmeyeceği gerçeğini tekrarlarlarken, az ileride, yolumun üzerine, içinde iki deniz eri bulunan bir filika çıktı. Bana el ettiler. Yanlarına sokularak motoru durdurdum. İki saatlik bir turlama sonucun-

da, saçım başım, rüzgardan dar-madağın olmuştu ve beni balıkçı sanmışlardı, ne gam! Aramızda şu konuşma geçti:

“Amca bize lüfer satar mısın?”

“Üç tane var; ama kendim için tuttum. Siz balığı ne yapacaksınız, gemide yemek yok mu?”

Eler boyunlarını büktü:

“Elbette var; ama komutan bize lüfersiz dönmeyin diye emir verdi!”

Durum anlaşılıyordu. Lüferleri filikaya attım. Eplerin gözleri

parladı, çok sevindiler ve “Biz de, size bunları verelim kullanamadık” diyerek, filika sintine-sindeki tüm zarganaları benim tekneye aktardılar. Nasıl sevindiğimi bilemezsiniz!

Herşey birden tersine dönmüş, gerçek lüfer avı şimdi başlamıştı. Neşeyle dönerken, tüm bu olan biteni, yorumlamaya çalışıyordum.

Sizlere de rasgele!..•

sevilc@isbank.net.tr

Londra'dan uçakla Stornoway'e gidecek bir yolcu, Glasgow'da uçak değiştirecekti. Fakat Londra'dan kalkacak uçak gecikme yapınca, Stornoway yolcusu telaşlandı. Hostesi çağırdı ve bu gecikme yüzünden Glasgow uçağını kaçıracığını söyledi.

Hostes, durumu pilota bildirmek için pilot kabinine gittikten kısa bir süre sonra döndü ve yolcuya güvence verdi:

“Merak etmeyin” dedi. “Uçağımızı kaçırmayacaksınız. Glasgow'a indiğimizde, Stornoway uçağının sizi beklediğini göreceksiniz.”

Gerçekten de uçak Glasgow'a indiğinde yolcu, Stornoway'e kalacak uçağın onu beklediğini gördü.

Yolcu merdivenlerden inerken hostese duygularını belirtmeden edemedi:

“Çok duygulandım” dedi. “Uçağı yalnızca benim için mi beklettiniz?”

Hostes tüm samimiyetiyle gerçeği açıkladı:

“Yalnızca sizin için değil, pilotumuz için de beklettik” dedi.

“Stornoway'e gidecek uçağımızın pilotu da sizinle aynı uçaktaydı.”•

“Satranç”ın Yanıtları

Atak: 1. Fd4! (Tehdit: 2. Vf8+#) 1... Şg8 ya da 1... h6 2. Vxc3 1-0

Oyun Sonu: 1. g6 Şf6 2. g7 Şf7 3. Ad5 Ae6 4. Ae7 Axc7

5. h7! 1-0

Kendi Gelen: 19... d5?? 20. Fxh7+ Şxh7 21. Vxf8 1-0•

1001 Güzel Söz

Derleyen: Halil Can

YAŞAMINI kazanmaktan başka bir şey düşünmeyen kişiden asil düşünceler beklemek çok güçtür.

Jean Jacques Rousseau

AŞK köprü kurmaktır. İnsanlar köprü kuracaklarına, duvar ördükleri için yalnız kalırlar.

Newton

CAMDAN evde oturanlar başkalarına taş atmamalıdır.

George Nerbert

KONUŞMAYA değer olanlarla konuşmazsan, insanları yitirirsin. Konuşmaya değer olmayanlarla konuşursan, sözcükleri yitirirsin. Bunu bilenler insanları da sözcükleri de yitirmezler.

Konfüçyüs

“**BİR** şeyler yapmalıyım!” her zaman “Bir şeyler yapılmalıdır!”dan daha çok sorun çözer.

Bits and Pieces

ALTIN dönem arkanda değil, önündedir.

Francis Bacon

EN kısa yol bilinen yoldur.

Napoleon

YAPABİLİRLER; çünkü yapabileceklerini düşünüyorlar.

Virgil

EN fazla alçakgönüllü olduğuna inanılan kişiler, en aç gözlü ve kıskanç insanlardır.

Benedict Spinoza

DÜNYANIN en güçlü insanı, tek başına ayakta durabilir.

Henrik Ibsen

BUGÜNLE dünün tartışmasına girersek geleceği kaybederiz.

W. Churchill

CESARETİN en korkunç düşmanı, korkunun kendisidir, korkulan şey değil, içindeki korkuyu yenmeyi başarabilen insan en büyük kahramandır.

George Macdonald

BENİ yıkamayan herşey beni güçlendirir.

F. Wilhem Nietzsche

BİR kez sınırlarımızı kabul ettiğimizde, onları aşarız.

Brenden Francis

Mankafa Poldi

"Burada 'Kapiya Vurmayınız' yazıyor. Kapiya vurmazsam içeri nasıl girebilirim acaba?"

"Poldi, bahçivanınız damda yürürken düşmüş ve bacağına kırmış."

"İyi olmuş! Yürüyecek başka yol mu bulamamış..."

"Çiçeklere çok teşekkür ederim, Poldi. Bunlara kimbilir ne kadar para vermişsindir."

"Hayır para vermedim, bizim bahçeden topladım."

"Paris'in Louvre Müzesi'ndeki bu heykel 3500 yıllıktır, Poldi. Hazreti Musa da bunu görmüştür."

"Peki ama Hazreti Musa Mısır'dan Paris'e gelmiş miydi?"

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Ağustos Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Numara	Ad	Renk	Yapım tarihi
17	Cahide	Sarı	1999
22	Yılmaz	Turuncu	1992
27	Mevlüt	Kırmızı	1998
48	Atif	Mavi	1993
51	Sadi	Yeşil	2000

Bulmaca

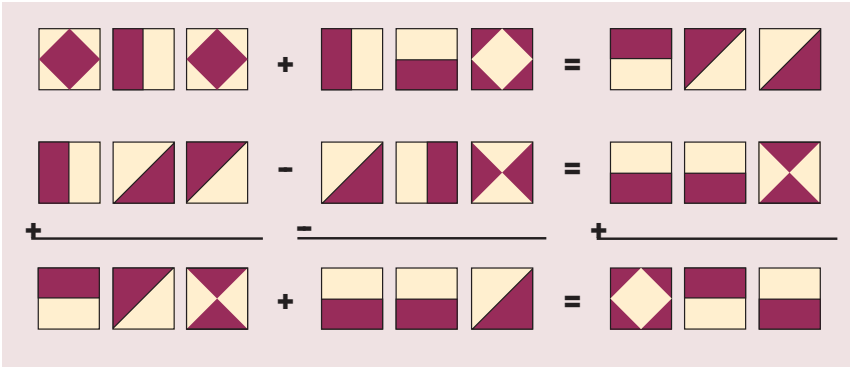
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ö	M	E	R	K	A	V	U	R		B	R	Ö	V	E
2	Z	A	L		A	R	A	S	A	T		E	R	E	N
3	K	İ		A	R	A	R	A	T		E	T	E	N	E
4	A		A	S		L	İ	R		İ	T		K	E	M
5	N	A	D	A	S		D	E	M		E	N	E	Z	E
6	M	S		L	A	M	A		A	R	K	A		Ü	
7	E	M	A		M	A	T	A	R	A		İ	Y	E	M
8	R	A	N	T		S		E	Ş	K	A	L		L	A
9	T		T	A	N		M	T	A		T		A	L	T
10		M	E	L	E	K	E		N	T		İ	L	A	M
11	K	A	N	A	V	A		A	D	E	N		A		A
12	A	S		N	A	M	E		İ	S	A	L		O	Z
13	T	U	S		L	A	L	E	Z	A	R		İ	L	E
14	A	M	A	D	E		M	N		D	A	N	T	E	L
15	M	İ	K	A		R	E	F	L	Ü		P	A	Y	
16	A	Y		İ	L	İ	K		İ	F					
17	R	E	S	M	E	N		A	F						
18	A	T	A		K	A	N	A		L					
19	N		İ	Y	E		A	R	D	A					
20		U	R	A	N	Ü	S		O	F					

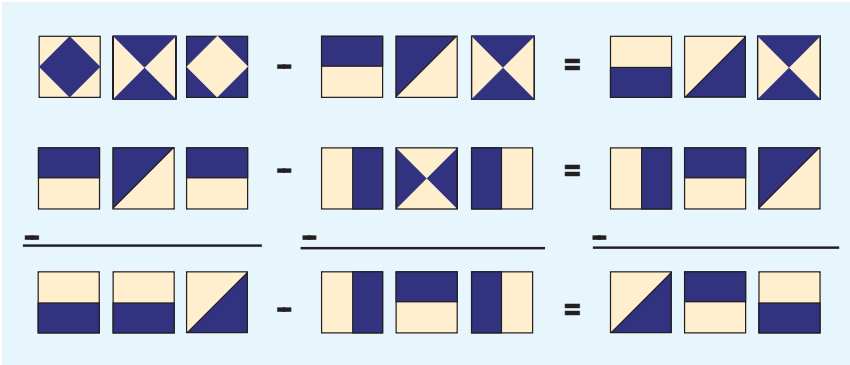

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Ağustos Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 433 + 311 = 744 \\ + 365 - 142 = 223 \\ \hline 798 + 169 = 967 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 925 - 342 = 583 \\ - 391 - 216 = 175 \\ \hline 534 - 126 = 408 \end{array}$$

MANTIK BİLMECESİ

Prof. Dr. Yüksel Bozer

O gün beş arkadaş at yarışlarına gittiler. Hepsi de az çok para kazandı. Aşağıdaki ipuçlarından bu kişilerin adlarını, doğum yıllarını, kaç para kazandıklarını ve hangi ata oynadıklarını bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Güngör Çakır'a oynamıştı.
- 2- Yeşil'e oynayarak 100 YTL kazanan kişi ne 1961 ne de 1963 doğumluydu.
- 3- Fırat 1953 doğumlu değildi ve Sakız'ın yarışmadığı 960 YTL kazandıran bahsi oynamamıştı.
- 4- 150 YTL'yi kazanan 1955 yılında doğmuştu.
- 5- 330 YTL kazanan Cahit, Sürmeli'ye oynayan 1956 doğumlu kişi değildi.
- 6- 1963 yılında doğan Ahmet'ti.

	1953	1955	1956	1961	1963	100 YTL	150 YTL	225 YTL	330 YTL	960 YTL	Sürmeli	Sakız	Yaz Gülü	Çakır	Yeşil
Ahmet															
Cahit															
Ergun															
Fırat															
Güngör															
Sürmeli															
Sakız															
Yaz Gülü															
Çakır															
Yeşil															
100 YTL															
150 YTL															
225 YTL															
330 YTL															
960 YTL															

Ad	Doğum yılı	Kazanan para	At

YukselBozer@butundunya.com.tr

SATRAÇ

Mustafa Yıldız

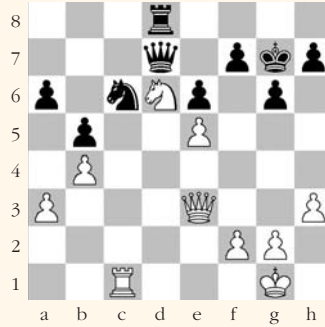
KÜÇÜKLERİN BÜYÜK BAŞARISI: 11 YAŞALTINDA İKİ MADALYA

Temmuz'da Singapur'da düzenlenen 4'üncü Dünya Okullararası Satranç Şampiyonası'nda 11 Yaşaltı Kategorisi'nde Vahap Şanal altın, Batuhan Daştan bronz madalya kazandılar. Takım sıralamasında da 11 Yaşaltı Türk Takımı birinci, 13 Yaşaltı Türk Takımı üçüncü oldular.

Küçük Şampiyondan Güzel Bir Kazanç: Vahap Şanal-Siyumu Bilguun, 2008, Singapur

31. Axf7! Şxf7 32. Vf3+ Şe7 33. Vxc6

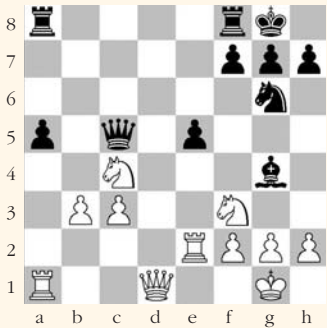
Oyun artık bilinçli bir biçimde kazanıldı. Rakibin piyon adacıkları çoğaltıldı ve bir piyon tırtıklandı. Sonraki hamlelerde Vahap, zayıflattığı piyonlardan birini daha düşürdü ve rakibini terk etmeye zorladı.

LİGDEN BİR OYUN

Erturan (Doruk Koleji)-Haznedaroğlu (Truva), İzmit, 2008, B 30

1. e4 c5 2. Af3 Ac6 3. Fb5 e6 4. O-O Age7 5. c3 a6 6. Fa4 c4 7. Fc2 Ag6 8. b3 cxb3 9. axb3 d5 10. d4 dxe4 11. Fxe4 Fe7 12. Fxc6+ bxc6 13. Fa3 a5 14. Abd2 O-O 15. Fxe7 Vxe7 16. Ke1 c5 17. Ac4 cxd4 18. Axd4 Vc5 19. Ke2 e5 20. Af3 Fg4 (D)

Beyazlar birden merkezdeki taşları değiştirme kararı aldı. Filin açmaz baskısına karşılık a dikeyindeki zayıflığın üzerine gidilmeliydi.

21. Acxe5 Axe5 22. Kxe5 Vxe5 23. Axe5 Fxd1 İşte şimdi siyah fil, gücünü gösterdi ve beyaz, kalite kaybetti. 24. Kxd1 Kfb8 25. Ac6 Atın sürekli bir şeyler istemesi siyahları ürkütmüyor. O, her defasında bir yolunu buluyor. 25... Kxb3 26. Axa5 Beyazlar, altta iken bile rakibinin zayıflıklarının

yokluyor: Bu kez son yatay zayıflığının üzerine gidiyor.

26... Kxc3 27. Ab7 h5 Sonunda hava deliği açıldı ve beyazın umudu kalmadı. 0-1

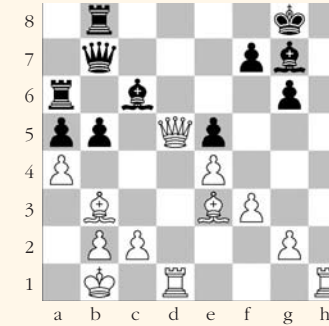
AÇIK HATLAR

Oyun sürecinde değişmeler sonucu kimi piyon ve aletlerin oyundan çıkması ile açık hatlar oluşur. Neticede ağır aletlerin rolü artar, özellikle kalelerin. Açık hatlara sahip olmak, rakibin alanına birden bire girme, orayı istila etme fırsatı verir. En iyisi, 7. (2.) yataya sahip olmak; çünkü oradan rakip piyonlara saldırı düzenlenebilir.

Açık hatların değerleri farklıdır. Rakip şahın yakınındaki dikeye hakim olmak atağın gelişmesine yardımcı olur.

Aşağıdaki konumda beyazların açık hatları kullanarak zor durumdan kurtulduğunu izleyeceğiz.

Romanishin-Ljubojeviç, 1968

1. Vd8+! Umutsuzluk değil, özgün bir kombinezonun başlangıcı.

1... Kxd8 2. Kxd8+ Ff8 3. Fg5!

Amaç ortaya çıktı: 3. Fh6 kötü. Çünkü, 3... Ka8!'den sonrası hüsrana.

Artık 3... Ka8 iyi değil; çünkü 4. Ff6'dan sonra mat tehdidi var.

Ancak 3... Şg7 4. Fh6+ Şf6 5. Kxf8 devam yolu, beyaza üstünlük sağlar. Siyah, 7. yatayı hemen kapatma amacıyla 3... Fd7 oynadı. 4. Kh8+! Eğer, 4. Fe7 Fe6!

4... Şxh8 5. Kxf8+ Şg7 6. Kxf7+ Şh8 7. Kf8+ Berabere, sürekli şah.

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

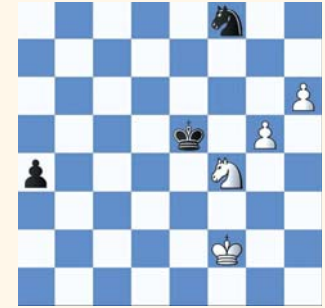
Pantsulaia-Kursova, 2008

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Tapiolinna, 1929

Beyaz kazanır

KENDİ GELEN

Guseinov-Bapoğlu, 2008

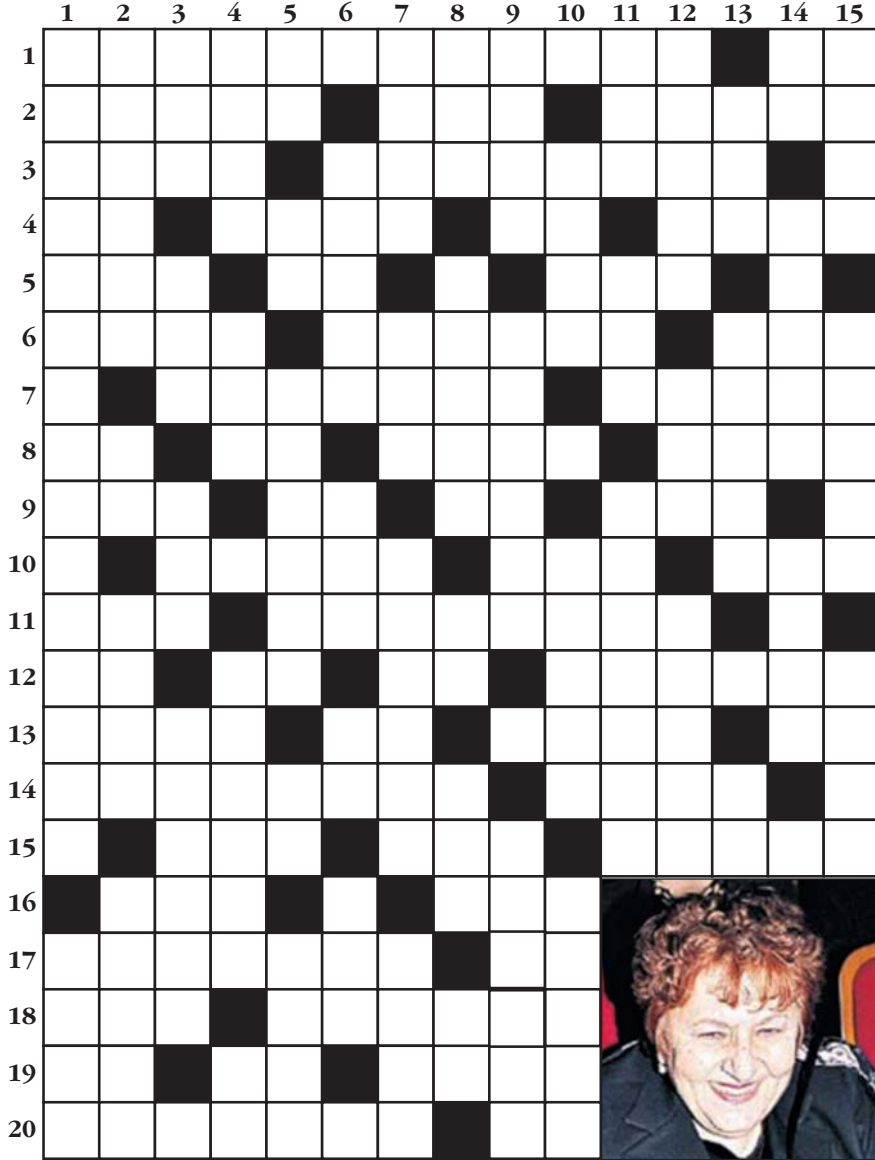

19... d5??

Çözümler 148'inci sayfamızdadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1) Fotoğrafta gördüğünüz geçtiğimiz aylarda yitirdiğimiz tiyatro sanatçımız. - Berilyumun simgesi. 2) Fazla bön. - Karışık renkli. - "Fena Halde" (Atilla İlhan'ın yapıtı). 3) "..... Urgan" ("Bir Dinazorun Anıları"nın yazarı). - Osmanlı'da sipahi subaylarına verilen ad. 4) Aktinyumun simgesi. - Güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan, çok yıllık ve otsu bir kültür bitkisi. - Güzel sanat. - Dokusunda çoğunlukla gümüş ve altın renginde tel bulunan kumaş ya da metal parlaklığı verilmiş deri. 5) Bir seslenme ünlemi. - Uzaklık anlamı. - Göçebelerin konak yeri. 6) Ufuklar. - Ondördüncü yüzyılda Halep'te derisi yüzülerek öldürülmüş şair. - "..... Güler" (fotoğraf sanatçımız). 7) Henri Charrière'nin sinemaya da aktarılmış kitabı. - Saç tarama gereci. 8) Bir şeyin en güçlü veya kıvamlı bölümü, hülâsa. - Eski dilde ayak. - Klasik Türk müziğinde bir çeşit birleşik makam. - Halk dilinde yavru, çocuk. 9) İran kahramanı Rüstem'in babasının adı. - Halk ağzında kısaca evet. - Vilayet. - Elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu. 10) Ağzıda güç eriyen bir tür şeker. - Bir göz rengi. - Deniz ya da göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası. 11) Bir işi yapabilme gücü, kudret. - Şekerin yakılmasıyla yapılan şekerleme. 12) Sodyumun simgesi. - Eski Mısırlıların üretici dayanağı olan güç. - Duman lekesi. - Delik ve yırtığı uygun bir parça ile onarma işi. 13) Bir maçın sayısal sonucu. - Kemiklerin yuvarlak ucu. - "Elma"nın halk dilinde aldığı biçim. - Yemek. 14) Esrar kullanmayı alışkanlık durumuna getirmiş kişi. - Alınmış bir şeyi geri verme. 15) İtici güç, ilham verici. - Bir masal dağı. - Okul, kışla gibi yerlerde hastalar için ayrılmış bölüm. 16) Tırnak cilası. - Selin sürükleyip getirdiği çok küçük taneli çamurlaşmış kum ve toprak karışımı. 17) Tutsaklık, kölelik. - Bir soru sözü. 18) Ün, şan. - İsyankâr olma durumu. 19) İlave. - Eli işe yatkın, becerikli. - Lak ile cilalanmış. 20) Raksı meslek edinmiş kadın. - Hayvanlara ya da eşyaya vurulan damga.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1) "Akşam Oldu Hüzünlendim Ben Yine" şarkısını da bestelemiş olan, geçtiğimiz aylarda 95 yaşında yitirdiğimiz bestecimiz. - Yapıt. 2) Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu'nu imleyen harfler. - Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi. - Dans. - Japonya'da bir kent. 3) Eski dilde ekmek. - Tibet sığırı. - Boyacılıkta kullanılan, kırmızı böceğinin üst deri bezlerinin salgıladığı madde. - Köken, başlangıç. 4) Belli, açık. - Başlık, sipersiz şapka. - Yanardağ ağzı. - İngiltere'nin plaka imi. 5) Matematikte sabit bir sayı. - Satrançta bir taş. - Eski dilde ek. - Endonezya'nın plaka imi. - Bal koymaya yarayan küçük tekne. 6) Gelenek. - Davranış, tavr. - Yayla atılır. - İkinci kez. 7) "Beyaz" (Orhan Pamuk'un bir yapıtı). - Doğum yaptıran kadın. - Sıcaklık etkisiyle katı bir cismin sıvı hale dönüşmesi. - Genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap. 8) Muğla'nın bir ilçesi. - Hristiyan. - Bir kürk hayvanı. - Suriye'nin başkenti. - Lantanın simgesi. 9) Yürüyecek giden kimse. - Çelişki. - Antalya'nın bir ilçesi. 10) Kırmızı renkli sıvı bir element. - Yatılı. - Karda batmamak için ayakkabıya takılan düzenek. 11) İngiliz birası. - Asalak bir böcek. - Mürekkkepbalığının bir türü. 12) "..... Gencer (Geçtiğimiz aylarda yitirdiğimiz soprano sanatçımız). - Çoban üstlüğü. - Hazır. 13) "..... Farrow (Amerikalı aktrist). - İri taneli bezelye. - Konut. 14) Baryumun simgesi. - Ceylan. - Karelere ayrılmış zemin üzerinde onaltı taşla iki kişi arasında oynanan oyun. 15) Boynun arkası. - Bir pamuk türü. - Osmanlılar'da alınan bir vergi türü.

FilizOskay@butundunya.com.tr

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

BİLİMİN 4000 YILLIK RESİMLİ SERÜVENİ, SON OSMANLI MECLİSİ'NİN SON GÜNLERİ, KOMİTACI, HAYALİNİZİ YORGANINIZA GÖRE UZATIN

Sayıların İcadından Sicim Teorisine Bilimin 4000 Yıllık Resimli Serüveni

John Langone, Bruce Stutz ve Andrea Gianopoulos
NTV Yayınları

Bilimin tarihi, insanın insan olma savaşımının, insanlığın tarihidir aynı zamanda. Ülkemizde bilim tarihi konusunda yazılan yapıtlar arasında içeriği, bol görsel malzemesi ve anlatımıyla farklı bir yeri olacak kitap İÖ 3000 civarında İngiltere'de güneşe göre

konumlandırılmış Stonehenge, Mısır Piramitleri'nden başlayan ve 1990'da göreve başlayan Hubble Uzay Teleskobu'ndan uzayın görünümüne varan gök-

lerin keşfiyle başlıyor. İkinci bölümde İÖ 2600 civarında Antik Mısır şifacısı İmhotep'in birçok hastalığı tanımlaması ve şifalarını listelemesiyle başlayan ve insan genomunun haritalanmasına varan serüven "İnsan Bedeni" başlığı altında aktarılıyor. "Madde ve Enerji" bölümü İÖ 600 civarında Miletli Tales'in dünyanın temel elementinin su olduğu savı ile başlıyor Kuantum Kuramı'na uzanıyor. "Yaşamın Kendisi" bölümü İÖ 15.000 civarında Fransa'da mağara resimleriyle gezegendeki yaşam sırlarının çözümlerini aktarıyor.

Kitap "Dünya ve Ay" bölümünün ardından "Zihin ve Davranış" bölümüyle sona eriyor. İÖ 4000 yılında beyin üzerine bilinen ilk yazı olan antik Sümer kalıntılarından başlayan yol katedişin siber-netiğe nasıl vardığını belgeleri, tanıkları, öncüleri, resim ve fotoğraflar eşliğinde sunuyor.

Son Osmanlı Meclisi'nin Son Günleri

Pelin Böke
Doğan Kitap

Ağaoğlu Ahmed Bey'in "Osmanlı Meşrutiyeti, kahramanca ölmüştür. Büyük Harp'te cephe-lerde dövüşe dövüşe, Mütareke'de düşman istilasına karşı haykırarak son nefesini vermiştir" diye tanımladığı Son Osmanlı Meclisi'nin 12 Ocak 1920-12 Nisan 1920 arasındaki üç aylık

kısa ancak tarihi açıdan önemli yaşamını anlatıyor:

"Son Osmanlı Meclisi o dönemin bütün aktörlerinin güç ve etki savaşı içinde oldukları bir arena aynı zamanda... Bu meclise odaklanmak ise bize tarihi bir kırılma anını daha net ve yakından görme imkanı sunuyor."

Kitap ayrıca Son Osmanlı Meclisi'nin kapanmasını farklı biçimde aktarıyor ve olayların bugüne değin yazıldığı biçimden hayli farklı olduğunu savlıyor.

Komitacı BJK'nın Kurucusu Fuat Balkan'ın Anıları

Turgut Gürer
Gürer Yayınları

BJK'nın "1" no.'lu kurucu üyesi olan Fuat Balkan'ın anıları Türk spor tarihi açısından önemli olduğu denli yok edilen bir impa-

ratorluğun içinden cumhuriyetin nasıl yaratıldığını birinci ağızdan anlatması açısından değerli. Soyadını taşıdığı Balkanlar'da imparatorluğun topraklarını parçalayıp sökülmeye çalışanlara karşı yürütülen savaşımın bilinmeyen yönleri, Birinci Dünya Savaşı ardından Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdiği yararlılıklar anlatılıyor. "Milli Mücadele'nin madde ile değil tarifi imkansız bir ruhsaleti ve kuvveti ile yapıldığı bir kere daha görülmüş ve anlaşılmış olur" diye değerlendirdiği o günlerden anılar: Mustafa Kemal'in Fuat Balkan'ı çağırması, Kurtuluş Savaşı'na katılan Beşiktaşlı sporcular, BJK'nın ilk kulüp binasının bir gecede yapılışı, Lozan dönüşü trende İsmet İnönü ile yapılan görüşme...

Hayalinizi Yorganınıza Göre Uzatın

Acar Baltaş
Remzi Kitabevi

Son yıllardaki yaygın anlayışa göre, başarının sırrı sadece istemekte yatıyor. Oysa bu doğru değildir. Hiç kuşkusuz 'başarılar', 'isteyen'ler arasından çıkar; ancak her isteyen başarılı olamaz. Başarılı ve mutlu bir hayat için kişinin, kendi gerçekliklerini fark etmesi ve onların peşinden gitmesi gerekir. Başarıya üç temel adımla ulaşılır: Doğru yöntem, kararlılık, disiplin. •

**BİR FOTOĞRAF
BIN SÖZCÜĞE BEDELDİR**
Gönderi: Şahap Kişi, Bingöl

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
- Diyaliz Koltukları,
- Mikrovasküler Laser Doppler Perfüzyon Ölçme Cihazları

için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: ENDER DANDUL

BİR ÇOCUK OLSAM

Ressam Ender Dandul, 1955 yılında doğdu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. Akademisyen tasarımcı ve ressam olarak 25 yılı aşkın bir sanat geçmişi olan Ressam Dandul, yurt içi ve yurt dışında birçok sergi açtı, karma sergilere katıldı. Sanatçı resimlerindeki renk ve figürleriyle iç dünyaya yaptığı yolculukların her birinde, "kendini gerçek dünyada kendi kendisiyle bulmanın sürpriz sevincini" izleyicilerine yaşatmayı sürdürmektedir.

ISSN 1301-7608

